

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Fakultet for medisin og helsevitenskap
Institutt for laboratoriemedisin, barne- og
kvinnerykdommer

Elisabeth Hennø Haugen

Forstyrrelser i foreldre-småbarn samspillet Parent-Child interactions problems

En kvalitativ studie av Marte Meo veiledning i en
barnevernfaglig kontekst
A qualitative study of Marte Meo interventions
within child welfare services

Mai 2019

Kunnskap for en bedre verden

Forstyrrelser i foreldre-småbarn samspillet

Parent-Child interactions problems

En kvalitativ studie av Marte Meo veiledning i en barnevernfaglig kontekst

A qualitative study og Marte Meo interventions within child welfare services

Elisabeth Hennø Haugen

Master i Barn og Unges psykiske helse

Innlevert: Mai 2019

Hovedveileder: Elisabeth Valmyr Bania

Medveileder: Vibeke Samsonsen

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Institutt for laboratoriemedisin, barne - og kvinnesykdommer

FORSTYRRELSER I FORELDRE- SMÅBARN SAMSPILLET

En kvalitativ studie av Marte Meo
veiledning i en barnevernfaglig kontekst

PARENT-CHILD INTERACTION PROBLEMS

A qualitative study of Marte Meo interventions within
child welfare services

Masteroppgave i Barn og Unges psykiske helse, mai 2019
Norges Teknisk- Naturvitenskapelige Universitet
Fakultet for medisin og helsevitenskap

Kandidat: Elisabeth Hennø Haugen

FORORD

Å jobbe i kommunen med veiledning til familier er en givende, utviklende, men krevende jobb. Møtet med familier som er i krise, sjokk eller i en desperasjon på hjelp, har mang en gang overmannet meg, for situasjonen deres har virket så håpløs. Jeg har alltid forundret meg over hvor åpen og ærlig foreldre er i møtet med det offentlige system, og jeg har tenkt at det må være i en tro på å få til en endring. Deres tro og så inderlige ønske om en lettere hverdag har påvirket meg. Å stoppe opp sammen med dem, og jobbe raskt, men samtidig sakte, har bidratt til at mange av familiene av egen kraft har kommet seg ut av vanskelige situasjoner i livet. Dette gir arbeidet mening, men også håp!

Å jobbe med en masterstudie ved siden av jobb, har i perioder vært utfordrende, men også veldig spennende. Takk til min mann og mine tre barn, som har vært så tålmodige med meg spesielt på innspurten av innleveringen av masteroppgaven. De har holdt ut med papirer på spisebordet, og bøker på gulvet. De har godtatt at mammas datamaskin ikke kunne lånes, og at koden var super hemmelig.

Spesielt takk til veileder, Elisabeth Valmyr Bania, som har vært en god rettleider når jeg har blitt forvirret i søknadsprosesser og i løpet av skriveprosessen. Tusen takk til biveileder, Vibeke Samsonsen, som har lest og gitt tilbakemelding på små og store deler av oppgaven, samt hjulpet meg til å få en rød tråd fra start til slutt. Jeg har fått hjelp av gode venner til å lese og rette på oppgaven, og til dem er jeg evig takknemlig. Et godt språk kan forsvinne på veien, når hodet jobber med for mange tanker på en gang. Sønnen til en venninne av meg har vært behjelpelig med å oversette sammendrag til engelsk, så tusen takk!

Ikke minst vil jeg takke kollegaer som har lånt meg bøker, spurt hvordan det har gått, og vært oppmuntrende i skriveprosessen. De har vært gode å lene seg til når frustrasjonen var vært på topp. Til slutt må jeg få takke alle dem som stilte opp til intervju og brukte av sin tid for å svare på mine spørsmål. Det var spennende og interessante samtaler. Uten dem hadde ikke denne studien blitt til!

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	5
Abstract	6
1. INNLEDNING	7
1.1 Bakgrunn for masterprosjektet	7
1.2 Hjelpetiltaket råd og veiledning.....	9
1.3 Familieveiledning	11
1.4 Marte Meo metoden.....	12
1.5 Kunnskapsstatus	15
1.6 Oppbygging av oppgaven	19
2. TEORI	19
2.1 Systemisk teori	19
2.2 Maktteori	22
2.3 Motivasjonsteori	25
2.4 Utviklingspsykologi.....	26
2.4.1 Dialogprinsipper.....	27
2.4.2 Tilknytningsteori	29
2.5 Salutogenese	31
3. METODE	31
3.1. Vitenskapssyn	31
3.2 Valg av metode	33
3.3 Forskningsdesign	34
3.3.1 Intervjuguide	36
3.3.2 Intervjusamtalene	37
3.4 Tematisk analyse	38
3.5 Gyldighet, troverdighet og overførbarhet	43
3.6 Etiske forhold knyttet til oppgaven	45
4. PRESENTASJON AV FUNN FRA UNDERSØKELSEN	47
4.1 Oppdagelsen ved å se barnet mitt i samspill med meg.....	48
4.1.1 Nye oppdagelser om barnet mitt gjennom filmen	49
4.1.2 Å se seg selv i samspill med barnet, påvirket bevisstheten min	51
4.1.3 Styrket i foreldrerollen	52
4.2 Ny innsikt i foreldreferdigheter	53

4.2.1	Jeg lærte å bekrefte barnets følelser	54
4.2.2	Ledelse av barnet mitt	55
4.2.3	En lettere hverdag!	56
4.3	Ja, vi trengte hjelp!	58
4.3.1	Jeg tok selv kontakt for å få veiledning	58
4.3.2	Jeg ble anbefalt veiledningshjelpen av barnevernet	59
5.	DISKUSJON	61
5.1	Kontekstens påvirkning: «Ja, vi trenger hjelp»	61
5.1.1	Motivasjon for veiledning	64
5.1.2	Inngang til veiledning påvirket veiledningstiden	65
5.1.3	Foreldres forståelse av positiv ledelse	67
5.2	Oppdagelser ved å se barnet mitt i samspill med meg	69
5.2.1	Bedre forståelse av barnet	70
5.2.2	Forståelse av egen påvirkning på barnet	72
5.2.3	Trygghet i foreldrerollen	73
5.3	En lettere hverdag	75
5.3.1	Å bekrefte følelser	75
5.3.2	Mestring	76
5.3.3	Styrket i relasjonen	78
6.	OPPSUMMERING AV STUDIEN OG IMPLIKASJONER FOR PRAKSIS	79
	LITTERATURLISTE	81
VEDLEGG		
	Informasjonsskriv	I
	Samtykke	II
	Intervjuguide	III
	Svar fra NSD	IV

Sammendrag

Dette er en masteroppgave i barn og unges psykiske helse. Målsettingen er å få et innblikk i hvordan foreldre opplever at Marte Meo veiledning, i en barnevernkontekst, kan gi endring i samspill med eget barn.

Metode: På bakgrunn av problemstillingen har jeg har valgt en kvalitativ metodisk tilnærming, med en konstruktivistisk forankring. Datamaterialet består av semistrukturerte intervju med seks foreldre som har mottatt Marte Meo veiledning i regi av kommunal barneverntjeneste. Intervjuene er transkribert og analysert ut fra Braun og Clarke sin tematiske analysemodell.

Teori: Funnene er drøftet i lys av systemisk teori, maktteori, motivasjonsteori, salutogenese og utviklingsteori.

Funn: Marte Meo veiledning i en barnevernkontekst syntes mest nyttig for de foreldrene som selv tok initiativ til veiledning. Denne studien indikerer at når barnevernet foreslår veiledning vil foreldre kunne trenge mer tid i veiledningsløpet, både for å bli trygg og komme i posisjon til endringsarbeid. Alle de intervjuede foreldrene opplevde Marte Meo metoden sin bruk av film som virkemiddel som svært nyttig for å se barnets behov. Foreldrene uttrykte at de via film oppdaget seg selv som bedre foreldre enn de i utgangspunktet trodde de var.

Konklusjon: Funn fra denne studien kan gjøre oss veiledere oppmerksom på at konteksten barnevern kan være en viktig påvirkningsfaktor som må kommuniseres og behandles åpent i veiledningsforløpet til foreldrene. Kontekstens makt ser ut til å påvirke trygghet i veiledning, motivasjon og veiledningstid. Tid kan være en viktig faktor, og en konsekvens av å ikke ta dette opp er at en ikke kommer til ledeprinsippet i Marte Meo. Film som katalysator gir økt forståelse for barnets behov og for å se egen påvirkning på barnet. Det syntes som at økt forståelse for barnets behov og økt innsikt i egen påvirkning for å støtte barnet, gjorde foreldrene tryggere i foreldrerollen. Komponentene trygghet i foreldrerollen, å bekrefte barnets følelser og opplevelsen av mestring i hverdagsøyeblikk, er faktorer som disse foreldrene fremhevet styrker relasjonen mellom dem og barnet. Det gir også en opplevd lettere hverdag.

Nøkkelord: Marte Meo metoden, veiledning, barnevern, foreldre- barn, samspill, foreldres erfaring, makt.

Abstract

The following is a Master's thesis regarding mental health in children and adolescents. The aim of this paper is to explore how parents experience changes in their interactions with their children after Marte Meo intervention provided in the context of child welfare services.

Methods: To answer my research question I have chosen a qualitative methodology with a constructivist approach. The collected data consist of semi-structured interviews of six parents who participated in Marte Meo intervention provided by child welfare services. The interviews have been transcribed and analyzed based on Braun and Clarke's thematic analysis.

Theory: The findings are discussed in relation to systemic theory, power theory, motivational theory, salutogenesis, and developmental theory.

Findings: Marte Meo intervention in the context of child protective services seemed to benefit those parents who themselves sought supervision the most. The findings indicate that the parents within the child welfare context need more time of the intervention in order to feel safe and gain readiness for change. The participants experienced the usage of video as very helpful in terms of being able to identify their children's needs, and recognize themselves as better parents.

Conclusion: Findings in this study can help to raise awareness about the importance of context of intervention in child welfare services, and the need to communicate in a clear and transparent manner during the course to the parents. The power of context seems to influence the perceived safety of, motivation for and duration of supervision. Those parents who themselves requested supervision seemed to be more ready for the work required, and thus required less time, than those needing time to build motivation in order to make use of the intervention. Time can be a crucial factor, and is crucial for getting to the leading principle in Marte Meo intervention. Video usage acted as a catalyst for gaining increased understanding regarding the children's needs and realizing how they themselves influenced the child.

Components including gaining safety in the role as a parent, learning to validate the child's emotions and experiencing mastery in every-day situations were all highlighted by the participants as helpful in strengthening the bond between them and their child. This also affected parental daily life positively.

Keywords: Marte Meo method, intervention, child welfare services, parent-child, interaction, parent's experience, power.

1. INNLEDNING

Veiledning til foreldre er et av barnevernets mest brukte hjelpetiltak, og kategoriseres i statistikken som råd og veiledning (Ø. Christiansen et al., 2015). Hjelpetiltaket er ment å styrke foreldres ferdigheter til bedre å ivareta barna sine, slik at de skal kunne gi barna et utviklingsstøttet omsorgsmiljø. Hjelpetiltaket blir gitt til barn med ekstra behov eller barn i risikozonen, som et omsorgsendrende tiltak (Bunkholdt & Kvaran, 2018; Ø. Christiansen, 2015; Ø. Christiansen & Kojan, 2016). Marte Meo veiledning er en underkategori av hjelpetiltaket råd og veiledning, som er en av metodene som blir gitt systematisk som hjelpetiltak i barnevernet (Ø. Christiansen & Kojan, 2016). Metoden baserer seg på utviklingspsykologi og naturlige dialogprinsipper. Filmopptak av foreldre- barn samspill er virkemiddelet i veiledning med foreldrene, hvor en har barnets behov i fokus (Hafstad & Øvreide, 2004; Sørensen, 2013).

I mine 20 år som yrkesaktiv har jeg har vært opptatt av samspill i familier, og hvordan samspillet kan styrkes for å hindre skjevutvikling hos barn. Marte Meo veiledning er en metode jeg ofte benytter i min praksis som veileder i barnevernet. I den forbindelse har jeg lurt på hvordan foreldre har opplevd å motta Marte Meo veiledning, og om de erfarer at veiledningen gir en opplevd bedring i relasjon og samspill til eget barn. Jeg har dermed basert en undersøkelse på disse spørsmålene.

1.1 Bakgrunn for masterprosjektet

Mitt engasjement for veiledning i familier kom tidlig, allerede med den første jobben jeg hadde som nyutdannet i en barnebolig. Dette var en avlastningsbolig for barn med store atferdsproblemer, men det var liten kontakt mellom hjem og bolig. Min interesse har ligget i å forstå hvordan vi kan hjelpe barn og foreldre til å forstå og håndtere barnas signaler og behov, som viser seg gjennom ulik atferd. Dette ledet meg inn i barnevernsfeltet og familieveiledning. Gjennom år med veiledning av familier med små og store utfordringer, er det en gjentakende setning foreldre sier; «Dere skulle kommet hjem til oss for mange år siden, da hadde vi ikke hatt det så vanskelig nå!»

Barnevernet møter familier som har store belastninger, og mange foreldre strever med rollen som forelder. Forskning viser at det er skadelig for barns utvikling og psykiske helse å vokse opp i et omsorgsmiljø med store belastninger som vold, trusler om vold, rus, kriminalitet og vannskjøtsel (Briere, Kaltman & Green, 2008; Felitti et al., 1998). Videre er det belastende og

skadelig for barn å vokse opp med foreldre med psykiske lidelser, og der hvor det er store konflikter mellom foreldre (Felitti et al., 1998). Det er spesielt skadelig for barns utvikling når det er mangel på regulering av følelser forårsaket av negative samspillserfaringer, samtidig som det er mangel på gode samspillserfaringer (Braarud & Nordanger, 2011). Forskning innen sped- og småbarn (Ainsworth, 1970; Bowlby, 1969, 1998), sammen med hjerneforskning (Hart, 2011; Siegel & Hartzell, 2006), har gitt fagfeltet økt kunnskap om hvor viktig de første årene til et barn er. I løpet av de tre første leveårene utvikles hjernen raskt. Det vil si at i denne perioden er det ekstra viktig med sensitive voksne og et utviklingsfremmende miljø. Det barnet erfarer i løpet av småbarnsperioden kan påvirke deres sosiale,- psykiske,- og atferdsmessige utvikling (Braarud & Nordanger, 2011).

Andelen av sped- og småbarn med hjelpetiltak i barnevernet har økt de siste årene. I rapporten til Clausen og Valset (2012) vises det til at fra 1995 til 2008 økte antall sped- og småbarn med hjelpetiltak i barnevernet med 22 %. Bakgrunn for tiltak kan være manglende omsorgsevne hos foreldre, foreldres rusmisbruk og psykiske lidelser. Rapporten viser at det gir en større risiko for småbarn å bli utsatt for omsorgssvikt dersom familien mottar sosialhjelp, dersom mor har lav utdanning, eller hvis barnet er enebarn (Clausen & Valset, 2012). Med bakgrunn i dette er det grunn til å tro at tidlig intervensjon kan forebygge barns utvikling og psykiske helse (Høivik et al., 2015; Killén, Klette & Arnevik, 2006; Rayce, Rasmussen, Klest, Patras & Pontoppidan, 2017).

James Heckman fikk Nobelpris i økonomi i 2010 for sitt arbeid hvor han påviste at det var god samfunnsøkonomi og helsefremmende å jobbe forebyggende for barn og deres familier. Jo yngre barna var, desto mer lønnsomt (Heckman & Masterov, 2007). Det betyr at tidlig intervensjon er svært viktig og at lavterskeltilbud er enda viktigere for å nå små barn før de kommer til barneverntjenesten. Barnevernet har en unik mulighet til å jobbe forebyggende noe de ofte gjør i form av råd og veiledning (Ø. Christiansen, 2015; Ø. Christiansen et al., 2015; Kvello, 2015). Å måle om hjelpetiltak som råd og veiledning vil kunne gi en samfunnsøkonomisk gevinst kan være noe utfordrende. En slik tilnærming vil kreve standardiserte hjelpetiltak for familiene, for å måle økonomisk effekt, noe som vil kunne gå på bekostning av tiltak som er spisset direkte til hver enkelt familie som trenger hjelp (Ø. Christiansen et al., 2015). Derfor velger barnevernet å sette inn tiltak tidligst mulig som en investering for barnet i den situasjonen det er i, men også med tanke på fremtid og barnets

utvikling (Ø. Christiansen & Kojan, 2016).

Min problemstilling for oppgaven blir:

Hvordan erfarer foreldre, med små barn, endring av samspill til eget barn, ved hjelp av Marte Meo veiledning i en barnevernkontekst?

Med forskningsspørsmålene:

Hvordan påvirker barnevernkonteksten veiledningsforløpet?

Hva opplever foreldrene skal til for å få et bedre samspill?

1.2 Hjelpetiltaket råd og veiledning

Barneverntjenesten undersøker meldinger de mottar fra privatpersoner eller offentlige instanser vedrørende et barn og barnets familie. I 2017 mottok barnevernet i Norge 58 580 meldinger (SSB, 2019), dette er et betydelig antall noe som skaper et press på barnevernet. Innen tre måneder skal saken være ferdig undersøkt og en vurdering om videre tiltak eller avslutning skal være klar (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Undersøkelsen innebærer at kontaktpersonen i barnevernet skal snakke med forelderen om hverdagssituasjon og utfordringer. Barnet inviteres også med i egne møter. Informasjon hentes inn fra arenaer som barnet benytter seg av, som barnehage og skole. Videre foretar kontaktpersonen hjemmebesøk hos familien som kan inneholde flere times lange observasjoner av hverdagssituasjoner. I tillegg skal kontaktpersonen snakke med foreldrene om alle opplysninger som kommer inn til barnevernet ved informasjonsinnhenting, før vedtak om eventuelt råd og veiledning blir fattet (Kvelling, 2015). Etter endt undersøkelse blir saken enten henlagt eller det blir iverksatt tiltak (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Hjelpetiltak er hjemlet i §4-4 (Barnevernloven §4-4, 1992). Under vises en oversikt over hjelpetiltak etter en modell som Ø. Christiansen og Kojan (2016) har laget.

Figur 1. Hjelpetiltak hjemlet i §4-4

Hjelpetiltak for hjemmeboende barn	Hjelpetiltak for hjemmeboende barn uten samtykke	Hjelpetiltak for barn bosatt utenfor hjemmet	Plassering utenfor hjemmet som hjelpetiltak	Hjelpetiltak som ettervern
<ul style="list-style-type: none"> • §4-4, 1. og 2. ledd • Frivillig, med samtykke • Formålet er å gi gode levekår og utviklingsmuligheter • Vilkår: på grunn av forholdene i hjemmet 	<ul style="list-style-type: none"> • §4-4, 3. ledd • Hjelpetiltak uten samtykke stiller særlige vilkår til beslutningsgrunnlag og beslutningsprosess 	<ul style="list-style-type: none"> • §4-4, 2. og 5. ledd • Hjelpetiltak gis også for barn som er plassert i et omsorgstiltak 	<ul style="list-style-type: none"> • §4-4, 6. ledd • Midlertidig plassering av barn og unge utenfor hjem med samtykke 	<ul style="list-style-type: none"> • §3-1 • Ved samtykke kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år opprettholdes eller erstattes av andre tiltak fylte 23 år

(Ø. Christiansen & Kojan, 2016)

«Hjelpetiltak» er et felles navn for en rekke forskjellige tiltak som barnevernet kan tilby barn og barnefamilier. Hos statistisk sentralbyrå vises det til 25 ulike kategorier av hjelpetiltak i hjemmet, og noen av dem er besøkshjem, ansvarsgruppe, støttekontakt og råd og veiledning (Ø. Christiansen & Kojan, 2016). I tillegg kan barn også plasseres utenfor hjemmet frivillig etter §4-4, 2. og 5. ledd (Ø. Christiansen, 2015), samt at barnevernet har anledning å få tvangsvedtak på hjelpetiltak gjennom fylkesnemnda. I denne oppgaven holder jeg derimot fokuset på frivillig hjelpetiltak i hjemmet, og da hjelpetiltaket «råd og veiledning».

Det er en vanskelig maktbalanse i barnevernet hvor de på den ene siden kan være kontrollør og på den andre siden har en hjelperrolle. Barnevernet kan gjøre inngripen i familier, dersom grunnlaget er tilstede, samtidig har de åpnet opp for å komme inn på et tidligere tidspunkt for å kunne yte hjelp og unngå plassering av barn ut av hjemmet. Det viser seg i barnevernsstatistikken at det har vært en jevn stigning av hjelpetiltak siden loven ble innført i 1992, men har stabilisert seg noe de senere årene (Ø. Christiansen & Kojan, 2016). I løpet av 2017 var det 45 528 barn som mottok hjelpetiltak fra barnevernet (SSB, 2019).

En sentral rapport vedrørende hjelpetiltak i barnevernet ble utgitt i 2015 (Ø. Christiansen). I rapporten ble det tydelig at råd og veiledning var et av de mest brukte tiltakene i barnevernet. Råd og veiledning favner om et stort spekter fra problemutvikling på et tidlig tidspunkt til alvorlige svikt i foreldrenes omsorgsutøvelse. Uavhengig av bakgrunn for hjelpebehovet er råd og veiledning det mest dominerende enkelttiltaket som barnevernet bruker (Ø.

Christiansen et al., 2015). Det vil si at når barnevernet skal sette inn hjelpetiltak som skal hjelpe i forhold til foreldre- barn samspill, benyttes vedtaket råd og veiledning. Da kan metoder som «Marte Meo», «Circle of security», «De utrolige årene», «Parent Management Training Oregon» og lignende benyttes i veiledningsarbeidet. Hjelpetiltaket råd og veiledning sees på som et omsorgsendrende tiltak, og skal hjelpe barnet når det bor hjemme (Bunkholdt & Kvaran, 2018; Ø. Christiansen, 2015). Forskning viser at foreldre er redde, og kan takke ja til hjelpetiltak uten å egentlig ønske det (Skilbred, 2008). En kan stille seg undrende til frivillighetsaspektet ved veiledning i denne sammenheng.

1.3 Familieveiledning

Barnevernet har et samfunnsmandat og det er å følge opp barn i risiko (Ø. Christiansen & Kojan, 2016). Veiledning i hjemmet er et arbeid barnevernet har hatt som tiltak i flere tiår, men navnet på stillingen til den som utfører arbeidet har endret seg fra hjemkonsulent, veileder og familieveileder. Barnevernet ansatte personer som skulle følge opp familier i perioder. Tidligere handlet dette mer om hygiene, få struktur på dagen, få barna på skole og at foreldre fulgte opp offentlige instanser. Veiledningen i dag retter seg mer mot hva barn trenger fra sine foreldrene på det emosjonelle planet (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). Som nevnt har det blitt utviklet mange ulike veiledningsprogram og flere av de har likheter i sine metoder. Samtidig er det et skille mellom mer atferds rettet tilnærming basert på teori om sosial læring og atferdsendring, og en mer tilknytningsrettet tilnærming basert på nyere spedbarns forskning med fokus på tilknytningsteori og utviklingspsykologi. I sistnevnte skal foreldrene bli mer bevisste på hvordan egen atferd påvirker interaksjon med barnet, samtidig som en holder fokus på hva barnet trenger i samme øyeblikket (Bråten & Sønsterudbråten, 2016).

I større kommuner kan råd og veiledningstiltaket bli utført av et familie- eller nettverkssenter, som er tilknyttet barnevernet. I mindre kommuner kan et samarbeid være interkommunalt og tiltaksgrupper betjene flere kommuner. Ansatte som arbeider med veiledning til familier har en mer begrenset saksmengde enn det en kontaktperson har, og kan følge opp familien tett i en periode (Ø. Christiansen, 2015).

1.4 Marte Meo metoden

Marte Meo ble utviklet som metode av Maria Arts i 1987. Arts oppdaget gjennom sitt arbeid med barn med autisme at hun fikk bedre kontakt med barna enn foreldrene gjorde. En mor kom til henne og sa; «jeg vil lære det du gjør, for å få bedre kontakt med barnet mitt». Hun startet å filme eget samspill med barn hun jobbet med, og av foreldres samspill med sine barn. Ut fra disse samspillsobservasjonene ble Marte Meo utviklet som metode, og har siden blitt videreutviklet. Marte Meo betyr «av egen kraft» og bygger på naturlige utviklingsstøttende elementer i samspill (Aarts, 2005).

Marte Meo ble introdusert for Norge og Bergen på slutten av 1980 tallet, og den første gruppen med norske Marte Meo terapeuter utdannet. Parallelt med dette ble Marte Meo introdusert for Oslo med både Nic Waals institutt og Aline spedbarnssenter som aktive aktører. Marte Meo har blitt en metode som er viktig i mange land, for eksempel Danmark, Sverige, Tyskland, Nederland, Australia (Aarts, 2005). I Trondheim er det i senere tid utviklet en manualbasert Marte Meo metode (VIPI) for alderen 0-2 år, og 2-8 år (Høivik et al., 2015). Jeg velger i min oppgave å bruke den tradisjonelle Marte Meo veiledningen, uten bruk av manual. Dette er den formen for Marte Meo veiledning som er mest utbredt på Vestlandet.

Marte Meo er en metode, som skal fremme ferdigheter i det daglige samspillet. Metoden legger til rette for utviklingsprosesser slik at foreldre av egen kraft skal kunne utnytte sin egen kapasitet bedre, i samspill med barnet (Aarts, 2005). Marte Meo er en praktisk metode, som skal styrke hverdagsøyeblikk i foreldre- barn relasjonen. I starten av metodens utvikling var ikke Marte Meo ment å være en akademisk metode, men den har blitt en metode hvor akademikerne kan knytte teori og praksis sammen (Aarts, 2005). Hedenbro og Wirtberg (2002) legger vekt på at Marte Meo har sin teoretiske base i moderne utviklingspsykologi.

Marte Meo brukes som veiledningsmetode i forhold til relasjoner mellom mennesker i alle aldere. Metoden handler om kommunikasjon og samspill mellom mennesker. Den kan anvendes til familier, skoler, barnehager, helsestasjon, eldreomsorgen og institusjoner, med andre ord i alle kontekster hvor det er samspill mellom mennesker. Den kan benyttes i voksen- barn relasjonen, i bruker- pleier relasjonen og i kollegaveiledning. Marte Meo kan benyttes dersom det er bekymring vedrørende et barns, brukers eller kollegas utvikling og atferd (Hafstad & Øvreeide, 2004). I dette masterprosjektet er bruken av Marte Meo metoden

knyttet til forelder- barn relasjonen, i en barnevernkontekst.

Filmopptak av dagligdagse situasjoner av foreldre- barn samspill er metodisk verktøy, for å fremme samspill. Veiledningen bygger på analyse av samspillsfilmen. Analysen skjer med et utgangspunkt i noen elementer som blir en guide til samspillsanalyse, om hva barnet får støtte til og hva det trenger mer støtte til. Disse elementene bygger på hverandre, og gir retning til veiledningsarbeidet med familien. Gjennom analyse av samspillsfilmen til den enkelte familien, blir det tydelig hvilket element en bør starte med (Hafstad & Øvreeide, 2011). Marte Meo prinsippene ut fra et foreldre og barn fokus er (Hafstad & Øvreeide, 2004; Øvreeide & Hafstad, 1998):

- 1) Blir barnets initiativ sett og forstått.
- 2) Blir barnet bekreftet og anerkjent i sitt oppmerksomhetsfokus
- 3) Får barnet tid og rom til å reagere, dvs er det en god turtaking i dialogen.
- 4) Får barnet støtte til konsentrasjon, selvregistrering og følelsesmestring
- 5) Får barnet hjelp til struktur og forutsigbarhet, tydelig start og avslutning
- 6) Får barnet sosial støtte, triangulering
- 7) Blir barnet positiv ledet.

Elementene vil være avgjørende i analysen av et samspill, på samme tid blir de et kart som viser hvilken utviklingsstøtte barnet får og trenger. For eksempel vil det å forstå og følge barnets initiativ være helt avgjørende for et utviklingsstøttende samspill. Initiativene barnet tar, viser hvilket utviklingsnivå barnet er på, og hvilke utviklingsbehov det har (Sørensen, 2013).

Ved starten av Marte Meo veiledning beskriver foreldrene situasjoner som er utfordrende hjemme, samt at det blir tatt film av barn og foreldre i hjemmet. Det blir avtalt på forhånd når og hva foreldrene ønsker skal bli filmet. Opptaket er vanligvis på 3-7 minutter. Det kan være en lekestund, kvelds eller tannpuss. Ved første filmopptak anbefales det å ta film av både en strukturert, halvstrukturert og en ustrukturert situasjon. Terapeuten analyserer samspillopptaket, og bruker Marte Meo prinsippene som en analysemodell for å se barnets kompetanse, behov for emosjonell og kognitiv støtte, omsorg og beskyttelse i hverdagen (Hafstad & Øvreeide, 2004). Analysen av første filmen vil være en kartlegging og vil danner

hypoteser for hvilken støtte barnet får i de ulike situasjonene og hva det trenger mer av for å få en god utviklingsstøtte. Å knytte foreldrenes ønske til veiledningen sammen med terapeutens analyse av samspillet, vil danne utgangspunktet for Marte Meo veiledningen. Veileder må starte der foreldrene er motivert for å jobbe og hvor de ønsker en endring (Øvreeide & Hafstad, 1998).

Etter at veileder har analysert samspillsfilmen, vil terapeuten gi veiledning til forelderen ved bruk av videoopptaket. Foreldre inviteres til å se små sekvenser av filmen eller stillbilder, og gis muligheten til å studere samspillet mellom seg og barnet. Dette gir veileder muligheten til å se på barnets kompetanse, barnets fokus, intensjoner, tilstander og følelser sammen med foreldrene. Veileder er den som leder foreldrene til hva de skal oppdage i filmen. Foreldrene får hjelp til å se barnet innenfra, det vil si en mulighet til å øve på å mentalisere barnet, og forstå barnet lettere. Det blir barnet som er fasiten i samspillet, og det studeres om barnet får en støtte som gir eller hemmer utvikling (Hafstad & Øvreeide, 2011). Ukentlig kan det bli tatt ny samspillsfilm, som blir analysert av terapeuten, og gitt veiledning på til forelderen. Ved bruk av film og bilder kan foreldrene få nye oppdagelser av barnet sitt, og få en mulighet til å se hvor barnet trenger medopplevelse, veiledning, beskyttelse og støtte, samt se hvordan barnet endrer sitt samspill til foreldrene ved å få støtten det trenger (Hafstad & Øvreeide, 2011). Hafstad og Øvreeide (2011) fremhever hvor viktig det er i veiledning å holde fokuset på hva barnet er opptatt av og hva det får støtte til, og ikke hva foreldrene får til eller gjør rett. Blir den voksne mer opptatt av hva han/hun selv gjør, mister man oppmerksomheten på barnet og gjør det vanskeligere å forstå det innenfra (mentaliserer).

I Marte Meo sier en at et barn trenger å bli fulgt før det kan bli ledet. Det betyr at barnet må erfare og oppleve at den voksne er interessert i det og ikke minst elsket. Ved at barn opplever at noen er genuint interessert i hva det er opptatt av, blir den voksne relevant og viktig for barnet. Gjennom medopplevelse og aksept opplever barnet respekt for egne erfaringer og meninger, dette danner gjensidig gyldighet i relasjonen som vil gå begge veier (Hafstad & Øvreeide, 2011). Barn som erfarer et samspill hvor initiativ blir bekreftet, og vanskelige følelser regulert får et godt utgangspunkt til å forstå seg selv. Samtidig dannes indre arbeidsmodeller på hvordan det skal samarbeid og i tillegg utvikler barnet en trygg tilknytning til sine foreldre (Hafstad & Øvreeide, 2011; Smith, 2002). Uten dette grunnlaget forsvinner muligheten til å etablere samarbeid og dialog med barnet når den voksne ønsker å lede barnet (Hafstad & Øvreeide, 2011).

Metoden har en grunnleggende holdning hvor foreldrene er eksperten på barnet sitt, og ved egen kraft kan de få til å gjøre endringer. Marte Meo terapeuten skal være eksperten på metoden, og hva barn trenger på ulike utviklings trinn, men skal være ydmyke i sin tilnærming til familiene. Hedenbro og Wirtberg (2002) skriver at Arts er opptatt av at det ikke brukes fremmedord eller vanskelig språk i veiledning av foreldre, men at veileder bruker et språk som lett kan oppfattes av den man veileder. Dette er for å unngå at en forelder skal føle seg underlegen eller komme i en posisjon hvor en føler seg utilstrekkelig. I veiledning ved bruk av bildene skal foreldrene få støtte til å oppdage barnets kompetanse, få se den passelige støtten et barn får, eller få en bekreftelse på hvor strevsomt det er å være foreldre i slike øyeblikk og få informasjon om hva barnet trenger mer innenfor sin utviklingssone. Manglende forståelse av barns behov eller manglende evne til å tolke barn behov, kan føre til hard og aggressiv foreldre atferd overfor barnet (Hedenbro & Wirtberg, 2002)

1.5 Kunnskapsstatus

Det finnes mye forskning på utviklingspsykologi og hjernens utvikling (Braarud & Nordanger, 2011; Hart, 2011; Hart & Schwartz, 2009; Killén et al., 2006; Nordanger & Braarud, 2014; Siegel & Hartzell, 2006). Vi har også mye kunnskap om tiltak i barnevernet (Bunkholdt & Kvaran, 2018; Ø. Christiansen, 2015; Ø. Christiansen & Kojan, 2016; Kojan et al., 2009; Kvello, 2015). Det spissete området jeg beveger meg inn på er hjelpetiltaket råd og veiledning, med styrking av foreldreferdigheter. Da har jeg fokuset på Marte Meo veiledning i en barnevernkontekst for de minste barna. Jeg vil videre presentere noen relevante studier på dette området.

Jeg ønsket å se på nordisk litteratur vedrørende Marte Meo som intervensjonsmetode i barnevernet. Jeg har brukt søkemotorene Pubmed, Idunn, Web of Science, Embase, PsykInfo og ProQuest. Søkeordene jeg brukte var Marte Meo, videofeedback intervention, child parent interaction, parent experience, children services. Jeg prøvde ordene på norsk uten noen resultat. På Idunn fikk jeg ingen resultat med søkeordene på hverken norsk eller engelsk ved bruk av alle søkeordene. Jeg valgte å kun bruke Marte Meo og da fikk jeg opp resultater. På Web of Science fikk jeg ingen treff ved å bruke alle søkeordene, først når jeg tok vekk videofeedback intervention og child services fikk jeg opp ett resultat. På Psyk Info og

ProQuest fikk jeg flere treff når jeg brukte søkeordet Marte Meo. I tillegg har jeg foretatt et søk på Google Scholar, hvor jeg fant en masteroppgave som ble viktig å ta med i forhold til min oppgave. Til slutt satt jeg med 6 artikler som ble relevante for denne oppgaven, i tillegg valgte jeg å ta med en masteroppgave. Jeg har foretatt litteratursøk gjentatte ganger gjennom studiet mitt.

I 2016 kom kunnskapsstatusen «Foreldreveiledning- virker det?». Den tar for seg universelt innrettede tiltak som skal kunne settes inn uten at problemer har oppstått, den skal med andre ord være forebyggende. Det er fire slike foreldreveiledningsprogram Fafo har sett nærmere på: International Child Development Programme (ICDP), Circle of Security parenting (COS-P), Marte Meo og De utrolige Årene (DUÅ). I Fafo-rapporten beskrives Marte Meo som en metode som hovedsakelig er rettet mot barns emosjonelle utvikling. Å forstå og følge et barns initiativ er avgjørende for et utviklingsstøttende samspill. I rapporten kom det fram at på basis av et stort forskningsgrunnlag gav det positive resultater å bruke videobaserte metoder i veiledning når man bruker det sammen med familier som har utfordringer i samspillet. Det er et mindre forskningsgrunnlag på å bruke Marte Meo universelt som et forebyggende tiltak (Bråten & Sønsterudbråten, 2016).

Jeg vil trekke frem Høivik et al. (2015) sin randomized controlled trial (RCT) studie om manualbasert Marte Meo veiledning. I denne studien fikk 75 familier som mottok manualbasert Marte Meo veiledning, og 57 familier deltok som kontrollgruppe. I studien fant de at metoden styrket foreldre- barn samspill, der mødre var deprimerte. De konkluderte med at Marte Meo veiledning gav en bedring på foreldres depressive symptomer, økte emosjonell tilgjengelighet i foreldre- barn samspill, og styrket barnas emosjonelle og sosiale utvikling. Videre kom de frem til at Marte Meo hadde liten effekt på dem som ikke hadde et samspillsproblem (Høivik et al., 2015).

Vik og Rohde (2014) gjennomførte et studie hvor det ble gitt tidlig intervensjon hos mødre som hadde fødselsdepresjon, eller viste depressive tegn. Mødrene ble tilbudt Marte Meo veiledning. De undersøkte om Marte Meo videoveiledning kunne påvirke foreldre- barn samspillet og gi nye ideer til depressive mødre på hvordan de kunne være sammen med barnet sitt. Den kvalitative forskningen ble gjennomført i Sør- Norge, og hadde et fenomenologisk perspektiv. De gjennomførte dybdeintervjuer av alle de 27 deltakerne før og etter Marte Meo intervensjon. Mødrene beskrev hvordan de ved hjelp av Marte Meo veiledning så samspillet

fra utsiden, og filmen fikk dem til å oppdage at de ikke alltid var deprimerte. På filmen oppdaget de babyenes signaler og indre tilstand. Mødrene gav tilbakemelding om at Marte Meo gav dem selvtillit og styrke i foreldrerollen, og økte mentaliseringsevnen. Marte Meo gav disse mødrene nye «skjema» i hvordan forstå og handle med barnet sitt (Vik & Rohde, 2014).

Gjennom Bufdir sine sider på linken «sped- og småbarn» er artikkelen «Effect and parenting interventions for at-risk parent with infant: A systematic review and meta-analysis» (Rayce et al., 2017) tilgjengelig. Temaet i de 16 artiklene den tok for seg var veiledning til foreldre som er i risiko, og har barn i alderen 0-12 måneder. Den omhandlet effekten av foreldreintervensjon på barns utvikling og på foreldre- barn relasjonen i risikofamilier med barn. Konklusjonen deres ble at tidlig intervensjon som ble gitt til utsatte familier i barnets første leveår, viste seg å forbedre barns oppførsel. Videre styrket det foreldre- barn forholdet, samt at foreldrene ble mer sensitiv for barnet. Derimot styrket den ikke barnets kognitive utvikling eller deres eksternaliserende oppførsel, altså aktiv adferd, impulsstyring (Rayce et al., 2017).

En annen artikkel om Marte Meo veiledning er skrevet av Kristensen, Simonsen, Trillingsgaard og Kronborg (2017), og er en studie om videoveiledning styrker relasjonen mellom spedbarnet og sårbare førstegangs mødre. Studien hadde 278 deltakere inkludert pre og post test. Det var en intervensjonsgruppe og en kontrollgruppe. Intervensjonsgruppen fikk Marte Meo veiledning av helsepersonell i kommunen. Forskningsprosjektet støttet en hypotese om at videoveiledning med Marte Meo som metode, styrket relasjonen mellom den nyfødte og den unge moren. Intervensjonen var gitt like etter fødsel. Studiet viste at de som hadde mottatt Marte Meo veiledning hadde økt synkronitet mellom mor og baby, noe som igjen gav mødre økt sensitivitet. Funnene ble støttet av et selvrapporteringskjema hvor det viste seg at mødrene rapporterte om mindre stress, på bakgrunn av styrket i foreldreferdigheter, enn mødrene i kontroll gruppen. Studien anbefalte videre forskning på langtidseffekten av intervensjonen for barnet (Kristensen et al., 2017).

Forskningsartikkelen; «Marte Meo as a port of entry to parental sensitivity- a three- case study» (Gill, Thorod & Vik, 2019) er basert på et forskningsstudie hvor fire foreldre til tre små barn i alderen 0-20 måneder mottok Marte Meo veiledning i en klinisk kontekst. Data ble

hentet ut ved hjelp av semistrukturert intervju med foreldrene. Studien indikerte at Marte Meo kan bidra til å legge til rette for utviklingsstøttende samspill. Funnene viste også at metoden la til rette for å styrke foreldres sensitivitet, emosjonell tilgjengelig for barnet, mestringsøyeblikk og styrket i refleksiv fungering. Studien viser at Marte Meo som metode kan nyttes for å styrke tilknytning mellom barn og foreldre (Gill et al., 2019).

Det er gjort en SWOT analyse av Kiamanesh, Olafsen og Drozd (2018). Studien presenterte funn etter semistrukturerte intervjuer med 8 Marte Meo terapeuter som jobbet i barnevernet. Terapeutene rapporterte at det var en styrke ved metoden at foreldre kunne se på film at de var viktige personer for barnet. Dette kunne motivere foreldre til å utvide sin refleksjon om samspillet med barnet. Videre opplevde terapeutene at samarbeidet med foreldrene til å se på film og reflektere, gav mer balanse i veiledningsforholdet. Studien anbefalte en videre bruk av Marte Meo i barnevernsfeltet. Dette for å styrke observasjonsferdighetene i barnevernet, og sammen med foreldre lettere kunne komme frem til utfordringer og styrker i foreldre- barn samspillet.

En masteroppgave som jeg ønsker å trekke frem i dette studiet er en norsk masteroppgave av Vestby (2015), som er relevant for denne oppgaven. Oppgaven heter «Endringsorientert familiearbeid. Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo- veiledning?» Masteroppgaven er en kvalitativ metode, med intervju som verktøy til innsamling av data. I masteroppgaven tar hun i hovedsak for seg hvordan foreldre opplever å motta hjelp fra barnevernet, og hvordan foreldres relasjon til Marte Meo veileder gjør at veiledningen gir utbytte. Til slutt tar hun for seg om metoden har gitt resultater for barnet. Konklusjonen ble at foreldrene opplevde en god relasjon til Marte Meo veilederen sin. Foreldrene selv opplevde mestring og ny selvtillit i foreldrerollen. Veiledningen hadde bidratt i varierende grad bidrar til endring i barnas situasjon. Oppgaven gav innsikt i relasjonens betydning i endringsorientert foreldresamarbeid i barnevernet. Hun fant ut at foreldrene hadde vært skeptiske til barnevernet, men etter kontakten med Marte Meo veilederen hadde kontakten med barnevernet endret seg til det bedre (Vestby, 2015).

Marte Meo benyttes i barnevernsfeltet for foreldre som møter ulike belastninger utover depresjon. Det er nyttig kunnskap om foreldre som mottar hjelp via barnevernet opplever Marte Meo veiledning som en hjelp til et bedre samspill med barnet sitt.

1.6 Oppbygging av oppgaven

Jeg har nå beskrevet noe av bakgrunnen for valg av temafelt, hvor min interesse for samspill mellom foreldre og barn startet allerede da jeg var nyutdannet. Jeg har rammet inn i hvilken setting barnevernet gir Marte Meo veiledning, som er gjennom hjelpetiltaket råd og veiledning. Videre har jeg gitt en kort innføring i Marte Meo metoden, og nevnt forskning som er viktig for denne masteroppgaven. Videre i oppgaven vil jeg i kapittel 2 legge frem det teoretiske grunnlaget. Deretter beskrives forskningsmetode i kapittel 3. Presentasjon av funn fra undersøkelsen kommer i kapittel 4, og i kapittel 5 blir funn diskutert opp mot presentert teori og forskning. Oppsummering av studien og videre implikasjoner for praksis, blir tatt opp i kapittel 6.

2. TEORI

Det teoretiske grunnlaget for oppgaven er systemisk teori, maktteori, motivasjonsteori og utviklingsteori. Dette er sentrale teoretiske bidrag, som presenteres i dette kapitlet, og som videre benyttes i diskusjonskapitlet for å belyse mine funn.

Systemisk teori har inspirert systemisk familieterapi, og preger mye av veiledningsarbeid, i Byland kommune og omegn. De har et stort antall familieveiledere som har utdannet seg innen systemisk familieterapi. Mange av disse familieveilederne er de samme som har utdannet seg til Marte Meo terapeuter. Marte Meo metoden jobber på individnivå og systemisk, og skal styrke samspill og tilknytning mellom barn og foreldre/ foresatte. Gruppe, system og samfunnsperspektiv er viktig i denne oppgaven, og derfor blir maktteori presentert teoretisk. Marte Meo veiledning gis i en barnevernsfaglig kontekst, og dette aspektet er betydningsfullt i forhold til maktforhold og systemperspektiv. Avslutningsvis presenterer jeg tilknytningsteori, som legger mye vekt på kvalitet i samspill og hva det betyr for barn, som er et viktig fundament og målsetting for Marte Meo veiledningen.

2.1 Systemisk teori

Systemteori har sitt filosofiske utspring fra hermeneutikken (Riber, 2008). I hermeneutikken og systemteori er tenkningen at helhet og del ikke kan skilles fra hverandre. Det vil si at vi

ikke kan se nøye på delene for å forstå helheten, ei heller se på helheten for å forstå delene. De hører sammen og må beskrives samlet (Riber, 2008). Bateson sin kommunikasjonsteori er utgangspunktet for å få en systemisk forståelse. Det vil si at systemisk forståelse benytter seg av kommunikasjonsteori for å forstå et samspill i et familiesystem. Bateson presenterte en kommunikasjonsteori hvor begrepene kontekst og informasjon ble viktige (Bateson, 1979; Jensen, 2009). Jensen (2009) skriver i sin bok om Bateson sine teorier, om hvordan Bateson mente at alt vi gjør kan forstås i et kommunikasjonsperspektiv. I vår verden er kommunikasjon viktig, og det er dette vi forholder oss til for å få informasjon og forstå informasjon. Informasjonen gir oss meningen, sammen med den konteksten vi får den i. Informasjon vi får vil alltid komme sammen med en kontekst, og informasjonen kan endre vår forståelse av konteksten. Kulturbakgrunn kan være med å gi ulik forståelse av en kontekst. Dermed er kontekst og informasjon to ord som henger tett sammen, og sammen skaper mening (Jensen, 2009).

I Bateson (1979) sin forståelse ble det informasjon når den gjorde en forskjell. Informasjon vil være det noen oppfatter, og det personen trekker som en slutning. Hva som kan fremstå som informasjon, blir også påvirket av reglene vi bruker når vi skal forstå samfunnet (Jensen, 2009). For å få informasjon, har begrepene kart og terreng blitt viktige ord i systemisk familierapi. Jensen (2009) beskriver terreng som «virkeligheten» i denne sammenhengen, og kartet er de ideene og oppfatningene vi har av «virkeligheten». De ideene vi har om «virkeligheten» vil til sammen danne vår virkelighetsoppfatning. Det vil si at teorier som vi har opparbeidet om et fenomen, kan vi tenke på som et nyttig kart, som gir oss en retning. En systemisk ide er de ideene, tankene og bildene vi danner oss av den, og det er det nærmeste vi kommer en sann opplevelse av virkeligheten (Jensen, 2009).

For å forstå mellommenneskelig samspill brukte Bateson begrepene feedback og sirkularitet (Jensen, 2009; Jones, 1996). Familiesystemet blir sett på som et sirkulært system, hvor handling a) kan lede til handling b) og videre til handling c). Det vil si at medlemmene i et system, reagerer på feedback den får. Dersom storesøster vil ha spaden til lillesøster, tar hun den. Lillesøster sin reaksjon (feedback) blir å slå storesøster og skrike. Storesøster opplever å ha blitt slått, og slår enda hardere tilbake. Far i familien reagerer på høye lyder fra barna, og kommer ilende til. Feedback forklares ved at et av individene i et familiesystem, svarer på en

handling som en annen i familiesystemet utøver. Disse handlingene påvirker hverandre i sirkulær vekselvirkning (Jensen, 2009; Jones, 1996).

Helt fra 1950 årene har det vokst frem et fokus på relasjonsaspektet i de systemorienterte teoriene. Teorier som er systemiske snakker om sirkulære årsaksbegreper. Det vil si at det finnes ikke en årsak som forklaring på en hendelse, men at ting inntreffer i en sammenheng og påvirker hverandre (Hart, 2011). I motsetning til sirkulær tenkning finnes lineær tenkning. Da har alt en årsak, og blir årsaken funnet, vil den skyldige bli tydelig (Riber, 2008). Riber (2008) skriver at menneskelige systemer vil bestå av individer og relasjoner mellom individene og deres egenskaper. Familiesystemet vil være en helhet, og forandres ett individ eller en relasjon, påvirkes delene og da hele systemet. Familiesystemet har en sirkulær årsakssammenheng, og de påvirker hverandre gjensidig. Et system består av subsystemer som påvirker hverandre og kan ha en hierarkisk oppbygging. Det er foreldresubsystemet som er hierarkisk over barnesubsystemet. Et familiesystem forandres over tid, og blir påvirket av de naturlige endringene av biologiske forhold og at livsstadier endrer seg. Dette vil i sin tur være med på å endre relasjoner i familien, som når barnet begynner på skolen og når det blir ungdom og skal utvikle mer selvstendighet (Riber, 2008). Hvordan de ulike familiemedlemmene oppfatter hverandre, og hvordan de forholder til hverandre, kan være ganske stabile (Jones, 1996)

Samspill kan observeres. Dette gjør det mulig å hjelpe konfliktløste systemer på ulike måter. En terapeut kan merke seg gjentakende mønstre i et samspill, som kan utarte seg på meningsplanet. Kommunikasjonsmønstre og ideer en familie har, kan danne seg til vaner i familien. Hvordan deltakerne i et samspill får en ide om hverandre, og navngir dette for seg selv og andre, er punkturing (Jensen, 2009). Hva terapeuten stopper opp ved, eller markerer i en prosess, blir terapeutens punkturinger. Dette vil påvirke samspillet i veiledningen. Terapeuten kan punktuere lineært, og da se hvem som gjør hva først og hvem som har skyld i hva. Eller en terapeut kan punktuere sirkulært, og se hvordan det blir en runddans av påvirkning mellom familiemedlemmene. På denne måten kan en observere uten å legge skyld på noen. Feedback reaksjoner kan sees i sammenheng med kontekst, familiehistorien, og meningssystemet, og se dette opp mot atferden i situasjonen (Jones, 1996). Sirkulær og lineære modeller er to måter å forstå, beskrive og gi mening til «virkeligheten», som blir

påvirket av kulturelle og faglige sammenhenger. Hvordan en terapeut eller et medlem av et familiesystem forstår et fenomen, påvirker vår tolkning og punktuering. Vi lager oss punktueringsvaner, som igjen danner mønstre. Disse punktueringsmønstrene kan hindre og fremme forandring (Jensen, 2009).

Vedeler (1994) skriver at endringen fra å se individets problem fra noe som er inni et individ, til å se det i en familiesammenheng, har gitt en logisk videreføring til å se familiens problem inn i et større system kontekst. Dette bringer det politiske perspektivet inn på familienivået og familieproblemer inn på samfunnsnivået. Barnevernets påvirkning inn i familier, er et annet system som påvirker familiesystemet.

2.2 Maktteori

Foucault er i utgangspunktet en av flere teoretikere som har vært opptatt av fenomenet makt. Han var ikke spesielt opptatt av å lage en maktteori, men han var imidlertid nytenkende på sitt område, og hans verk fikk dermed stor betydning i den akademiske verden (Foucault, Faubion & Rabinow, 2001). Foucault har bidratt til å vise hvordan makt kan utspille seg i det levde liv, og mellom mennesker (Askheim, 2016). Han beskrev at makt ikke var en ting, eller noe bestemt, men at makt ble til gjennom påvirkning mellom mennesker. Makt er over alt (Engelstad, 2005). Det vil si at mennesket kunne oppføre seg på bestemte måter for å oppnå noe, eller unngå noe (Askheim, 2016). Et poeng hos Foucault var at makt og kunnskap var knyttet tett sammen. Maktutøvelse kunne finne sin begrunnelse i kunnskap som hadde vitenskapelig støtte, og på denne måten utøve makt over andre (Engelstad, 2005). Foucault ble opptatt av hvordan kunnskap sammen med ideologi og språket gav makt. Det var spesielt vitenskapens kunnskap han ble opptatt av. Han trakk linjene til hvordan vitenskapens kunnskap kunne påvirke hvem som eide sannheten om et fenomen, hva som burde forskes på, hva som er best for fellesskapet og hva er viktig å studere mer på. Dette ble betegnet som diskurser, hva som påvirker samfunnets holdninger og kunnskap (Askheim, 2016; Engelstad, 2005). Diskurser setter standarden på hva som er «riktig» å tenke, gjøre og handle i et samfunn. En definisjon på diskurs kan være måten et samfunn snakker om og forstår virkeligheten på (Winther Jørgensen & Phillips, 1999).

Foucault (1994) har i boken sin «overvåkning og straff» brukt et fengselssystem for å vise teorien sin om hvordan mennesker kan disiplineres av normkonstruksjoner. Han tenker at et mål med fengselsstraff, er at den innsatte skal rehabiliteres gjennom disiplin. Det er plikter og oppgaver som skal gjennomføres i fengselet, samt regler og retningslinjer for livet i et fengsel, som gjennom sin struktur er med på å påvirke de innsatte til å normaliseres. Dette kan gjelde for andre institusjoner som også har til formål å «normalisere» atferden til deltakerne (Langsrud, Fauske & Lichtwarck, 2017). Riber (2008) overfører Foucault sin disiplineringsteori til skolesystemet, mellom lærer og elev. Han har tolket det dithen at det er hierarki mellom lærer og elev, som utgjør hvem som besitter topp posisjonen, og kan utøve makt over andre. Videre kan denne sammenligningen sees i forhold til barnevernkonteksten hvor hjelpesystemet møter familiesystemet. I hierarkiet står barnevernet over familiesystemet, med sin kunnskap og sitt lovverk. I sin disiplineringsteori, beskriver Foucault hypoteser om normer og normalitet. Denne teorien kan knyttes opp til barnevernets arbeid som definerer hva som er godt nok samspill (gode nok foreldre ferdigheter), og når veiledning kan avsluttes (Langsrud et al., 2017). Ved at institusjoner nyttiggjør seg av makt, mener Foucault (1994) at institusjonen kan få individer til å følge bestemte strukturer. I et barnevernsperspektiv kan dette bety at de setter standarden for hvordan barneoppdragelse skal utføres og hva som er god nok omsorg for barn. Dette kan være praktisk omsorg som spise- og leggetider, hygiene, riktige klær til rett årstid, leksearbeid og fritidsaktiviteter. Men det gjelder også emosjonell omsorg som emosjonsregulering av barnet og at barnet blir sett, hørt og forstått (Langsrud et al., 2017).

Weber (1971) var en annen maktteoretiker, som definerte makt som en eller flere menneskers mulighet til å få gjennom sin vilje i sosiale sammenhenger, selv om andre i utgangspunktet ikke var enige. Hans definisjon på makt ble et sentralt utgangspunkt for mange andre teorier om makt (Askheim, 2016). Weber mente at ressurser kunne gi makt, og på den måten få andre til å handle slik en ønsket. Samtidig måtte individet få andre til å akseptere dens makt, for at den skulle bli legitim. Dermed måtte teorier og forestillinger kunne gi forklaring til en gruppe mennesker på hvorfor noen burde ha en makt overfor andre (Engelstad, 2005; Weber, 1971). Vitenskapelig kunnskap og strukturer i et samfunn kan være med å gi makt til en gruppe mennesker, som f. eks. barnevernet som institusjon.

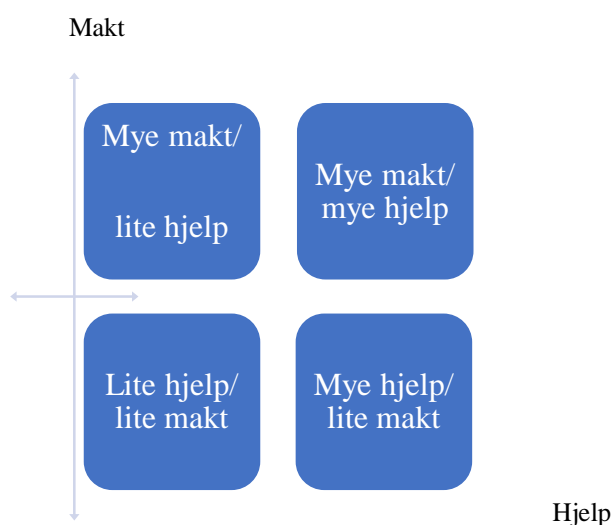
Doxa er et begrep som blir brukt innen barnevernfeltet til å forstå hva som påvirker vurderinger og beslutninger i ubehagelige situasjoner. Det greske ordet doxa viser til allmenne oppfatninger og meninger i samfunnet. Det var Bourdieu (1994) som brukte dette begrepet

inn i sin praksisteori. Begrepet skulle da peke på alt det som ble tatt for gitt i den mellommenneskelige kommunikasjonen. Det vil dermed si at doxa henviser til kunnskap og tenkning og forestillinger som har utviklet seg til å bli sannheter, som vi ikke stiller spørsmål med (Vagli, 2014). Hvilke sannheter som skal være gyldige, foregår det hele tiden en kamp om, og den dominerende doxa er et produkt av makt. Barnevernets doxa vil kunne kollidere med familiesystemet sin doxa om hvordan oppdra et barn. Da vil det være den dominerende sannhet henge tett sammen, og usynlig, med den som har makt (Vagli, 2014).

Som nevnt setter diskurs standarden for hva som er riktig å tenke, gjøre og handle, og det legger føringer for barnevernets oppfatning av hva som er god og dårlig omsorg ut fra vitenskapens forskning på barns utvikling og tilknytning. Dette tar også Backe-Hansen (2004) opp, men hun snakker om analytisk- og intuitiv tenkning. Den analytiske tenkningen er den som blir påvirket av teorier og forskning. Intuitiv tenkning likestiller hun med bruk av skjønn i barnevernet. Hvordan skjønn blir brukt, kan være avhengig av diskursen i samfunnet.

For å tydeliggjøre hvordan makt kan se ut i en barnevernkontekst, har Skau (2013) laget en modell som viser et bilde på hvordan makt i barnevernssystemet kan fungere. Modellen beskriver ulik vektlegging av makt i et hjelpeperspektiv. Den kan synliggjøre ulike hjelpestiler, men også ulike faser i en hjelpeprosess.

Figur 2 Makt i barnevernssystemet (Skau, 2013)

En forklaring til modellen av Skau (2013). Mye makt/Lite hjelp kan være tvangsvedtak som barnevernet fatter, på veiledning til familier uten foreldrenes samtykke. Det er en tydelig

ubalanse i maktforholdet, og kan resultere i at tiltaket gir liten effekt. Det kan også være starten av en barnevernssak, og familien føler seg utrygg i sammenhengen.

Mye makt/Mye hjelp; kan være vedtak fattet på tvang, men på bakgrunn av rus eller atferd. En ungdom kan bli plassert på tvang for å få f.eks. rusbehandling, og etter avrusning kan komme i posisjon til å få behandling.

Lite hjelp/Lite makt gir ikke lovverket grunnlag til å tvinge frem et vedtak, tilbudet blir frivillig. Dersom familien ikke opplever å ha et ønske om hjelp, eller ser at de har et behov, vil de ikke nyttiggjøre seg tilbudet. Familien kan likevel takke ja til veiledning, av redsel for barnevernets makt. Tiltaket råd og veiledning kan være i denne kategorien.

Mye hjelp/Lite makt kan være ulike former for veiledning, og hvor hjelpen er frivillig og foreldre har et opplevd behov. Dette kan også være vedtaket råd og veiledning, men foreldrene ønsker hjelpen, kan og ha kontaktet barnevernet selv for å få hjelp (Skau, 2013)

I de to kategoriene med lite makt, vil maktaspektet likevel ligge der. Dette fordi veiledning blir gitt innenfor hjelpeapparatets rammer, og rammene påvirker hva hjelpen kan gi av tilbud. Samtidig er veileder pålagt å melde om bekymringsverdige forhold til barnevernet, som kan påvirke tillitsforholdet i relasjonen (Skau, 2013).

2.3 Motivasjonsteori

I Deci og Ryan (2008) sin selvbestemmelsesteori skriver de om menneskelig motivasjon. Den menneskelige motivasjon kan varieres fra indre til ytre motivasjon. Indre motivasjon vil si når handlinger er med utgangspunkt i egne interesser, og verdien av handlingen. En ressurs mennesker har til å være interessert i å få nye opplevelser og ta nye utfordringer, betegnes som en indre motivasjon. Den indre motivasjonen er avgjørende for kognitiv og sosial utvikling. Den indre motivasjonen er grunnlaget for utholdenhet, vitalitet, livsglede, selvtillit, kreativitet og velvære (Deci & Ryan, 2000, 2008). Ytre motivasjon blir beskrevet som handlinger vi gjør med utgangspunkt i at det kan føre til noen konsekvenser (Deci & Ryan, 2000).

Når vi skal lære noe nytt trengs motivasjon for å gå i gang. Dette gjelder også foreldre som skal endre forståelse og samspill i nære relasjoner. Da trenger de energi og nysgjerrighet, samt å være åpen for å kunne endre gamle vaner og tankegang (Hafstad & Øvreeide, 2011).

Hafstad og Øvreeide (2011) skriver at motivasjon er «ferskvare», det vil si at den hele tiden kan variere, og la seg påvirke av ulike faktorer som angår både personen, relasjonen og saken.

Første og fremst mener de at motivasjon henger sammen med behov, interesse og ansvar (Hafstad & Øvreeide, 2011).

De Shazer (1988) har navngitt menneskers motivasjon for å delta i veiledning eller behandling, ved å bruke ulike kategorier. Han bruker begrepene «kunde», «klager», «besøkende» og «kontrollert» om dem en terapeut skal samarbeide med. En «kunde» blir beskrevet som en som har et problem, og ønsker terapeutens hjelp for å det løst. Kunden vil være interessert i hva terapeuten kan bidra med av kunnskap og ny forståelse (De Shazer, 1988; Hafstad & Øvreeide, 2011). En annen kategori som blir benyttet er «klageren». Den er ikke ute etter hjelp for at den selv skal endre noe, klageren ønsker å kunne påvirke eller å legge skylden for noe på noen. Det kan være et ønske om at noen andre skal ordne opp. Den tredje kategorien kan være vanskelig å forstå, for den viser verken til interesse eller mostand, og blir kalt den «besøkende». Den «besøkende» kan være avventende og undrende til hva terapeuten kan tilby. De kan være usikre på om problemet de har er stort nok til å kunne søke hjelp, og de kan være usikre på om hjelpen de får tilbudt er den rette eller om terapeuten har kompetanse nok til å hjelpe (De Shazer, 1988; Hafstad & Øvreeide, 2011). Den siste kategorien har blitt kalt den «kontrollerte». De er gjerne ikke klar for å ta imot hjelp, men noen andre kan tenke at de bør ta imot. Den kontrollerte må gjerne motiveres for å ta imot behandlingstilbudet (De Shazer, 1988; Hafstad & Øvreeide, 2011). I en setting hvor barnevernet anbefaler å ta imot veiledning til foreldre, kan dette være med utgangspunkt at barnevernet tenker at foreldrene bør få mer kunnskap om rollen som foreldre. Dette kjenner ikke alltid forelderen seg igjen i, og da kan følelsen av å bli kontrollert av noen andre komme sterkt frem og påvirke motivasjon for veiledning (Hafstad & Øvreeide, 2011).

2.4 Utviklingspsykologi

Utviklingspsykologi handler om forståelse av barn og barns utvikling. Det eksisterer ikke en stor generell teori om menneskets utvikling. I stedet er det mange mindre teorier som handler om forskjellige sider ved et barns utvikling som sammen blir en forklaringsmodell. Denne forståelsen har endret seg gjennom årene ved at ny kunnskap og forskning har blitt utviklet (Smith & Ulvund, 2008). Utviklingspsykologien gir en forståelse for hva som hemmer og fremmer barns utvikling i forhold omsorgsmiljø, samspill, sensitive omsorgspersoner, genetikk o.l. Dette fordi mennesker skapes og utvikles i samspill med andre mennesker, samtidig som individuelle egenskaper påvirker omsorgsmiljøet rundt (Sjøvold & Furuholmen, 2015). En definisjon på samspill som Smith og Ulvund (2008) bruker, er at et samspill starter

allerede når barnet spontant handler. Ved at foreldrene reagerer eller kopierer barnets handling, vil samspillet fortsette.

2.4.1 Dialogprinsipper

Samspill kan beskrives ved bruk av Hafstad og Øvreeide (2011) sine dialogprinsipper:

1) Følge og inntoning

Dette er det første prinsippet Hafstad og Øvreeide (2011) skriver om. Å følge barnet og tone seg inn på det er en aktiv handling fra forelderen. Det vil si at barnets tilstand og opplevelser blir fulgt med på. Foreldrene toner seg inn på barnets følelser, tanker, intensjoner og behovet barnet har (Hafstad & Øvreeide, 2011). Dette blir også beskrevet som mentalisering, at du ser deg selv utenfra og den andre innenfra (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013). Barnet opplever og føler at foreldrene er interessert og opptatt av det og forstår det, uten å bli for krevende. I praksis vil dette si at foreldrene benevner hva barnet er opptatt av, beskriver hva barnet kan tenke på, ser på eller gjør. I disse øyeblikkene kan barnet kjenne seg igjen, eller definere seg ut fra responsen den får. Det gir barnet en mulighet til å bli bevisst egne tilstander, og emosjoner blir lettere å regulere og forstå. Den aktive responsen forelderen gir barnet er ikke en endelig beskrivelse av barnet, men en hypotese av en tilstand. Barnets reaksjon på responsen, vil være avgjørende for å tenke om dette var passelig (Hafstad & Øvreeide, 2011). Barnet trenger tid til å fordøye erfaringene det gjør seg, og forelderen må se når barnet er trett og trenger pause (Sjøvold & Furuholmen, 2015). Når barnet opplever at foreldrene er interessert i det, vil barnet også bli oppmerksom på den voksen. Barnets opplevelse av å bli fulgt er et grunnelement i utviklingsdialogen. Når foreldre følger barnets fysiske og psykologiske øyeblikk, for så å gi respons på barnets utstrekning, etableres det en kobling til dem selv som omsorgsutøver. Dette er kjernene i tilknytning, og legger grunnlaget for hvordan barnet seinere i livet klarer å samspille med andre (Hafstad & Øvreeide, 2011).

2) Relevans

Dette betyr at forelderen har en måte være på overfor barnet som er interessant og gir nytte til barnet, og på den måten blir relevant. Dette gir et grunnlag for at barnet kan skifte fokus fra seg selv til forelderen. Forelderen ser barnets initiativ og gir informasjon til barnet som er passelig for det, og skaper en interesse hos barnet. Dette igjen vil føre til at barnet vier større oppmerksomhet til den som er opptatt av det. Barnet får da en erfaring som gjør at det går inn i et samspill med den andre med en positiv forventning. Følge og inntoning henger tett

sammen med prinsippet om relevans. (Hafstad & Øvreeide, 2011). Barnet trenger tid til å fordøye erfaringene det gjør seg, og forelderen må se når barnet er trett og trenger pause (Sjøvold & Furuholmen, 2015). Innen tilknytningsteori betegnes foreldrene som den trygge basen, hvor barnet henter trygghet og forutsigbarhet, men også anerkjennelse og relevant informasjon om seg selv og verden (Smith, 2002). Opplever barnet det motsatte, vil relasjonens betydning synke betraktelig, og kan oppleves som avvisning (Hafstad & Øvreeide, 2011).

3) Rytme og turtaking

For å få til et godt samspill må barn og foreldre være opptatt av hverandre, og gi hverandre subjekt plass. Dette betyr at det skal være plass til både barnet og forelderen sin aksjon og reaksjon i et samspill. Barnet trenger støtte til å bli et subjekt i et samspill. Subjektposisjon er grunnlaget for turtaking og rytme i samspillet (Hafstad & Øvreeide, 2011). Barn oppfatter en sammenheng mellom bevegelse, og hvordan det påvirker omgivelsene. Ansikt til ansikt lek er en slik lek, som i ulike variasjoner kan gi lystbetont samspill. Samtidig gir denne leken en naturlig læring av turtaking og at deres handlinger påvirker hverandre. Spedbarnsforskere har kommet frem til at turtaking er et av de viktigste prinsippene for samspill. I starten er det oftere forelderen som er igangsetteren av leken, men må tilpasse den barnets tempo og rytme (Smith, 2002). Å se på barnets uttrykk og avpasse stimulans og intensitet ut fra hva barnet viser, vil gjøre samspillet lettere. Pause og avslutning av samspill kan f.eks en baby vise ved å snu hodet vekk (Sjøvold & Furuholmen, 2015)

4) Hierarki og ansvarlighet

Det er forelderen som har det overordnede ansvaret for å etablere et samspill, få det til å vedvare en stund og til å avslutte det når det er nok for barnet. Samregulering er en gjensidig prosess mellom forelderen og barnet, men ledelse har foreldrene ansvaret for. Første ledd i ledelse med barnet, er at forelderen markerer at han/hun er opptatt av hva barnet er opptatt av og anerkjenner emosjonalitet og turtaking. Videre blir ledelse tydelig i foreldrenes punkturing overfor barnet, hva de stopper opp ved og markerer. Dette kan gjøres ved at foreldrene anerkjenner og benevner barnets initiativ og aktivitet, for deretter å rette fokus på det de tenker er viktig for barnet å lære. Foreldres forventninger om hva barnet skal klare å gjøre, eller være interessert i, må samsvare med hva som er passelig for barnets kompetansenivå. Forelderen skaper forutsigbarhet ved å benevne egen og andres handling,

som igjen skaper en støtte i samspillet, og som gir barnet en struktur. Ved ansvarlighet menes at forelderen ser lengre enn barnet, og utover akkurat samspilløyeblikket. Foreldrene ser farer og beskytter barnet når det er nødvendig, samt støtter til utforskning når det er passende (Hafstad & Øvreeide, 2011).

2.4.2 Tilknytningsteori

Tilknytningsteori er en del av utviklingspsykologien, men har fått en større plass i de seinere årene. Bowlby (1969) sin tilknytningsteori, er utgangspunktet for den moderne tilknytningsteorien slik vi kjenner den i dag. Bowlby var opptatt av de erfaringer barnet fikk i samhandling med sine omsorgspersoner og hvordan dette kunne prege barnets forventninger til seg selv og andre (Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2011).

En definisjon på hva tilknytning er, er at barn har en medfødt evne til å knytte seg til den som gir dem omsorg. Nærhet, beskyttelse, ro og trøst skaper et bånd mellom barnet og dens omsorgsperson, som knytter barnet til omsorgspersonen (Ainsworth, 1970). Teorien til Bowlby (1969) bygget på en antakelse om at menneskets tilknytningsatferd hadde biologiske røtter som da kunne forstås utfra evolusjonsteori. Tilknytningens funksjon var at barnet søkte trygghet fra omsorgspersonen for å søke trøst eller beskyttelse. Atferd barnet gjør for å opprettholde og søke nærhet til omsorgspersonen betegnes som tilknytningsatferd (Bowlby, 1969). Uavhengig av god eller dårlig omsorg knytter det lille barnet seg til dem som er sammen med det. Når barnet er blitt seks- syv måneder begynner det å foretrekke en av dem som er mest sammen med det, og det helt uavhengig om de primære behovene blir dekket (Smith & Ulvund, 2008). Bowlby (1969) var opptatt av tilknytningssystemet men også utforskningssystemet mennesker er medfødt. Systemene opptrer ikke samtidig, men avløser hverandre. Når et barn blir redd, utløses tilknytningssystemet, og barnet søker omsorgspersonen med for eksempel gråt, kan krype mot omsorgspersonen. Trøst av forelderen fører til nedregulering av det en var redd for, og motet til å utforske gjenopprettes, det vil si at utforskningssystemet overtar (Bowlby, 1969; Smith, 2002). Ved å bli trøstet og å få omsorgsfull kontakt, opplever barnet å bli elsket og hjulpet i et vanskelig øyeblikk. Av slike øyeblikk lærer barnet å hjelpe seg selv, men også å kunne hjelpe andre (Wennerberg, 2011). Barn som i størst grad opplever sensitiv omsorg i situasjoner som kan oppleves farefulle, utvikler lettere en trygghet og tillit til omgivelsene og seg selv. Barnet kommer

raskere over i utforskningsmodus og får mer tid til å utforske, lære om livet, enn om det ikke hadde blitt regulert ned. Barn som ikke blir trøstet ved frykt bruker mer tid på å være i tilknytningsatferd, og det tar lengre tid før barnet får utforske. Barnet får ikke det samme læringsmiljøet, og erfaringen på bli hjulpet og å hjelpe seg selv til å utvikle en trygg og sunn selvfølelse (Sørensen, 2013).

Indre arbeidsmodeller er mentale tilstander som omhandler både følelsesmessige og tankemessige erfaringer (Bowlby, 2005). De erfaringene barnet har fått i samspill med omsorgspersonen, skaper forventninger hos barnet til hvordan omsorgspersonen vil reagere når barnet søker hjelp, oppmuntring eller trøst. Dette kan påvirke hvor effektivt barnet selv utløser responser hos andre, og skaper en opplevelse av seg selv som en som er verdt å støtte/trøste. Erfaringen eller de indre arbeidsmodellene kan bli barnets rettesnor for seinere opplevelser ut i verden. Arbeidsmodellen kan enten være et hinder for barnet, dersom det ikke har hatt et utviklingsstøtende oppvekstmiljø, eller gjøre det lettere for barnet å få tilgang på ny informasjon (Smith, 2002). De indre arbeidsmodellene, som er ubevisste strategier, påvirker hvilket tilknytningsmønster og samspill barnet har til omsorgspersonen (Broberg, Almqvist, Tjus & Strømsnes, 2006).

Mange av de menneskelige lidelsene kan ha et opphav i motstridende følelser til dem man er nærmest følelsesmessig. I utgangspunktet er det ikke følelsene i seg selv som er problemet, men det kan oppstå vansker når en ikke tør å erkjenne følelser, og velger da å unngå dem. Følelser som er negative mot personer vi har tette relasjonelle bånd til, kan bli problematiske dersom disse ikke kan uttrykkes, og få dem integrert i selvopplevelsen. Da kan vonde følelser vendes innover mot en selv eller mot andre personer. Psykologiske forstyrrelser kan oppstå når følelser ikke er akseptable, og må holdes unna bevisstheten. For å ha en god psykisk helse må følelser bevisstgjøres, og integreres i personen (Wennerberg, 2011). Forskere har sett at tilknytning er viktig i barns psykologiske utvikling og velferd, men de har også sett at det har en stor betydning for individers emosjonelle helse gjennom hele livet. Dette påvirker neste ledd i generasjonen ved at barnas tilknytning er med å forme de som voksne, som igjen påvirker de som blir foreldre. På denne måten får det en påvirkning på deres barns psykologiske utvikling, og mønstre går i arv (Powell, Cooper, Hoffman & Marvin, 2015).

2.5 Salutogenese

Ressursperspektivet preger teorien om salutogenese. Teorien er utviklet av Antonovsky (1996), og gir en teoretisk forståelse for hvilke faktorer i menneskers liv som kan styrke helse og utvikling (Hedenbro & Wirtberg, 2002). Hjelpetiltaket råd og veiledning skal ha fokus på hva en familie trenger hjelp til for å kunne mestre hverdagen selv. Hjelpetiltak kan være en investering i barns liv her og nå, men også i fremtiden deres (Ø. Christiansen & Kojan, 2016). I Marte Meo metoden er fokuset på hva familier og foreldre kan klare «av egen kraft», som også er en ressursorientert tenkning (Hedenbro & Wirtberg, 2002). Et sentralt perspektiv i salutogen tenking er å kunne begripe sammenhenger i utfordringer vi møter. Det enkelte mennesket trenger å forstå, mestre og se en mening når noe oppleves vanskelig. Antonovsky har kommet frem til at disse faktorene, har en stor betydning for mennesket sin utvikling av god helse (Antonovsky, 1996; Hedenbro & Wirtberg, 2002). For det enkelte individ vil det med andre ord si at det trenger å føle at det kan styre sitt eget liv, i kraft av å være selvstendig, ha sosial kompetanse og ha selvtillit. Dersom en familie kan hjelpe hverandre, ha tillitsfulle og nære relasjoner vil det være helsefremmende faktorer i et familiesystem. Det har også vist seg at klare grenser, forståelse for grenser, samt tydelig rollefordeling i en familie er en styrke for familiesystemet (Hedenbro & Wirtberg, 2002).

3. METODE

Frem til nå har jeg presentert grunnlaget for dette forskningsprosjektet. Det neste blir å vise fremgangsmåten. Først vil jeg redegjøre for vitenskapssynet knyttet til studien. Deretter vil jeg beskrive valg av metode og utdype forskningsdesignet. Jeg vil si noe om rekruttering av intervjupersoner, intervjuguide, intervjusamtalen og analysearbeidet. Jeg avslutter med noen etiske betraktninger. Valgene jeg har tatt er gjort på bakgrunn av vurderinger knyttet til hvordan jeg på best mulig måte får besvart forskningsspørsmålet mitt. Intervjuguide, informasjonsskriv, samtykkeskjema og tilsvar NSD, finnes i oppgaven som vedlegg.

3.1. Vitenskapssyn

Valg av metode henger sammen med forskningsspørsmål, og forskningsspørsmål kan igjen henge sammen med forståelse av verden. Ontologi, som er hvordan vi mener verden ser ut, og epistemologi som er synet på kunnskap, kan beskrives som de overordnede synene på kunnskap og sannhet (Grønmo, 2016). De ulike vitenskapsteoretiske perspektivene springer ut

av hvordan vi ser på kunnskap som rett og gyldig kunnskap, det vil si hvordan en ser på verden (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016). Alle mennesker har sine unike opplevelser og erfaring av fenomener i samfunnet, og dette preger oss i møte med andre mennesker. Med bakgrunn i at dette er mitt syn på sannhet og kunnskap vil jeg plassere mitt forskningsprosjekt innenfor det konstruktivistisk vitenskapssyn.

Innen det konstruktivistiske vitenskapssynet er en opptatt av at det ikke finnes kun en sannhet, men at det er flere perspektiver å forstå et fenomen ut ifra. En konstruktivistisk forsker er opptatt av å gå i dybden og få frem perspektivene og forståelsen til de informantene som er berørt av et fenomen, for å kunne forstå fenomenet (Morris, 2006). Det vil si at menneskers opplevelser og erfaringer bør forstås ut fra et subjektivt perspektiv. Hver enkelt informant forstår sin verden ut fra sin forståelse og sine meninger (Morris, 2006). Det er de ulike intervjupersonene sine perspektiver jeg er opptatt av å frem i mitt forskningsprosjekt.

Hermeneutikken er en fortolkningslære, og handler om å se et fenomen i et større bilde. Når vi fortolker noe, kan det igjen fortolkes (Grønmo, 2016). Forskeren i et masterprosjekt vil være påvirket av forforståelsen den har med seg, som derfor skaper ulike perspektiver. Forskningsmateriale blir påvirket av forskeren sitt verdenssyn, sin fortolkning av verden, sine erfaringer og kultur. Dermed vil dette igjen påvirke problemstillingen, valg av informantgruppe, valg av datainnsamling, valg av spørsmål, forståelse av data, og analysen (Silverman, 2013). Kvalitativ forskning anerkjenner den hermeneutiske fortolkende tradisjon (Johannessen et al., 2016). Vil jeg som Marte Meo terapeut, som gir veiledning til familier i regi av barnevernet, kunne belyse forskningsspørsmålet og være nøytral? Jeg er selv kvinne og mor, og alle mine informanter er kvinner og mødre. Det kan også være andre sosioøkonomiske ulikheter mellom meg og informantene; alder, yrke, utdanning og økonomi. Selv om jeg ikke belyser dette eksplisitt i oppgaven tar jeg med meg min forforståelse inn i møte med informantene. Dette har jeg holdt høyt gjennom oppgaven. Det kan være vanskelig å løse seg fra kunnskapen og erfaringen jeg har som Marte Meo veileder, når jeg skal inn og forske på erfaringer av denne typen veiledning, slik som også Silverman (2013) skriver om. Den forforståelse om Marte Meo veiledning som jeg har, vil kunne påvirke mitt fokus og kan påvirke hvordan jeg fortolker meningene til intervjupersonene. Samtidig kan kunnskapen, erfaringen og forforståelse jeg har på området være til en fordel. Det kan være en styrke å kjenne til feltet og vite noe om hva en trenger mer kunnskap om. Jeg har prøvd å være bevisst min forforståelse, for det kan være lett å tillegge mening ut fra hva jeg vet fra før. På en annen

måte kan kunnskap om feltet gi forskeren en mulighet til å se på fenomenet fra ulike vinkler (Silverman, 2013). Innledningsvis i oppgaven har jeg fortalt litt om hvem jeg er, og hva som har påvirket meg til å starte med denne masteroppgaven. Dette kan være med på å si noe om hva som preger min forforståelse. Med bakgrunn i dette så forsøker jeg å reflektere over dette underveis, nettopp for å gjøre oppgaven transparent for leseren.

3.2 Valg av metode

Ordet metode kommer fra gresk og betyr «veien til målet» (Kvale & Brinkman, 2012).

Avhengig av tematikk og ikke minst problemstilling vil det være naturlig å velge metode som kan belyse fenomenet på best mulig måte. Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning skilles det mellom to ulike forskningsmetoder; kvantitativ og kvalitativ metode. Kvantitativ metode kan brukes når forsker ønsker å finne mengden og effekten av et fenomen, og forskeren går da bredt ut i sin forskning i forhold til antall deltakere. Funnene kan generaliseres til å gjelde en hel populasjon (Johannessen et al., 2016). Innen kvalitativ metode søkes det dybdeforståelse og forsker ønsker å få frem meningsinnholdet til informantene. Da er det ofte et mindre antall informanter. Etter at jeg hadde jobbet meg frem til en problemstilling ble så spørsmålet; Hvilken metode passer til denne problemstilling? Hvordan får jeg best mulig svar på spørsmålet jeg stiller? Min problemstilling var:

Hvordan erfarer foreldre, med små barn, endring av samspill til eget barn, ved hjelp av Marte Meo veiledning?

Med forskningsspørsmålene: Hvordan påvirker barnevernkonteksten veiledningsforløpet?
Hva opplever foreldrene skal til for å få et bedre samspill?

Valg av metode henger sammen med problemstilling. For denne masteroppgaven ble kvalitativ metode best egnet til å svare på min problemstilling og forskningsspørsmålene, fordi jeg søker foreldres erfaring med Marte Meo. Jeg ønsker å få frem de subjektive meningene og få en dialog med foreldre jeg intervjuer.

3.3 Forskningsdesign

For å få frem informantene sine opplevelser, erfaringer og beskrivelser har jeg valgt intervju som metode. Semistrukturert intervju kan være et redskap å bruke når forsker ønsker å søke en dypere innsikt i informantens forståelse (Halvorsen, 2014). Jeg laget en intervjuguide, og det ble min hjelp til å holde tråden i intervjuet. I forkant av intervjuet ble jobbing med temaene jeg ønsket å få utdypet konkretisert og spørsmål satt opp, men dette var et utgangspunkt og ikke en mal. I semistrukturert- intervju vil forskeren kunne følge informanten ved å lytte, stille spørsmål og om nødvendig konkretisere spørsmål for å få utdypet tema. Dette for å få frem kunnskap, erfaringer og meningsinnholdet (Johannessen et al., 2016).

I intervjuet blir jeg, som en konstruktivistisk forsker, en subjektiv observatør i mitt møte med intervjupersonen og hver av de ulike intervjusettingene. Min subjektivitet kommer til uttrykk gjennom at jeg er en del av forskningsprosessen ved å være den som lager spørsmålene og stiller spørsmålene, samt foretar analysen (Johannessen et al., 2016).

I fortsettelsen av masteroppgaven velger jeg å bruke begrepet *intervjuperson* i stedet for begrepet *informant*, på de foreldrene jeg har intervjuet. *Intervjuperson* samsvarer med det konstruktivistiske vitenskapssyn, hvor kunnskap utvikles i relasjonen mellom intervjupersonen og forsker (Thagaard, 2015).

I mitt forskningsprosjekt hadde jeg tilgang på intervjupersoner gjennom de fire sentrene i kommunen, som arbeider med veiledning i familier via barnevernet. Da de fire sentrene var i omorganisering ønsket ikke Byland kommune å hjelpe med å finne intervjupersoner. Dette endret seg underveis, da det ble klart at det ikke var familieveilederne som skulle intervjues, men de skulle være behjelpelig med å finne intervjupersoner. Da hadde allerede min biveileder, anbefalt tre nabokommuner som kunne kontaktes, og som jeg allerede hadde vært i kontakt med. Nabokommunene fant intervjupersoner, i tillegg til at jeg fikk noen intervjupersoner fra Byland kommune.

I samråd med NSD sendte jeg informasjonsskriv til kontaktpersonene jeg fikk i de ulike kommunene som jobbet som veiledere i barnevernet. Veilederne sendte informasjonsbrev og samstykkbrev til familier de hadde gitt Marte Meo veiledning til. Foreldrene samtykket på et skjema, og jeg kontaktet de per telefon og avtalte intervjusted og tidspunkt.

Hvor mange intervjupersoner som er nødvendig for å kunne belyse forskningsspørsmålet kan variere. Det er meningsinnholdet i det intervjupersonen formidler som er hovedfokuset. I denne studien endte jeg opp med seks intervjupersoner. Det er et lite utvalg, men det gir muligheten til å kunne gå i dybden og samtidig få frem en variasjon (Grønmo, 2016). Det vil derimot ikke kunne generaliseres ut fra resultatene, men det vil gi et inntrykk og får frem noen variasjoner og nyanser blant dem som er intervjuet som vi kan lære av. Dette kan være kunnskap som er relevant for andre foreldre i tilsvarende situasjon. Målet var ikke å få frem effekten av hvordan Marte Meo virket, eller om tiltaket var godt eller dårlig. Jeg ønsket å få frem rike beskrivelser rundt temaene i intervjuet. Dette passet inn med det konstruktivistiske vitenskapssynet, hvor tanken er at det er mange perspektiver å forstå et fenomen ut fra (Morris, 2006). Til sammen var det 10 foreldre som takket ja til å delta i forskningsprosjektet. Da vi skulle avtale intervjutidspunkt trakk fire av dem seg. En av dem sa at hun var lei av å bli undersøkt og ønsket ikke å delta likevel, to andre hadde det for travelt. Den fjerde svarte ikke på meldingen da vi skulle bli enige om tidspunkt. Det er krevende å delta og bruke sin tid på intervjuer, så jeg er takknemlig for de foreldrene som hadde tid og mulighet til å delta, samt stor forståelse for dem som ikke ønsket å delta. Til slutt fikk jeg 6 mødre som ønsket å delta som intervjupersoner. Disse kvinnene var de informantene jeg fikk tilgang på. Jeg skulle gjerne hatt tilgang både på kvinnelige og mannlige informanter, for å sikre mest mulig variasjon og mulige ulike fokus. At alle var kvinner var muligens ikke tilfeldig. En studie av Ø. Christiansen et al. (2015) har også vist at det var en overvekt av kvinner som var mottakere av hjelpetiltak i barnevernet. Studien viste at mer enn halvparten av barna som mottok tiltak fra barnevernet bodde med en forelder, som var alene med omsorgen. Fire femdel av disse var kvinner og aleneforsørgere (Ø. Christiansen et al., 2015). Det vil si at en stor andel av mottakerne av hjelpetiltaket råd og veiledning er kvinner. Min egen mangeårige praksiserfaring som Marte Meo veileder er at hovedvekten av veiledere er kvinner. Det kan tenkes at kvinnelige veiledere henvender seg lettere til andre kvinner, altså mødre, for å delta i intervjuet.

Foreldrene i denne studien, alle kvinner, har ikke blitt spurt om bakgrunn, livssituasjon eller grunnlaget for kontakten med barnevernet. Samtidig har de gitt noe bakgrunnsinformasjon i løpet av intervjuet. Noen av de har tidligere hatt kontakt med barnevernet. Noen fortalte at de hadde lite nettverk, andre fortalte om venner og familie. En sa at hun slet psykisk og snakket lite med barnet hjemme. Tre var alenemødre, tre hadde ektemann og fire hadde flere enn ett

barn. Da vi skulle avtale tid for å treffes til intervju, kom det frem at noen av dem var i arbeid og andre var det ikke. Dette viser en variasjon i sosioøkonomisk bakgrunn på de 6 intervjupersonen.

Det første kriteriet for å delta i forskningsprosjektet var at intervjupersonen var foreldre som hadde mottatt Marte Meo veiledning fra veileder tilknyttet barneverntjenestene. Det andre kriteriet var at de hadde mottatt Marte Meo veiledning da barnet deres var mellom 0- 5 år. Det tredje kriteriet var at Marte Meo veiledningen skulle være avsluttet når intervjuet ble foretatt, men ikke lengre enn to år etter endt veiledning.

3.3.1 Intervjuguide

Målet med et forskningsintervju er å få mer informasjon om et tema, som belyser forskningsspørsmålet. Det er viktig å ha spørsmål som er relevante, men også som inviterer intervjupersonen til å fortelle om temaet (Thagaard, 2015). Intervjuguiden blir da et viktig verktøy for å få frem intervjupersonene sine opplevelser og erfaringer i samspill med eget barn, knyttet opp mot Marte Meo veiledningen de hadde mottatt. Kvale og Brinkman (2012) skriver at forskeren skal vite hvordan man skal analysere teksten før en går i gang med intervjuene. Analysemetoden forskeren bruker, vil kunne være med å styre intervjuforberedelsene. Den kan påvirke intervjuguiden, intervjuet og transkriberingen (Kvale & Brinkman, 2012). Dette påvirket meg i forberedelsen med utformingen av intervjuguiden og gav meg kunnskap til å tenke analyse allerede i løpet av intervjuet. Når jeg leste meg opp på hva analyse i forskning innebar, var tematisk analyse en metode som appellerte til meg. Dette påvirket min utforming av intervjuguiden, som jeg delte opp i tre tema, for å kunne gjøre analysen mer strukturert. Den første delen var bakgrunnen for veiledningen, mens den midterste delen omhandlet selve Marte Meo veiledningen. Denne delen omfattet begreper og endring av samspill og hvordan dette var blitt internalisert i samspillet med barnet. Siste del av intervjuguiden tok for seg mer praktiske sider ved veiledningen. Thagaard (2015) skriver at temasentrerte analyser passer best når informasjonen følger en ordnet struktur. Dette kan være intervju hvor alle intervjupersonene besvarer de samme spørsmålene. Det vil ikke passe med temasentrert analyse hvor forskeren lar samtalen styre ut fra informasjon som kommer opp, da blir informasjonen for ustrukturert.

Jeg valgte å ta et testintervju på en forelder jeg selv hadde gitt Marte Meo veiledning. På flere områder kan et testintervju være nyttig. For det første fikk jeg prøvet ut det tekniske utstyret, og sjekket om opptakeren virket og holdt gjennom et helt intervju. For det andre gav det en mulighet for meg til å bli litt forberedt på intervjusituasjonen. For det tredje ble intervjuguiden anvendt slik at jeg fikk mulighet til å se om den var god nok, eller burde endres.

Tilbakemeldingene jeg fikk medførte at spørsmål som lignet hverandre ble tatt vekk, og rekkefølgen på spørsmålene ble endret.

3.3.2 Intervjusamtalene

Jeg har selv erfaring som intervjuer ved bruk av WMCI (Working model of a child intervju) og med COSI (Circle of security intervju). Ved gjennomføring av disse intervjuene var det nødvendig å holde seg til spørsmålene og ikke gå utover det som blir spurt om for å få utdypende svar. Dette har gitt meg erfaring i intervjurollen. I denne studien har jeg gjennomført seks intervjuer. Intervjupersonen fikk selv velge hvor vi skulle møtes. De kunne velge å komme på mitt kontor, møtes hvor de hadde mottatt veiledning, hjemme hos seg selv eller eget forslag til sted. Tre av intervjupersonene ønsket at jeg skulle komme hjem til de. De opplevde at det gjorde det lettere for dem. Tre av intervjuene ble gjennomført på kontoret hvor de hadde mottatt veiledningen.

Data som kommer frem i løpet av intervjuet vil være påvirket av både forsker og intervjupersonen. I et konstruktivistisk syn vil forskeren påvirke intervjupersonen ved sitt nærvær og ved sine spørsmål. Intervjupersonen får stilt spørsmål han/hun kanskje aldri har tenkt på før, og kan sette i gang prosesser som kan være gode og nyttige, og som ikke hadde kommet frem om ikke spørsmålene hadde vært stilt. Det vil med andre ord si at jeg som både forsker og intervjuperson er med og bidrar til ny kunnskap og forståelse (Thagaard, 2015). For meg var det viktig at intervjupersonen valgte hvor vi skulle møtes, for at vedkommende skulle føle seg trygg, og være i en posisjon til å ville svar. Spørsmålene skulle gi intervjupersonen tanker om tidligere erfaringer, og hente frem erfaringsbaserte minner fra veiledningssituasjonen. Det er foreldrenes egne opplevelser og erfaringer jeg ønsket å få frem. Erfaringene familiene hadde fra Marte Meo veiledningen kunne være påvirket av situasjonen de var i da de mottok veiledningen, som dårlig økonomi, dødsfall i familien, ønsket om å få det bedre hjemme i sine relasjoner til barna o.l. Dette kan prege svarene, særlig siden det er sensitive og intime situasjoner for familiene. Samtidig kan svarene intervjupersonen gir være påvirket av hvilken relasjon han/hun får til forskeren. Vil intervjupersonen gi utfyllende og

lange svar, eller korte og knappe? Dette kan være en del av personligheten, men kan også ha blitt påvirket av forskeren. I tillegg kan spørsmålene underveis i intervjuet påvirke intervjupersonen, og hvor mye informasjon de vil dele.

I møte med intervjupersonen kjente jeg på en enorm takknemlighet for at de stilte opp. Å vise dem respekt for deres refleksjoner og tanker om tema jeg tok opp, og samtidig være ydmyk i møtet med dem ble viktig for meg. Jeg gav de åpning til å si det om de ikke husket, og om spørsmålene mine var vanskelige å forstå. Jeg opplevde at intervjupersonene slappet litt av, og virket oppriktige da de svarte på hvordan veiledningen hadde vært, og hvordan den preget samspillet i dag. Enkelte spørsmål var utfordrende for noen av intervjupersonen, og da sa de at det var vanskelig å svare. Da brukte jeg underspørsmål for å hjelpe dem.

I starten av intervjuet var jeg mer rigid og stilte alle spørsmålene i intervjuguiden. Etter hvert ble det mer naturlig å stille spørsmålene ut fra hva foreldrene fortalte. Settingen med at intervjuet skulle brukes i forskning preget meg som intervjuer. Det jeg hadde lest om tematisk analyse, påvirket meg til å forvise meg om at alle tema ble besvart. Et poeng ved tematisk analyse er å sammenligne eller sammenholde informasjon fra flere deltakere, og da er det viktig å ha informasjon fra alle deltakerne om det samme temaet (Thagaard, 2015).

3.4 Tematisk analyse

En kvalitativ forskningsprosess har et fleksibelt forskningsopplegg. Det vil si at forskeren kan jobbe med ulike deler av prosessen parallelt (Thagaard, 2015). Dette gjorde det mulig å starte med å skrive teori og metodedel, parallelt med at jeg ventet på godkjenning og vurdering fra NSD og REK. I forkant hadde jeg brukt mye tid på å bli kjent med hvordan jeg skulle analysere datamaterialet. Analyse av film er velkjent for meg, men hvordan skulle jeg gå frem når jeg ville analysere de mange historiene intervjupersonen kom til å fortelle? Larsen (2017) skriver at analyse handler om å gjøre datamaterialet enklere, slik at det skal være lettere å få et inntrykk og forstå fenomenet som det blir forsket på (Larsen, 2017). Videre sier Braun & Clarke (2006), samt Kvale & Brinkman (2012), at det er for seint å stille seg spørsmålet om hvordan transkripsjonene skal analyseres, etter at intervjuene er gjennomført.

Analyse er en dynamisk prosess som kan starte allerede i intervjuet, ved at man prøver å forstå intervjupersonen og tolke meningen. Tolkningen av mening fortsetter frem til datamaterialet skal gjennomgås i skriveprosessen. Kvalitet i analysen avhenger om det har

vært kvalitet i de tidligere fasene. En forsker må skape en mening av materialet på en god måte, slik at det sikrer kvalitet, dvs at en er troverdig overfor de en har intervjuet (Braun & Clarke, 2006). Analysemetoden jeg har valgt å bruke er inspirert av Braun og Clarke (2006) sin tematiske analyse. Den er fleksibel i forhold til teoretisk forankring (epistemologi), og kan da brukes i forhold til et konstruktivistisk paradigme, hvor en tenker at individers opplevelser er knyttet til sammenhengen de formidles i (Silverman, 2013). Et typisk trekk ved tematisk analyse er at man finner tema på tvers av datamaterialet som er samlet inn, og at den holder fokus på innholdet i innsamlet datamateriale (Braun & Clarke, 2006).

Tematisk analyse er en metode for å identifisere, analysere og se mønstre i informasjon. Det er en måte å organisere og beskrive forskningsinformasjon med rike beskrivelser. Tematisk analyse har mest fokus på hva som blir formidlet i et intervju, det fortalte, og har mindre fokus på strukturen, hvem det er snakket til og konteksten. Metoden er mye brukt, uten at det er en tydelig enighet om hvordan en forsker egentlig gjennomfører det (Braun & Clarke, 2006). Dette er en kritikk av metoden, fordi det er vanskelig for andre forskere å gjenskape eller teste forskningen, og fordi leser ikke nødvendigvis vet hvordan analysen er blitt gjennomført. I analysearbeidet mitt har Thagaard (2015) sin beskrivelse av tematisk analyse gitt meg en utfyllende forståelse av analysearbeidet, siden hun skriver på norsk. Likheten med Thagaard (2015) og Braun & Clarke (2006) sine beskrivelser av tematisk analysemetode er at begge beskriver hvordan analysen starter ved transkribering, for å gå over til å gjøre seg kjent med materialet, for så å finne kodeord, som seinere kategorisere til felles tema. Ulikheten mellom dem er at Braun & Clarke (2006) har beskrevet analysearbeidet steg for steg, ved å dele analysearbeidet inn i ulike faser. Disse fasene har gitt en tydelig rettlledning på hvordan jeg skulle strukturere arbeidet mitt. En kritikk mot Braun og Clarke sin faseinndeling at den kan gjøre analyseprosessen lineær. Braun og Clarke (2006) hevder at metoden er fleksibel og at en forsker kan bevege seg frem og tilbake mellom de ulike fasene, noe som blir motvekten til det lineære. Bevegelse mellom de ulike fasene preget mitt analysearbeid, blant annet ved å gå tilbake til intervjumaterialet gjentatte ganger i løpet av analysen. Thagaard (2015) fremhever en kritikk mot tematisk analyse, hvor helheten i intervjuet kan forsvinne ved å analysere tematisk. De ulike tema bli løsrevet og kan miste sin sammenheng. En mulighet for å sikre helhetlig forståelse av intervjumaterialet, er at forsker analyserer sammenhengen mellom temaene som er funnet (Thagaard, 2015).

Braun & Clarke (2006) har prøvd å tydeliggjøre en retning innen tematisk analyse, ved å operasjonalisere analyseprosessen i 6 faser. Jeg vil her gå gjennom disse seks fasene, samtidig som jeg belyser min dataanalyse ved bruk av disse fasene.

1. Gjøre seg kjent med datagrunnlaget

Dette betyr blant annet å transkribere intervjuene, samt lese gjennom materialet flere ganger (Braun & Clarke, 2006). Intervjumaterialet er ikke samlet inn, men det er blitt til i fellesskap mellom forsker og intervjupersonen. Spørsmålene har ledet inn til et tema som intervjupersonen skal snakke om, og forskeren aktivt skal lytte til, dette sammen bestemmer samtalen retning. Det er lett at transkriberingen av intervjuet lager en avstand mellom samtalen og den skriftlige teksten, og en kan glemme at intervjuet er gjort i fellesskap (Kvale & Brinkman, 2012). Kvale & Brinkman (2012) skriver at det er et mål å prøve å tenke at de ulike tekstdelene er trinn på vei mot å finne meningen med det som ble sagt i intervjuet.

Å la profesjonelle gjennomføre transkriberingen skaper effektivitet, men ved å transkribere eget materiale ble jeg raskere kjent med materialet. Samt at jeg kunne starte med en analyse av teksten, fra start av. Ved å skrive vil en forsker til en viss grad kunne huske og kunne gjøre seg tanker om både de sosiale og emosjonelle delene ved intervjusituasjonen (Kvale & Brinkman, 2012). Jeg valgte å transkribere intervjuene mine etter hvert som intervjuene ble tatt. Thaagard (2015) skriver at det er viktig at datainnsamling og analyse kan foregå parallelt. Dermed kan den videre datainnsamlingen tilpasses de tidligere analysene av materialet. Intervjuene hadde jeg tatt opp på lydbånd, deretter skrev jeg dem ut i papirformat. Jeg valgte å skrive alle intervjuene i bokmålsform, for å unngå at dialekt skulle gi mulighet til å kjenne igjen intervjupersonen. Allerede i denne delen av arbeidet startet en analyseprosess med å se hva intervjupersonene snakket om, og hvordan jeg forstod det.

2. Frembringe de første kodene

I andre fase er det gjennomlesing av transkripsjonen, og notere seg koder. Koding kan være begrepsstyrt eller datastyrt. Datastyrt koding vil si at forskeren leser materialet uten å ha koder på forhånd, men at de blir til mens man leser. Ved begrepsstyrt koding har en kodene i forkant av gjennomgang av materialet (Kvale & Brinkman, 2012). Etter å ha gjennomført 5 intervjuer, startet jeg koding av materialet, da det var noe tid til det sjette intervjuet skulle gjennomføres.

Jeg gjorde analysearbeidet på flere måter. Jeg startet med å lese hvert intervju flere ganger hver for seg, uten å være opptatt av forskningsspørsmålet, for å bli kjent med materialet. Analysen ble da datadrevet (Braun & Clarke, 2006). Deretter satte jeg gule og blå streker, og noterte meg nøkkelord i marginen. Jeg noterte så ned alle nøkkelord på tvers av spørsmålene for hvert intervju, det vil si at jeg komprimerte materialet. Jeg brukte en induktiv fremgangsmåte, hvor tema og nøkkelord blir styrt av datamaterialet selv, og ikke av forskningsspørsmålet eller intervjuguiden (Braun & Clark, 2006; Thagaard, 2015). I etterkant av dette valgte jeg å lese gjennom alt materialet igjen og knytte det opp mot forskningsspørsmålet, for å sikre at forskningsspørsmålet ble besvart. Dette gav et nytt lag i analysearbeidet.

Det neste jeg gjorde var å lese svarene på hvert intervju spørsmål fra alle besvarelsene samtidig, og noterte meg nøkkelord. Dette skapte en ny type oversikt, samtidig som det skapte en forvirring. Dette var en fase hvor det var vanskelig å se tydelige tema. Det jeg ble opptatt av var foreldrenes beskrivelser av hva de selv gjorde annerledes i samspill med barnet sitt. Det var ingen negative beskrivelser av barnets atferd, kun om forelderens forståelse og handling overfor barnet, om det ble et bra samarbeid eller ikke. Jeg ble også opptatt av at alle foreldrene snakket mye om å forstå barnas følelser, og sette ord på dem, uavhengig av spørsmål som ble stilt. Til slutt ble jeg opptatt av foreldrenes inderlige ønske om endring i samspillet med barnet sitt.

Det sjette intervjuet leste jeg gjennom på samme måte som de forrige, men var mer påvirket av startarbeidet mitt, og oppdaget raskt noen sammenhenger som kunne knyttes opp til allerede innsamlet materiale. Min forforståelse av materialet kan hemme meg i min analyse av siste intervju til å se noe nytt, samtidig som det kan gi kvalitet til analysearbeidet.

3. Lete etter tema

I tredje fase startet arbeidet med å se etter tema og knytte kodene sammen. Et tema inneholder informasjon som er sterkt knyttet til forskningsspørsmålet. Forskeren står fritt til å velge hvordan valg av tema og koder blir gjort, men det er viktig å være konsistent i arbeidet (Braun & Clarke, 2006). Jeg valgte å jobbe systematisk, og samlet koder som passet sammen på samme ark. Til sammen ble det 10 ark med koder, som utgjorde ulike kategorier. Jeg noterte fellestrekk, gjentakelser, og hva jeg syntes ble spesielt viktig uavhengig av hvor mange som sa det samme. Temaene som ble aktuelle kom nedenfra og opp, det vil si fra datamaterialet (en induktiv prosess). Kvalitativ analyse er preget av både en induktiv og deduktiv tilnærming

til informasjonsmaterialet. Den induktive prosessen vil si at forskeren arbeider med den transkriberte teksten og trekker ut begreper. Forskeren tar utgangspunkt i forskningsdataene og skaper forståelse av de temaene som blir utforsket. Tema som blir valgt kan være begreper intervjupersonene selv har brukt (Thagaard, 2015). Samtidig noterte jeg ned utsagn fra materialet som bekreftet eller avkreftet en teori, som ble å jobbe ovenfra og ned (deduktivt) (Thagaard, 2015).

I denne prosessen med kodeord og tema, gikk jeg frem og tilbake i materialet og i faglitteraturen, for å få tydeligere frem hva et kodeord var, og hva som ble regnet som et tema. Thagaard (2015) skriver at et kodeord skal gi et meningsinnhold til et utsnitt av intervjumaterialet en forsker har samlet inn. I etterkant av kodingsarbeid, kan forskeren se sammenhenger og kategorisere kodene. Da kan det utkrystalliseres seg tema, som blir utgangspunktet for videre analyse. Jeg hadde mange kodeord, hvor jeg samlet i grupper som kunne ligne hverandre. Ut fra dette laget jeg foreløpige temaoverskrifter ut fra ord som kunne være samlende for gruppen med kodeord. Etter å ha knyttet forskningsspørsmålet mitt opp mot kodeordene, dannet det seg tre ulike tema.

4. Gjennomgang av tema

I denne fasen var det en ny gjennomgang av det kodete materialet, for å se sammenhenger mellom de aktuelle temaene. Her ble det mer tydelig om en har data nok som støtter et tema, eller om tema faller bort eller blir slått sammen med flere tema (Braun & Clarke, 2006). Denne fasen har to underfaser. Den første underfasen startet en prosess med å se gjennom alle temaene og se på det kodete materialet som hørte til. Jeg så etter mønster som gav mening, og som kunne knytte materialet sammen. Det ble en prosess med å flytte kategorier og skape nye tema. I andre underfase leste jeg intervjumaterialet på nytt, for å få sammenhengen i hva intervjupersonen hadde snakket om. Jeg leste også intervjumaterialet for å kvalitetssikre at temaene jeg hadde valgt, passet sammen med datamaterialet og for å sikre at jeg ikke hadde oversett koder som burde vært med.

5. Definere og navngi tema

Denne fasen innebar å identifisere hva temaet egentlig handler om, og hva som gjorde et tema interessant og hvorfor (Braun & Clarke, 2006). I denne fasen laget jeg en matrise på mine funn, delt opp i tre tema, med undertema. Det gav en oversiktliggjorde temaene og sammenhengen mellom dem. Ikke minst ble det tydeligere om tema med

undertema overlappet hverandre, eller om de kunne stå for seg selv. I denne prosessen ble navnene på temaene endret gjentatte ganger, og undertema ble konkretisert. Jeg valgte å gå tilbake til de transkriberte dataene og leste sitater på nytt og i dets sammenheng. Dette gav ny mening til noen av dem, og endring av tema. Navn på tema og undertema ble godt gjennomarbeidet i denne fasen. Det resulterte i at den sjette fasen ble lettere å jobbe med.

6. Produsere rapporten

I den siste fasen skal funnene presenteres (Braun & Clarke, 2006). Jeg brukte matrisen som utgangspunkt og skrev ut funnene i den rekkefølgen matrisen viste. Temaene ble presentert og underbygget med sitater fra intervjupersonene. Jeg brukte tid på å finne en god presentasjonsform, fordi jeg ønsket at sitatene skulle gi mening. Jeg valgte å gå inn i litteraturen samt lese andre masteroppgaver.

3.5 Gyldighet, troverdighet og overførbarhet

Gyldighet eller validitet i forskning handler om at metoden undersøker det forskningsspørsmålet spør etter. De data som samles inn må ha relevans for forskningsspørsmålet for at det skal ha gyldighet. Det vil si at forskningsprosjektet må ha en rød tråd fra begynnelse til slutt (Malterud, 2013). Jeg har brukt meg selv som instrument i min mastergradsoppgave og da bør jeg tenke at gyldighet starter allerede når jeg velger teorigrunnlag for oppgaven, og videre når jeg lager intervjuguiden. Gyldigheten bør fortsette inn i intervjuene jeg foretar med informantene, og i analysen av dataene i etterkant. Jeg bør stille spørsmål om relevansen i valgene jeg har tatt, for å kunne oppnå validitet gjennom hele forskningsprosjektet mitt, og for å øke kvaliteten (Kvale & Brinkman, 2012). Gjennom hele masteroppgaven har jeg kommunisert alle de forskningsmessige valgene jeg har tatt, som vil kunne bidra til at studien min vil fremstå som troverdig.

Det fleksible med å gjennomføre intervju innenfor kvalitativ forskning er blant annet muligheten til å tilpasse antall spørsmål, få tydeliggjort spørsmål samt endre på spørsmål underveis. Dette for å sikre at informasjon på forskningsspørsmålene blir belyst. På denne måten får en mulighet til å sikre gyldigheten til funnene (Larsen, 2017). Når intervjuene ble transkribert, skrev jeg ordrett ned hva intervjupersonen fortalte. Jeg forsøkte å ivareta gyldigheten ved å gjengi utsagn fra transkripsjonen til leseren så konkret som mulig.

Gyldighet og troverdighet er to områder som henger sammen. Forskning kan ikke være troverdig om ikke dataene forskeren samler inn er gyldig (Halvorsen, 2014).

Hva som blir regnet som en sann, objektiv og valid (gyldig) transkripsjon innen forskning vil gi ulike svar innen ulike vitenskapelige syn. Innen et konstruktivistisk syn vil det være mer nyttig å tenke hva som vil være en nyttig transkripsjon for mitt forskningsprosjekt (Kvale & Brinkman, 2012). For mitt forskningsprosjekt vil fokuset være om jeg får frem meningsinnholdet til intervjupersonene, og her kan meningsinnholdet bli noe forskjellig i overgangen fra muntlig tale til skriftspråk. Jeg har valgt å gjennomgå lyd materialet flere ganger. Jeg kunne fått andre til å transkribere teksten parallelt med meg for å sikre god kvalitet på materialet, men i en masteroppgave som ikke har mye tid og ressurser tilgjengelig ville dette bli for tidkrevende, samtidig som taushetsplikten overfor intervjupersonene ville blitt brutt om andre skulle transkribert materialet. Da måtte intervjupersonene ha gitt samtykke til dette.

En kvalitativ forsker ønsker å få frem troverdigheten i sine funn gjennom forskningen. Troverdighet innen kvantitativ forskning handler om at en studie kan gjentas av en annen forsker, og få samme resultat. Dette er ikke like lett å tilstrebe innen kvalitativ forskning. Forskeren vil gjøre egne valg og tolkninger underveis i forskningen. Dermed vil ikke forskeren kunne hente ut nøytral og objektiv kunnskap fra dataene. Reliabilitet kan også brukes for ordet troverdighet, og brukes oftere i kvantitativ forskning (Grønmo, 2016).

Reliabilitet i kvalitativ forskning viser til at forskningen skal være pålitelig utført og den skal vekke tillit (Grønmo, 2016). En måte å styrke troverdigheten på, vil være gjennom å gjøre forskningsprosessen transparent (Thagaard, 2015). I min mastergradsoppgave har jeg lagt vekt på å være transparent og troverdig i beskrivelsene i alle deler av forskningsprosessen, fra teoretisk ståsted til metodiske og analytiske valg. Mitt grunnlag for tolkning blir gjort synlig og forståelig, samt at mine refleksjoner rundt styrker og svakheter ved de ulike delene i prosjektet er beskrevet. Dette vil gjøre det lettere for leser å sette seg inn i forskningen og vurdere dens troverdighet. Innledningsvis i forskningsprosjektet mitt har jeg i tillegg sagt noe om hvem jeg er, hva min bakgrunn er, og hva er det som preger min kunnskapsforståelse. Ved å beskrive forskningskonteksten har forskeren en mulighet til å styrke påliteligheten til forskningsprosjektet (Kvale & Brinkman, 2012).

I min masteroppgave vil min kunnskap om fagfeltet og forforståelse om Marte Meo veiledning til familier, kunne påvirke mitt fokus og hvordan jeg fortolker meningene til informantene (Silverman, 2013). Samtidig kan min kunnskap om feltet være en styrke for å øke troverdigheten til forskningsprosjektet. Min kjennskap til feltet kan øke muligheten for å vite hvilke spørsmål som bør stilles for at fagfeltet skal kunne få den kunnskapen en mangler (Silverman, 2013). Jeg må derfor være bevisst min forforståelse slik at jeg ikke tillegger mening ut fra hva jeg vet fra før.

Til slutt i denne delen vil jeg ta for meg overførbarhet, for å sikre kvalitet i kvalitativ forskning. I kvalitativ forskning vil det ikke være tall og målbare data som gir grunnlaget for om funnene kan overføres, slik som i kvantitativ forskning. I kvalitativ forskningen vil hovedfokuset ved metoden være den dypere forståelsen av et fenomen som forsker ønsker mer kunnskap om. (Thagaard, 2015). Det betyr at kunnskap ikke kan overføres direkte fra et lite utvalg til en stor populasjon, men det er mulig på bakgrunn av gyldighet og relevans å kunne anta at funnene kan gjelde flere.

Jeg vil som tidligere nevnt plassere mitt forskningsprosjekt innen det konstruktivistiske paradigmet. Forskningsprosjektet mitt har 6 informanter. En kritiker vil kunne være tvilende til overførbarheten av resultatet, siden antall informanter er få. En konstruktivistisk kvalitativ forsker vil kunne tenke at det ikke finnes absolutte lover og regler, og om en forskningsprosess er overførbar vil være opp til mottakeren av masteroppgaven å bestemme. Masteroppgaven kan tilby en beskrivelse av prosessen med sin setting, deltakere og sin konstruksjon. Dette vil kunne gi leseren mulighet til å vurdere om funnene kan overføres til et annet prosjekt eller tilsvarende fenomen (Morris, 2006).

3.6 Etiske forhold knyttet til oppgaven

Det er en rekke etiske hensyn å ta når en forskningsstudie skal gjennomføres. Jeg vil her trekke frem noen områder som er viktige.

Informert samtykke er et grunnleggende etisk prinsipp innen forskning (Silverman, 2011). Jeg ønsket å få informanter fra Byland kommune og omegn, og laget et informasjonsbrev om masterprosjektet som ble formidlet til intervjupersonene. I brevet ble forskningsprosjektet beskrevet i forhold til hva dataene skulle bidra til å belyse, samt nytteverdien det har for fagfeltet. Det ble informert om forskerens taushetsplikt, samt at informasjon som kom frem i

løpet av intervjuet ville bli anonymisert. Videre ble det viktig å få tydelig fram at samtykket kunne trekkes tilbake når som helst, uten at informanten trengte å komme med noen begrunnelse, og at det ikke ville få noen praktiske konsekvenser for vedkommende. I informasjonsbrevet informerte jeg om at lydopptak av intervjuet ville bli oppbevart frem til prosjektet var avsluttet og deretter slettet. Dette ble også gjentatt ved starten av intervjuene. I løpet av et intervju kan informanten komme med sensitive opplysninger, som det kan være nødvendig å holde konfidensielt.

Å transkribere løfter også frem et etisk spørsmål: Innholdet i temaene som intervjupersonene har uttalt seg om kan være følsomme og det vil være viktig å beskytte hvem som har sagt hva. Konfidensialiteten til intervjupersonen var derfor viktig å beholde, også i forhold til hva de uttalte seg om. Jeg valgte å anonymisere allerede ved transkribering, de jeg skrev om. For å skille mellom intervjupersonene valgte jeg å kalle dem mor 1, mor 2 osv. Det var også nødvendig å lagre lydopptak og transkriberte papirer trygt i en safe på mitt arbeidssted, samt slette lydopptakene når de var blitt transkribert (Kvale & Brinkman, 2012).

Mitt forskningsprosjekt hentet intervjupersoner i fra flere områder, men alle er i nær geografisk tilknytning til Byland kommune. De som lot seg intervjuet, kan kjennes igjen av den som har veiledet, noe som har krevd ekstra oppmerksomhet på at data ikke skulle være gjenkjennelig. Det kan være en styrke for personvernet dersom noen endringer på informasjon i presentasjon gjøres, men uten at innholdet endres (Malterud, 2013). Jeg har valgt at alle barna det snakkes her er gutter, samt at alt er skrevet i bokmålsform. Ord og uttrykk som intervjupersonen brukte, som kunne gjøre dem gjenkjennbare, ble utelatt eller skrevet om.

Ved å ha intervju som metode for å samle inn data, er det være mange intervjupersoner som blir berørt. De bruker av sin arbeidstid eller fritid for å stille opp. Dette er et etisk hensyn en forsker bør tenke gjennom, men også hvem forskningsprosjektet er nyttig for. Det optimale hadde vært om deltaker satt igjen med like mye etter et forskningsprosjekt, som den gir av informasjon til prosjektet (Thagaard, 2015). Dette vil kunne være vanskelig å oppnå, men viktig å være klar over denne problemstillingen. I dette forskningsprosjektet har jeg bidratt med min oppriktighet og nysgjerrighet på hvordan akkurat de jeg har intervjuet, har opplevd Marte Meo veiledningen. Jeg håper at de har opplevd at de er blitt tatt på alvor. Det har vært et mål å formidle til intervjupersonen at deres meninger og erfaringer er av verdi for veiledningspraksisen, og at kunnskapen de har er viktig for fagfeltet. Foreldrene kan derfor gi

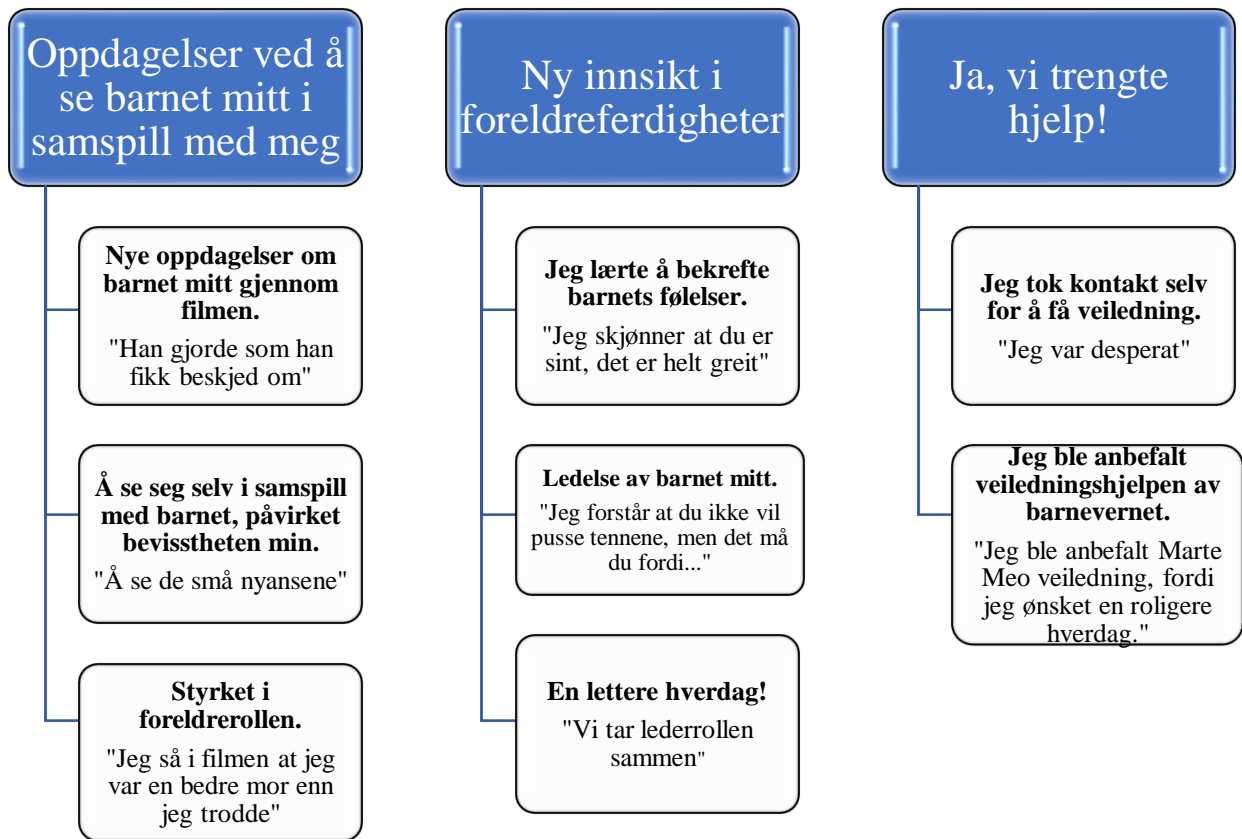
noe tilbake til veilederne, og på den måten være med å påvirke praksisen i hvordan familieveilederen jobber med Marte Meo.

Man kan minske belastningen til intervjupersonene ved å anonymisere intervjuene. En annen måte å minske belastningen er å gjennomføre intervjuene der hvor intervjupersonen ønsker det (*Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*, 2016).

4. PRESENTASJON AV FUNN FRA UNDERSØKELSEN

De seks intervjuene gav meg et omfattende datamateriale å arbeide videre med. Braun og Clarke (2006) sin tematiske metode ble benyttet for å tematisere funn, og for å organisere datamaterialet. I dette kapitlet presenteres fremtredende funn som svarer på forskningsspørsmålene; «*Hvordan erfarer foreldre endring av samspill til eget barn ved hjelp av Marte Meo veiledning i en barnevernkontekst?*» med underspørsmål; Hvordan påvirker konteksten veiledningsforløpet? Og hva opplever foreldrene skal til for å få et bedre samspill? Funnene er delt inn i tre, med undertema. Funnene utkrystalliserte seg på tvers av spørsmål og tema i intervjuguiden. I matrisen under presenteres funnene kort.

Tabell 3. Matrise funn – tema, kategorier og utsagn

I fortsettelsen vil hvert funn bli utdypet, og underbygget med sitater fra foreldrene.

4.1 Oppdagelsen ved å se barnet mitt i samspill med meg

Gjennom intervjuene beskrev foreldrene oppdagelser de fikk ved å se på filmopptak av samspill med eget barn. Oppdagelsene er kategorisert i tre undertema:

- 1) Foreldrene fikk nye oppdagelser om barnet gjennom filmen
- 2) Å se eget samspill med barnet påvirket bevisstheten deres, og
- 3) Foreldrene opplevde styrket identitet i foreldrerollen.

Undertemaene blir presentert i denne rekkefølgen.

4.1.1 Nye oppdagelser om barnet mitt gjennom filmen

Gjennom intervjuet, og uavhengig av spørsmål, beskrev intervjupersonen at de så noe nytt om barnet sitt på filmen, som de ikke hadde lagt merke til i hverdagen. Ved å bli oppmerksom på barnet, og barnets anliggende, hjalp filmen med å få til bedre dialog og samspill i relasjoner. Mor 1 fortalte i intervjuet at hun oppdaget at hun var for rask for gutten sin, og hun flyttet fokuset over til noe nytt før han var klar for det. Dette endte ofte med at hun ble irritert over at han ikke fulgte med. Hun så på filmen at han ikke rakk å følge med, før hun hadde hoppet over til en leke.

«Ja, det var en av tingene som jeg oppdaget ved Marte Meo. Ok, gutten min var på det punktet, men jeg var på det et minutt eller to, før jeg flyttet fokuset på noe annet og han var ikke klar til det. Så det så jeg.»

Mor 6 fortalte at hun var altfor rask for gutten sin, og hadde ikke ro til å vente på hans reaksjon etter en beskjed, hun trodde han ikke ville samarbeide. Hun trodde at han ikke ville følge med på hva hun sa. Hun kunne se på filmen at sønnen samarbeidet, men at hun ikke hadde oppdaget det i hverdagsøyeblikket, fordi hun hadde et for høyt tempo for barnet. Hun lærte at hun måtte se på gutten sin, og gi han tid til å reagere.

«Jeg kunne se på film at gutten min kunne få med seg beskjeden som jeg gav, men han er lett å distrahere. Men jeg så at han fikk med seg beskjeden. Noen ganger så begynte han å gjøre tingene, og da var jeg litt utålmodig og fikk ikke med meg at han var begynt å kle på seg. At han hadde begynt å gå mot støvlene. Da kunne jeg se på filmen at han hadde fått med seg beskjed og begynt å gjøre tingene, men det tok veldig lang tid. ....Ja, det var som en aha opplevelse faktisk.»

Samme moren (Mor 6) fikk en opplevelse av at gutten hennes hadde lengre konsentrasjon i en lek, ved at hun var opptatt av det samme som han, og ikke hastet videre med nye ideer. Det hjalp han at hun holdt fokuset sammen med han.

Mor 2 fortalte om en oppdagelse på hvor mye gutten så på henne, og brukte henne som en «mal» når de skulle bake sammen. *«Da var gutten min så «på», han var med, kopierte meg og. Det var vittig å se den filmen, ja.»* Hun oppdaget at i et hverdagskaos er likevel forelderen viktig for barnet. Hun reflekterte også over at de hadde begge en ulik oppfatning av hva «å bake sammen» betød for dem. Hun hadde en ide om at det var å bake sammen, var å trille boller til deigen var tom. Gjennom filmen fikk hun en ny ide, gutten hennes var fornøyd med

å lage en bolle, så hadde de bakt sammen. Da hadde han en god følelse inni seg. Som hun sa: *«Opplevelsen var jo å bake. Så det at jeg hadde en forventning om at vi skulle bake alt i lag, men han var kanskje ferdig etter 1 bolle han. Men så hadde vi likevel bakt i lag. Det var noe med det. Så, det var litt vittig å se. Mor 2 så at baking ikke handlet om å produsere flest mulig boller, men å få en god aktivitet sammen med barnet sitt.*

I intervjuet med Mor 4 fortalte hun om sin egen vanskelige psykiske helse som gjorde at hun var mye trist og lei seg i starten av veiledningsperioden. Hun hadde ingen ide om at dette kunne påvirke barnet hennes, for han var jo så liten og hun (Mor 4) var så sliten. Veileder brukte bilder av gutten, som gjorde at moren fikk se hvor viktig hun var for ham.

«Jeg var ofte lei meg. Da så jeg på filmen at det påvirket han. Han så ofte på meg. Da så jeg at selv om han var liten, var han en gutt som var veldig opptatt av å se på meg. Han får alt med seg. ... Det var en gave for meg å se smilet, leke med han. Det fokuserte vi mye på.»

Mor 4 oppdaget at hvordan hun møtte han og hvordan de var sammen på, hadde verdi for gutten hennes. Hun var en mamma som ikke brukte språket sammen med barnet, for hun tenkte at en baby ikke trengte å bli pratet med. De var mye stille sammen i leiligheten, og hun var mye lei seg. Gjennom filmen så hun at han reagerte når hun pratet, og at han smilte når hun smilte. Dette påvirket mors psykiske helse til det bedre, da hun så hvor viktig hun var for barnet, og at han var avhengig av henne. *«Jeg sa mye til veileder: jeg kan ikke gjøre dette, det er vanskelig for meg å si. Å snakke om ting. Jeg er vanligvis alene, jeg snakker ingenting. Vi er stille hjemme, ingen vet om vi er der. ...Jeg var litt alvorlig og lei meg, mye problemer og streven. Så startet vi med å snakke mye om det, disse positive tingene med han, han var det eneste positive jeg hadde. ...Veileder så forandring, barnevernet og helsesøster så endring etter veiledning. Han ble i enda bedre humør og begynte å utvikle seg mye bedre. Da ble jeg glad, endelig».*

I intervju med Mor 5 beskrev hun hvordan hun oppdaget på filmen hvor lett barna ble avledet til å begynne å leke, i stedet for å samarbeide. Gjennom filmveiledning fikk hun nye strategier for å oppnå kontakt med barna, noe som gav større sannsynlighet for samarbeid.

«Og en del av det vi har snakket om når vi har sett på filmopptakene, er jo at de er veldig flink til å bli avledet. De er fem år de er to stykker, og det er mye lek som er veldig

interessant. Så når vi skal gjøre disse rutinene våre, så er jeg veldig på at jeg må få kontakt. Jeg kan bare glemme å stå her å rope, om en av de er i gangen og jeg i stuen, det nytter ikke. Da er det å gå bort og få kontakt med barnet.»

4.1.2 Å se seg selv i samspill med barnet, påvirket bevisstheten min

I de transkriberte intervjuene, ble det tydelig at foreldrene hadde mer bevissthet i samspill med barna sine etter veiledning. De satte ord på hva de så var lurt og hensiktsmessig å gjøre i samspill med barnet. Mor 6 snakket spesielt mye om når hun skulle følge gutten sin og når hun skulle lede han.

Å følge gutten sin beskriver Mor 6 slik: *«Ja, det hadde vi en video på, det å følge han. Da var jeg med han i leken. Og da så vi og at jeg fulgte han en stund, på det han var opptatt av. Og så tok jeg litt over. Så der lærte jeg og noe. At jeg ikke overstyrer.»* Moren opplevde at gutten mistet interessen og begynte med en ny leke, når hun tok over leken. Mor 4 oppdaget at ved å følge gutten sin, gjorde hun noe som var passelig for han, gjennom å se på et øyeblikk hvor hun og sønnen lekte: *«Først startet vi med når han leker, hun sa til meg noe som jeg gjorde uten å tenke. Jeg pleide å sjekke uten at jeg visste det, om han smilte. Jeg sjekket ofte om han smilte, da kunne vi fortsette med leken. For å se om det var passelig for ham. Og det viste hun meg at jeg gjorde. Og jeg visste ikke at jeg gjorde det. Da betyr det at du passer på, at du er opptatt av at han har det bra.»*

Mor 4 forteller også om hvordan hun konkret lærte å skulle følge gutten sin: *«Han hadde oppmerksomhet på en ting og da lærte jeg å sette ord på disse tingene og se det. Ting som for oss var ubetydelig, men for ham stort. Dette gjorde jeg ikke før. Det samme med leking. Før kunne jeg starte med en ny leke, men nå ser jeg om han er opptatt av noe før jeg introduserer en ny leke. ...Kanskje på en måte være opptatt av det han er opptatt av.»*

I tillegg til å følge barnet og se hva det er opptatt av, beskriver Mor 3 og Mor 6 at det å bli bevisst eget temperament påvirket samhandling med barna, etter å ha sett på samspillsfilm.

Mor 3 forteller *«Ja, jeg har besinnet meg, heter det vel. Jeg går heller inn i situasjonen, enn å begynne å kjefte. For eks. Ehh, jeg er blitt flinkere til å sette ord på følelsene overfor meg*

selv, men og for barna.» Mor 6 forteller det slik: «Ja, jeg må ta meg sammen, det må jeg. Lett å bli sur og sint når barnet er vanskelig og slår og ikke vil høre etter. Men det hjelper jo ikke at jeg blir sur og sint selv. Og det ødelegger jo stemningen om mor blir sur og sint, og det er lettere å få han ut av situasjonen om jeg holder meg blid og kan gi klare beskjeder, og kan forklare ting.»

Mor 1 beskrev i intervju hvordan hun var blitt bevisst på små signaler fra barnet, og at det påvirket hennes forståelse av hva han trenger av henne. *«Oppdaget de små nyansene. Det er det Marte Meo har hjulpet meg mest til, å se de små nyansene. Når minsten begynner å bli irritert, hva ser jeg da? Hvilke signaler viser han da? Hva gjør jeg da? Eller når jeg begynner å bli irritert, hvordan er min kroppsholdning. ...Jeg hadde ikke tenkt over det før jeg så meg selv i selve kamera, etter sekvensen.*

Mor 2 opplevde at filmen gav henne et nytt perspektiv: *«...men når de viser meg det på film, så er det jo det at jeg får se det på en annen måte. Jeg får se responsen fra barnet mitt på en helt annen måte. Du får se hva du gjør og faktisk hva du sier, og da ble det på en annen måte, ja.»*

4.1.3 Styrket i foreldrerollen

Foreldre fortalte på eget initiativ i intervjuet, på ulike måter, at de opplevde å bli sterkere i rollen som forelder. Flere beskrev en fortvilelse over å ikke klare å håndtere sitt eget barn i dagligdagse situasjoner hjemme. Mor 2 beskrev det på denne måten; *«Det var veldig tydelig, jeg så at jeg var ikke en så dårlig mor som jeg trodde at jeg var. Jeg fikk selvtillit. Jeg gikk inn i ett spor, og så var sønnen min i ett spor. Jeg tenkte at jeg var kjempe dårlig mamma. Jeg fikk jo ikke dette til. Ungen var sint og oppfarende, og hjelpe meg. Så fikk jeg se på disse videoene, at jeg var ingen dårlig mamma. Jeg klarte meg helt fint. Kanskje bedre enn fint av og til. Då gav det meg pågangsmot til å jobbe videre med den gode relasjonen. Så det hadde veldig mye å si. Det at jeg ble filmet og at jeg ikke likte det, det var veldig lurt likevel. Og så det å lære å bekrefte barnet mitt, og å se det. Det tror jeg var helt utrolig viktig for meg. Jeg hadde det, men jeg fikk se at jeg gjorde det.»*

Videre sa hun; *«Jeg ble boostet opp. Jeg følte meg, det gav meg litt selvtillit. Jeg mestret mer enn jeg trodde. Jeg fikk det til.»*

Mor 5 hadde vært i kontakt med psykolog på helsestasjonen og fått noe veiledning i forkant. Utover dette trengte hun noe mer, og opplevde at veiledningen gav påfyll til noe kjent, og at det gjorde henne mer bevisst på noe hun kunne fra før.

«Nei, dette hadde jeg mye inne, men nå er jeg mer bevisst på det. For jeg har jo sett det at det nytter ikke å bare å stå der å kommandere. Så jeg gjorde dette før veiledningen, men jeg har blitt mer bevisst det. Jeg har jo aldri sett meg selv utenfra. Og jeg har jo fått tilbakemelding fra veileder at veldig mye av det som jeg har gjort har vært veldig riktig. Men at det er sånne finjusteringer og sånn.»

Mor 4 beskrev i intervjuet at hun ble overrasket da hun så filmen, og at hun gjorde en del riktig i samspillet med barnet sitt. *«Man hadde vel hørt om litt av det, men ikke tenkt over det sånn. Og det var mye enklere når man kunne sette seg ned og trykke på pause på filmen og se det at; oj, jeg gjorde faktisk det.»*

Mor 6 fortalte i intervjuet at hun tidligere var usikker i rollen som mamma. Hun var god til å følge barnet sitt, og bli med på alle hans gode ideer, også når det var en «må» situasjon. Nå vet hun at hun må lede han, selv om han viser protester mot til som skal gjennomføre. Dette opplevde hun var lettere nå. *«For jeg kjenner han ganske godt, så det er lett å forstå han. Og nå vet jeg jo hva jeg må gjøre som foreldre. Han hører faktisk etter, og så stresser vi mindre.»*

4.2 Ny innsikt i foreldreferdigheter

I samtale med intervjupersonen kom det frem at foreldre opplevde å ha fått ny innsikt i sin rolle som foreldre. De snakket mye om hva de gjorde forskjellig i samspill med barnet sitt som gjorde at det gikk lettere. Foreldrenes opplevelse av endrede ferdigheter samlet jeg i tre undertema;

- 1) Jeg lærte å bekrefte barnets følelser,
- 2) Ledelse av barnet mitt,
- 3) En lettere hverdag.

Jeg vil i fortsettelsen, i samme rekkefølge, presentere funnene tilhørende hvert undertema.

4.2.1 Jeg lærte å bekrefte barnets følelser

Foreldrene fortalte i intervjuene hvordan de håndterte barna annerledes nå når barnet var følelsesmessig opprørt, eller barnet ville noe annet enn det foreldrene ville. Å sette ord på barnets følelser beskrev Mor 4 slik; *«Når han er sint, prøver jeg ikke å stoppe følelsen. Men jeg sier jeg forstår at du er sint, jeg forstår du vil bli hjemme med mamma.»*

Mor 1 fortalte i tillegg at hun gav gutten sin en retning for energien sin, når han var sint. *«Stort sett trenger han en trøst. Og gjerne en forklaring på hvorfor han føler sånn, og gjerne en forståelse også. F. eks. han er sint; ja jeg forstår at du er sint, og du har lov til å være sint, men det betyr ikke at han har lov til å slå, sparke og bite og sånn. Hvis du absolutt må gjøre noe når du er sint så kan du heller kaste kosedyr i sengen.»*

Mor 2 opplevde at hun ikke var så god på å bekrefte følelsene til barnet tidligere. Det var noe nytt hun lærte gjennom veiledningen. Hun kunne bli irritert over at han ikke samarbeidet og gjorde som hun sa. De brukte mye tid på å gjøre enkle oppgaver. Hun sa det slik; *«Det er bare det at en bruker gjerne en type oppdragelsesmetode som mange gjør, med belønning og straff. Da tar jeg Ipad el da slår jeg av tv, da får du ikke lørdagsgodt. Jeg lærte at det har lite for seg».* Hun fikk en erfaring på at når hun forstod at dette var vanskelig for han, og hun sa til han at hun forstod, da kom de lettere i mål med oppgaven. *«Jeg ser det ikke var det du ville nå, men før du får spise lørdagsgodtet ditt er det det du skal gjøre.»*

Mor 5 fortalte i intervjuet at når hun ble klar over hva å «bekrefte følelser» var, forstod hun at det ikke spilte noen rolle hva som hadde skjedd i forkant av barnets følelsesutbrudd. Det var å se hvordan barnet hadde det der og da, og sette ord på det, som kunne være en hjelp for barnet til å roe seg ned. *«Da var det jo helt tydelig å se hvordan barna roet seg på en helt annen måte. Ble anerkjent da i følelsene. At jeg forstod og sånn. Det var jo egentlig litt interessant, nei veldig interessant å se utenfra. At det var det som skjedde.»*

Intervjupersonene beskrev at de satte ord på barnets følelse, men også at de måtte tåle å være i følelsene sammen med barnet. De ønsket at barna deres skulle få lov til å vise alle følelser til dem. Det skulle være lov å vise sinne, frustrasjon på lik linje med glede. De hadde lært at skulle barnet vise alle følelsene til dem, måtte de som foreldre tåle å stå i vanskelige øyeblikk med barna sine. Mor 5 sa om hennes opplevelse av dette; *«Jeg må ikke være redd for å stå i*

de konflikten. I de situasjonene det blir høyløst. Selvfølgelig skal man prøve å forstå hva som er grunnen til frustrasjon eller utbruddet, men så handler det også mye om å bare være der. Være en trygg støtte uten å selv nødvendigvis bli så oppjaget. Så det har vi og snakket mye om. Å være den trygge personen som barnet kan støtte seg på i disse følelsene.»

4.2.2 Ledelse av barnet mitt

Mor 5 sier det på denne måten: *«Det har gått på det at jeg har bekreftet det de har vært opptatt av. De er veldig fantasifulle, de er i lek og roller. Så det er egentlig det vi har snakket mye om, at jeg har vært flink til å se hva de gjør, sette ord på det og så kommer jeg med beskjeden. Nå må vi gjøre sånn eller sånn.»*

Det neste steget i Marte Meo vil være at terapeuten veileder foreldre til å være tett på barnet sitt, og snakker om det som barnet skal gjøre for å få til et samarbeid. Det vil være større mulighet for samarbeid med oppmuntrende ord underveis, og benevne barnets handling når oppgaven er gjennomført. Mor 6 forteller det slik:

«Det er å ta det steg for steg, å snakke om det vi gjør. Nå skal vi snakke om pussingen, ikke snakke om det som skal skje etterpå eller dagen etterpå. For det avleder han. Så prøve å holde fokus på pussing. Det samme når han skal kle på seg, da følge jeg godt med at han tar på støvlene. Ja, høyre skoen på, så venstre. At jeg hele tiden følger opp, for han detter fort ut av fokus. Så jeg må følge med på han hele tiden, sånn at jeg kan holde han der i fokus. «Flott, nå er skoene på, nå skal jakken på.»

Gjennom intervjuet med Mor 2 satte hun ord på hvordan hun fulgte barnet sitt før hun ledet det. Hun var opptatt av det barnet er opptatt av, og hun benevnte følelsen barnet kunne ha når han ikke ville gjøre som hun sa. Hun erfarte at dette gjorde det lettere å få han til å samarbeide. Mor 2 beskrev det slik: *«Jeg bruker også litt sånn, jeg hører det du sier. Du vil ikke, men nå er det sånn at det skal du. Du kan velge hvordan du vil ta det, men du skal det. Du vil ikke i dusjen nå, du liker ikke det, men nå er du skitten, så det skal du. ...Når du jobber sånn, så går han jo i dusjen. Han gidder ikke å styre så mye før han kommer seg ut der.»*

Det var intervjupersoner som beskrev hvordan Marte Meo hadde lært dem å lede barnet gjennom «må-situasjoner» ved å forstå og forklare. Mor 1 fortalte i intervjuet at hun hadde lært å håndtere vanskelige øyeblikk med barnet; «*Det kan være litt vanskelig, for hvis jeg prøver å ta ledelsen da kan han fort bli sint igjen.*» ...*Det blir vel mer sånn at jeg prøver å forstå han, men likevel prøver å forklare til han at ja, jeg vet du ikke vil pusse tennene. Men hvis du vil ha hull i tennene så lar du være å pusse tennene. Da skjønner han at vi må pusse tennene, for han vil ikke ha Karius og Baktus.*» Denne moren satt igjen med en oppfatning etter veiledning, at hun burde snakke og forklare gutten sin hvorfor han burde gjøre det som hun mente var best for han. Hun fortalte at hun prøvde å unngå vanskelige øyeblikk, for å unngå at sønnen skulle bli sint, for da var han ikke noe lett å være sammen med.

Mor 4 opplevde også at det kunne være vanskelig å få barnet til å godta at hun skulle pusse tennene; «*Uff, det var vanskelig. Jeg prøver å vise litt sånn og litt å leke. Jeg viser alt. Det tar lang tid. Han klarer ikke akkurat sånn som jeg gjør. Han følger godt med. Ikke alt han får til, og da forstår han at han må ha hjelp.*» Hun satt igjen med en oppfatning etter endt veiledning at hun måtte følge gutten sine ønsker. Gutten var i en alder hvor han vil gjøre alt selv, og mor lærte at hun måtte se og følge hans behov. Hun prøvde å appellere til samarbeid ved å vise hva han skulle gjøre. Mor 3 hadde en oppfatning etter veiledning om at hun måtte forklare barna hvorfor de må samarbeide. «*Noe må du jo lede de vekk i fra. Ehh, altså det er til å snakke med barnet og forklare. Nå begynner mine barn å bli så pass stor at du kan forklare hvorfor du sier noe, i istedenfor å bare si nei.*» Denne mammaen satt også igjen med en oppfatning om å appellere til barnets fornuft, å forklare hvorfor de skulle høre etter for å oppnå samarbeid.

4.2.3 En lettere hverdag!

Intervjupersonene fortalte om hvordan hverdagen hadde endret seg etter endt veiledning. Disse erfaringene kom frem i ulike former, men alle hadde en felles opplevelse av en endring til det bedre. De fleste endringene kom frem i beskrivelser i hva de selv gjorde annerledes eller hvordan de forstod barnet på en ny måte. Mor 3 fortalte det slik; «*Jo bedre man ser barnet, jo bedre samarbeid har en med barnet sitt. Ehh, altså jo mer forståelse har du for tingene. I stedet for å tenke, nå er du bare vanskelig, om vi står i en vanskelig situasjon, skal nå ut eller et eller annet sant. Da de bare, nei, skal ikke sånn. Du er mer rustet for det. ...Det*

er ikke barnet som er vanskelig, barnet vil bare ikke det du vil akkurat der og nå.» Den samme moren syntes at hverdagen ble roligere når samspillet mellom dem hjemme ble bedre. Mor 1 beskrev hun seg selv som en mer aktiv mamma, ikke gjennom å være i fysisk aktivitet, men å være der for sønnen i vanskelige øyeblikk, for å snakke og handle ut fra hva han hadde behov for. Hun fortalte det slik: *«Jeg har blitt flinkere til å være mer aktiv og hjelpe han om han blir emosjonell. Før så var det mer hode til hode med krangling, eller så bare lot jeg han få lov til å være i fred. Bli sint, bare vær der du er. Skyver han unna litt».* Her var det en endring i morens forståelse av guttens behov fra å føle seg avvist og avvise han, til å forstå at når han avviste henne da trengte han henne.

Mor 4 fortalte i intervjuet om hvordan hennes og farens konflikt seg imellom påvirket barnet. Hun mente at de hadde forebygget barnets psykiske helse ved at hun og barnefaren ikke kranglet om hvordan de skulle være foreldre. Hun beskrev det på denne måten; *«Det gjorde både samværet med sønnen min mye enklere og konflikten enklere. Den psykiske helsen min ble mye bedre. Du aner ikke hvor mye hjelp det var å kunne snakke med noen og føle seg forstått. Hvis vi ikke hadde hatt veiledning hadde vi fortsatt med konflikter og ikke forstått hverandre. ...Det viktigste her var barnet, ikke våre behov. Det var det som vi måtte forstå i konflikten her. Vi hadde såret barnets psykiske helse med konflikten, om vi ikke hadde fått hjelp.»*

Mor 3 sa at hun og mannen var blitt mer samlet i foreldrerollen etter å ha fått veiledningen. Det gav de en endret forståelse av hvordan de som foreldre måtte stå sammen, for å ikke forvirre barna. Hun sa det slik; *«Jeg husker veldig godt at jeg var den «slemme» på en måte, eller ikke slemme. Den som då kjefet og tok den delen. Mens han då ofte gav etter. Eh, hvis jeg har sagt nei, så er det et nei, og om de går å spør far så er det et nei. Det var det ikke tidligere. Vi er blitt flinkere til å ta lederrollen sammen. Og samarbeide. Enn hva vi var før.»*

Både Mor 2, 3 og 4 snakket om å være oppmerksom på de små øyeblikkene som barnet ønsket å dele med dem, og gjennom det oppstod det glede dem imellom. De fortalte at de var blitt mer bevisst nå etter å ha sett på film hvor de stoppet opp og ble opptatt av det barnet var opptatt av. De erfarte at hvis de brukte noe tid på det barnet ville vise dem, ble det bedre i det

lange løp. Mor 2 sa så fint: «*Du ser det litt gjennom hans øyne da, på en måte. Ja, det å glede deg med ungen sine små gleder. Det tror jeg at vi gjør mange av oss, men vi tenker ikke så mye over det. Men å møte de i der de er.*» Hun hadde erfaring på at det ble mer mas om det samme, fra sønnen hennes, om hun ikke bekrefte hans initiativ. Hun sa til han at hun forstod at han vil fortelle henne noe. Hun fortalte: «*Så hvis du faktisk snur deg og deler opplevelse med han, og er på en måte «på», så kan det på en måte fylle på mer enn det gjør om du står med ryggen til.*»

Mor 6 sa hun hadde fått kunnskap og forståelse for barn, som hun kunne bruke i hverdagen med gutten sin. Hun syntes det var vanskelig å si helt konkret hva som gjorde at ting var annerledes, derfor sa hun det slik: «*Ja, det er i hvert fall mindre stress. Det er vanskelig å tenke hvordan det var før og nå. Men jeg vet at vi har det mye bedre. Og ting går lettere. Og vi har lært mye teori som går an å bruke. Vi har lært mye om tenkehjernen og reptilhjernen.*»

4.3 Ja, vi trengte hjelp!

Å ta imot hjelp fra barnevernet kan være en høy terskel, og i tillegg skulle bli filmet i samspill med eget barn kan få mange til å takke nei. Så hvorfor har disse intervjupersonen takket ja til veiledning? Gjennom disse 6 intervjuene ble det tydelig at de alle hadde et stort ønske om endring i hvordan de hadde det sammen med barnet sitt hjemme. Det som ble en liten forskjell var at noen av intervjupersonene hadde tatt kontakt med barneverntjenesten selv for å få hjelp til endring, og ble da anbefalt Marte Meo veiledning. Noen av intervjupersonen hadde blitt anbefalt Marte Meo veiledning av barneverntjenesten, da de allerede hadde kontakt. Jeg har valgt å dele dette temaet inn i to undertema, de som selv tok kontakt for veiledning, og de som ble anbefalt veiledning og allerede hadde kontakt med barnevernet.

4.3.1 Jeg tok selv kontakt for å få veiledning.

To av de intervjuede foreldrene hadde selv tatt kontakt med barnevernet for å få hjelp. De opplevde situasjonen hjemme som så vanskelig at de ønsket en endring. Det var et ønske om endring i relasjonen til barnet, men og et ønske om ikke å være en så sliten mor. Mor 2 hadde mottatt Circle of Security (COS-P) veiledning tidligere da gutten var 2,5 år. I korte trekk er COS-P veiledning en videobasert metode for å arbeide med tilknytning. Videoene består av 8 kapitler, med film av foreldre-barn dyader, og med flere stoppunkt for refleksjon mellom

foreldre og veileder. Gjennom disse åtte kapitlene introduseres trygghets sirkelen, som et kart med «nøkkelpinsipper» for utvikling av trygg tilknytning. Foreldre læres opp til å forstå barns behov og signaler ut fra denne sirkelen. Målet gjennom veiledningen er å få utviklet en trygg tilknytning mellom foreldre og barn. Nå hadde det gått to år, og hun opplevde at samspillet mellom dem hadde tilspisset seg igjen. Hun valgte da å ta kontakt med den som hadde gitt COS veiledning, og spurte om hun hadde mulighet til å hjelpe dem. Det var tidligere veileder som anbefalte henne å ta imot Marte Meo veiledning. Hun fortalte det slik; *«Ja, hørt om Marte Meo før. Jeg likte ikke ideen om å bli filmet. Egentlig var jeg litt sånn jeeeee, men så var relasjonen mellom meg og sønnen min forferdelig dårlig, så jeg var nødt for å gjøre noe. Så da gav jeg det en sjanse.»*

Den andre moren som selv oppsøkte hjelp, hadde hatt en periode på 1,5 år med mye uro, som hun opplevde veldig tøff. Hun strevde med å roe den ene av guttene om kveldene når han skulle legge seg. Han holdt det gående og hun opplevde at det ble mye sinne, og at det gikk utover alle. Mor 5 fortalte det slik; *«Så jeg gikk rett og slett på veggen, jeg klarte ikke mer. Jeg sluttet å virke. Da kjente jeg at jeg måtte gjøre noe. Jeg hadde jo veldig lenge egentlig tenkt på at jeg ville kontakte barnevernet for å høre hva slags ressurser de kunne tilby en som meg i min situasjon. Men selvfølgelig så vegret jeg meg fordi alt jeg har hørt om barnevernet. Men så var situasjonen som den var, og jeg tok kontakt. Jeg fikk denne hjelpen for jeg tok kontakt med barnevernet.»*

4.3.2 Jeg ble anbefalt veiledningshjelpen av barnevernet

De andre intervjupersonene hadde blitt anbefalt av barneverntjenesten å forsøke Marte Meo veiledning. Noen av dem beskrev en viss skepsis pga. at det var veiledning i regi av barnevernet, mens andre tok det åpent imot fordi de hadde en vanskelig situasjon hjemme og ønsket seg en bedring.

I løpet av intervjuet med Mor 1 kom det frem at hun var skeptisk til å bli filmet, siden det var barneverntjenesten som ønsket at hun skulle ta imot Marte Meo veiledning. Hun fortalte: *«I selve filmingsøyeblikk gikk det fint. Litt nervøs var jeg jo, selvfølgelig. Det er jo tross alt rart å bli filmet med hensikt til å gå gjennom det med barnevernet og sånne ting. Selvfølgelig var jeg nervøs»*. I begynnelsen hadde hun ikke helt forstått hva veiledningen gikk ut på, og

forstod det ikke helt før etter første veiledning. Det hun likte var muligheten til å kunne få se barnet sitt fra en annen vinkel, enn hun gjorde i handlingsøyeblikket. I etterkant sa hun om Marte Meo: «Så.. da tenkte jeg; en grei måte å lære å kjenne mitt eget barn bedre.»

Mor 3 opplevde også Marte Meo veiledningen som utrygg i starten, men at dette endret seg etterhvert. Hun sa: «Ehh, det var utrygt i begynnelsen, siden jeg hadde hatt det før. Så var det skummelt i begynnelsen. Jo mere man kom ut i det, og jo mere man så, jo tryggere ble man.» Videre sa hun: «Når man da ofte har Marte Meo er det stort sett et vedtak som barnevernet har satt. Ehh og barnevernet i seg selv er skummelt. Så da må man gå noen prosesser med seg selv, for å bli mottakelig for veiledning.» Hennes motivasjon for å ta imot Marte Meo veiledning var ønsket om en roligere hverdag og å få mer struktur hjemme. I tillegg håpet hun å få bedre forståelse av barna, hun sa det slik: «Å se reaksjonen til barnet som at nå er barnet trassig, men så var det kanskje ikke det likevel».

I intervjuet fortalte Mor 4 at hun hadde mottatt hjelp fra mange ulike instanser, for å få hjelp med konfliktene de hadde som foreldre. Hun sa det slik: «jeg var litt skeptisk i starten, ja veldig. Vi hadde veldig mange konflikter, store konflikter. Vi klarte ikke å være enige og løse konfliktene ved hjelp av barnevernet, ved hjelp av helsestasjon, ved hjelp av konfliktrådet i politiet, og familie og venner kunne ikke hjelpe. Og mekling var ikke noe hjelp. Ingenting. Så jeg var skeptisk.» Hun hadde lite håp for at det kunne bli endring, men så ingen annen mulighet enn til å si ja til tilbudet. Hun sa dette om målet hennes med å motta Marte Meo veiledning: «Mitt mål eller ønske var å kunne løse konfliktene, og kunne hjelpe faren til å forstå mer om hvordan, oppgaven som pappa. Ja, det var det jeg tenkte».

Mor 6 hadde kontakt med barneverntjenesten og hadde en oppfatning av at de trengte hjelp. Hun sa: «Ting var som det var, og jeg var jo her for å få hjelp.» Videre fortalte hun: «Det var foreslått og jeg syntet det hørt ut som en god ide.... Det er lett å følge mitt barn, men det er ikke så lett å lede mitt barn. Og med video så kunne vi jo se hvordan det egentlig var.»

I dette kapittelet har jeg nå presentert funn som pekte seg ut i de transkriberte tekstene etter intervjuene. En annen forsker kunne ha valgt andre tema, siden det var mye spennende og

interessant intervjupersonen fortalte om. Styrken med kvalitativ forskningsmetode er at ny kunnskap utvikler seg i takt med forskeren som studerer, og i relasjon til intervjupersonene (Thagaard, 2015). I neste del av oppgaven vil jeg diskutere funnene opp mot teori.

5. DISKUSJON

I det følgende skal jeg diskutere studiens funn opp mot tidligere presentert teori og relevant forskning på feltet. Min egen yrkesbakgrunn som klinisk barnevernspedagog i familieveiledning, samt arbeidet mitt som Marte Meo terapeut gjennom 12 år, er det praksisnære bakteppe for forståelse av funn og diskusjon. Jeg vil understreke at det er studien, funn og teori som er grunnlaget for min forståelse i diskusjonskapittelet. I kapitlet «Presentasjon av funn fra undersøkelsen» ble hovedkategoriene presentert som 1) Oppdagelsen ved å se barnet mitt i samspill med meg, 2) Ny innsikt i foreldreferdigheter og 3) Ja, vi trengte hjelp. Tematisk analyse og presentasjon med ulike tema og underkategorier, har blitt kritisert av Thagaard (2015) fordi helheten kan forsvinne ved å analysere tematisk. Dette er relevant kritikk og for å sikre helhetlig forståelse av intervjuet har jeg valgt å se på sammenhenger mellom temaene. Jeg har derfor laget en syntese (summen av) av funnene mine, og vil diskutere dem i noen overordnede betraktninger som kommer på tvers av funnkategoriene.

5.1 Kontekstens påvirkning: «Ja, vi trenger hjelp»

Inngangen til veiledning er et vedtak i barnevernet, som følge av en barnevernsundersøkelse. Undersøkelse etter Lov om barneverntjenester §4-3 er noe alle familier som mottar vedtak av barnevernet har vært gjennom. Familiene kommer inn i et byråkratisk system, hvor barnevernet har et undersøkende mandat. Mandatet kan forstås som en mulighet for barnevernet til å gi hjelp og støtte til familier ut fra et forebyggende perspektiv, men samtidig gir det også en mulighet for kontroll og inngripen når situasjonen for barnet krever det (Ø. Christiansen & Kojan, 2016). Uavhengig av om familiene søker hjelp på eget initiativ, må de gjennom denne undersøkelses-strukturen. Det vil med andre ord si at konteksten Marte Meo veiledning blir gitt i et barnevernet som system. I et systemperspektiv skaper konteksten rammene for informasjonen vi mottar. I denne sammenheng kan konteksten være med å påvirke hvordan foreldre reagerer og handler i en veiledningssituasjon, samt hvordan de ser på seg selv som klient i et barnevernsystem med hjelp og kontroll som samfunnsmandat

(Riber, 2008). I et maktperspektiv kan konteksten barnevern skape en redsel for barnevernets kontroll mulighet til inngripen.

Familier kommer av ulike årsaker i kontakt med barnevernet, fellesnevneren i denne studien var utfordrende samspill. Dette kunne være ved påkledning, tannpuss, eller når de skulle i barnehagen. Foreldre fortalte at de opplevde sinne og frustrasjon i disse øyeblikkene som gjorde dem maktesløse, som kunne ende med trusler om å miste lørdagsgodtet eller andre goder. Som en forelder sa: *«Lett å bli sur og sint når barnet er vanskelig og slår og ikke vil høre etter»*. I utviklingspsykologien tenker en et vanskelige transaksjon mellom foreldre og barn finner sted når forelderen blir påvirket av det barnet gjør, og handler på en måte det ikke ville gjort om barnet hadde oppført seg annerledes (Smith, 2010). Intervjupersonene hadde et ønske og mål om å få en lettere hverdag og bedre relasjon til eget barn, og var da innstilt på å ta imot Marte Meo veiledning. Det blir nærliggende å tenke at symptomtrykket i familien må ha vært sterkt, siden de ønsket det offentlige systemet velkommen inn i sitt hjem med barnevernets mandat. Saksgangen i barnevernet innbefatter at de starter en undersøkelse, noe de er pliktige å gjøre ved enhver henvendelse hvor hjelpetiltak skal vurderes (Bunkholdt & Kvaran, 2018).

Hjelpetiltaket råd og veiledning for to av foreldrene som mottok Marte Meo veiledning, startet med at de kom på eget initiativ for å få hjelp. Ressursene som utløste veiledningshjelpen var via barnevernet, og den som har ressurser har makt i kraft av ressursene (Engelstad, 2005). Barnevernet har et samfunnsmandat med mulighet til å gripe inn i den private sfæren, så lover og ansvarsgrenser må være tydelige. Barnevernets oppgaver er en av de mest utfordrende oppgavene i samfunnet vårt, og blir lett utsatt for kritikk (Bunkholdt & Kvaran, 2018). For disse to foreldrene i denne studien aksepterte de at det var barnevernet som hadde de økonomiske og faglige ressursene til å anbefale veiledning. Det er nærliggende å tenke at foreldrenes indre motivasjon, det vil si når handlinger er med utgangspunkt i egne ønske om endring i hjemmet (Deci & Ryan, 2008), har overskygget mulig skepsis for barnevernets maktposisjon. Til tross for barnevernets mandat som kontrollør, har fokuset på barnevernet som hjelper vært deres anliggende.

En forelder uttalte at *«barnevernet i seg selv er skummelt. Så da må man gå noen prosesser med seg selv, for å bli mottakelig for veiledning»*. En annen forelder uttalte at hun var skeptisk

til at det ble tatt film i barnevernets regi. Dette kan tolkes dithen at i et maktperspektiv representerer barnevernet et underliggende maktsystem som kan gjøre foreldre engstelige (Kvelling, 2015; Skau, 2013). Dette samsvarer med en annen studie om foreldres erfaring med råd og veiledning, hvor foreldrene uttrykte ambivalens til tiltaket råd og veiledning, på bakgrunn av tidligere erfaring, venners uttalelser og medias formidling om barnevernet (Ø. Christiansen et al., 2015). For fire av foreldrene som deltok i denne studien, var oppstarten til Marte Meo veiledning at de ble anbefalt veiledningshjelpen av barnevernet. Tre av disse var skeptiske på bakgrunn av egen erfaring med hjelpeapparatet, som helsestasjon, politi og barnevernet. Til tross for skepsis tok de imot tilbudet. I et maktperspektiv kan vi undre oss over dette om foreldrene følte seg underlegen i sin rolle som foreldre i møte med barnevernet, og at dette førte til at de ikke torde å si nei til veiledningstilbudet (Skau, 2013). Forutsetningene om at de bør samarbeide, for å ikke miste barna, ligger som et usynlig bakteppe. Forventningene om hvordan de bør oppføre seg påvirker deres handling i møte med barnevernet. Dermed kan makten opptre på usynlige og på fordekte måter (Askheim, 2016). Gjennom vår sosiale verden skapes vår kunnskap via erfaringer, og påvirkning av andres meninger og holdninger. På den måten skapes dominerende sannheter (Vagli, 2014). Studier viser at foreldre kan være skeptiske og ha frykt for barnevernet, og i tillegg kan de være redde for konsekvensene av kontakten med barnevernet (Skilbred, 2008; Studsrød, Willumsen & Ellingsen, 2014; Vestby, 2015). Innen motivasjonsteori vil det si at de har en ytre motivasjon for å ta imot tilbudet, da de kan være redde for konsekvensene ved å ikke si ja (Deci & Ryan, 2000). En viktig studie viste at foreldre var lite motiverte for foreldreveiledning, når hjelpetiltaket kom fra barnevernet (Skilbred, 2008).

Barnevernet kan på sin side oppleve en form for system avmektighet ved at det skal mye bevis og faglig dokumentasjon for å få medhold i omsorgsovertakelse i Fylkesnemnda. Denne erfaringen kan føre til at barnevernet underkommuniserer selv om maktforholdet de har, dermed har de ikke dette som tema i møte med familier. Som en motmakt til opplevelsen av avmakt, kunne barnevernet i møte med familier, ta dem med i beslutninger, være åpen om tanker og usynlige makt (K. U. Christiansen, 1992; Hafstad & Øvreide, 2011; Oterholm, 2003; Skau, 2013).

En forelder i denne undersøkelsen virket mer pragmatisk til situasjonen. Hun opplevde at de trengte hjelp, og dermed tok de imot hjelp når Marte Meo ble anbefalt. Hun tok aldri opp problemstillinger vedrørende at det var barnevernet som var bestiller til veiledningsforløpet. Erfaringsmessig ser jeg at dette kan ha sammenheng med å være vant med å selv benytte seg av det offentlige støtteapparatet når det har vært nødvendig. Noe jeg har sett gjennom min praksis er at en del foreldre blir lettet når de endelig får tilbud om hjelp. Flere har vært uvitende om muligheten til å få veiledningshjelp inn i hjemmet.

5.1.1 Motivasjon for veiledning

Hvis vi videre følger betydningen av konteksten Marte Meo veiledning blir gitt i, ser vi i denne studien en sammenheng mellom intervjupersonenes inngang til veiledning, og hvordan dette påvirker motivasjon for veiledning og trygghet til veileder.

I løpet av intervjusamtalene med alle intervjupersonene kom det noen korte uttalelser om relasjonen til veileder i forhold til veiledningsforløpet med barnevernet. De som hadde beskrevet at de var utrygge og skeptiske til barnevernet og veiledningen, snakket om at det tok tid å bli trygg. De opplevde videre at veileder var opptatt av å trygge dem. Innen motivasjonsteori kan deres motivasjon for veiledning beskrives i kategorien «kontrollert» (De Shazer, 1988). Siden noen andre har anbefalt veiledningen, slik som barnevernet her har gjort, er den som skal bli veiledet gjerne ikke klar for å bli veiledet. For å komme i posisjon til veiledning trenger foreldre som føler at veiledningen er pålagt, eller at de ikke var i en posisjon til å takke nei til hjelpetiltaket, tid til å skape en god relasjon til veileder og komme i kundeposisjon for å klare å motta veiledning (Hafstad & Øvreeide, 2011). En ressurs mennesker har til å være interessert i å få nye opplevelser og ta nye utfordringer, betegnes som en indre motivasjon (Deci & Ryan, 2000, 2008). Disse foreldrene har hatt en frykt for barnevernets makt til inngripen, og det blir en ytre motivasjon som styrer dem, som igjen kan påvirke veiledningssettingen (Deci & Ryan, 2000, 2008). Marte Meo veileder blir barnevernets utstrakte arm, som skal utøve hjelpetiltaket. Veilederen har fått en makt i kraft av å jobbe på oppdrag fra barnevernet. Denne makten som kan opptre usynlig, skape frykt, og gi utrygghet i veiledningsforløpet (Askheim, 2016).

Tid blir en faktor for å bli trygg i relasjonen. Foreldre som opplever seg kontrollert kan trenge mer tid på å bli trygg i relasjonen til veileder. For å lære må man føle trygghet, ellers stenger

usikkerheten og redselen for ny kunnskap (Nordanger & Braarud, 2014). Alt det usagte kan hemme for læring. Kunnskap gir makt (Foucault et al., 2001), dvs. å anerkjenne frykten kan bli til en motmakt til følelsen av makt, som igjen skaper en trygghet i relasjon til veileder.

I kraft av at barnevernet har en kontrollfunksjon i samfunnet, kan det gi foreldre en opplevelse av å være i en underlegen posisjon, som kan gi en følelse av usikkerhet i spørsmålet om å være en god nok forelder. Dette kan prege tarten av en veiledning og føre til at foreldrene ikke er åpne, og tildekker vanskelige situasjoner hjemme (De Shazer, 1988; Hafstad & Øvreide, 2011). I denne studien brukte fire av intervjupersonen tid på å bli trygg i veiledningssettingen, noe som jeg antar kan ha medført at selve veiledningsforløpet og endring har tatt noe lengre tid. Dette var de foreldrene som ikke selv tok initiativ til veiledning.

Foreldrene som i denne studien oppsøkte veiledningstilbudet selv, beskrev veileder som en de raskt fikk god kjemi med. De hadde ingen beskrivelser eller uttalelser vedrørende utrygghet eller usikkerhet til veiledningen. Dette underbygger resonnetet hvor en forelder som er motivert for veiledning, får et kundeforhold til veiledningsforløpet. Innen motivasjonsteori vil de som har en kundemotivasjon ha en indre motivasjon for veiledningen, som gir rom for trygghet i relasjon til veileder, og skaper tilgjengelighet for ny kunnskap og læring. Siden de har de en egenopplevelse av et problem som de søker hjelp for å få løst (Deci & Ryan, 2000, 2008; Hafstad & Øvreide, 2011). Dersom brukere av offentlige tjenester blir tatt med og får påvirke tilbudet, gir det ofte en direkte betydning for at brukeren får et positivt utbytte av tiltaket (Barth & Lee, 2014; Ø. Christiansen et al., 2015; Duncan, 2010).

5.1.2 Inngang til veiledning påvirker veiledningstiden

I denne studien ser det ut til å være en sammenheng mellom hvordan veiledning hos intervjupersonene startet, og hvordan dette påvirker motivasjon for veiledning på grunn av trygghet og utrygghet til veileder i denne konteksten.

Hvor lang veiledningsperioden skal vare, vurderes sammen med barnevernet i en evaluering. Barnevernet plikter å følge opp familier som mottar tiltak de setter i gang (Ø. Christiansen & Kojan, 2016). En av de vanligste måtene de følger opp på er gjennom evalueringsmøter. Da er

familien innkalt til barnevernets kontor sammen med tiltaket, og i denne studien vil det da være Marte Meo veileder som representerer tiltaket. På evalueringsmøtet tar en stilling til om tiltaket skal fortsette eller om det skal avsluttes, og det er et mål at vurderingen gjøres i fellesskap (Ø. Christiansen et al., 2015; Ø. Christiansen & Kojan, 2016).

«Det er tross alt rart å bli filmet med hensikt å gå gjennom det med barnevernet og sånne ting». Som nevnt over kan foreldrenes skepsis og redsel for barnevernet påvirke deres motivasjon for veiledning. Veileder må arbeide med trygghet i relasjonen, for å komme i posisjon til å jobbe med endring av samspillet. Motivasjonen til foreldrene må jobbes med, fra å gå fra å ytre til indre motivasjon, for å den indre motivasjonen er avgjørende for kognitiv og sosial utvikling (Deci & Ryan, 2000, 2008). Dette arbeidet tar tid. Å ta høyde for dette i et evalueringsmøte kan bli underkommunisert, og være usynlig når alle parter tar for gitt at foreldre er motiverte for veiledning i kraft av og ha takket ja til veiledningstilbudet.

I dette materialet ser det ut til at maktaspektet i barnevernet kan ha påvirket tidsaspektet på veiledning. Barnevernets målepunkt på om det har blitt en endring i omsorgssituasjonen til barnet, kan være om foreldrenes holdning til barnet handlinger har blitt endret. Dette skal til slutt vise seg for barnet i det daglige, og gjerne gi ringvirkninger til barnehagen eller andre arenaer. Barnevernet kan oppleve at det har skjedd en mindre endring i hjemmesituasjonen for barnet, enn det foreldrene selv opplever (Ø. Christiansen et al., 2015). Den usynlige makten kan påvirke foreldre i evalueringsmøter til å ville formidle at det er større fremgang i endringen for barnet hjemme, enn det reelt er, fordi de er utrygge i situasjonen. Barnevernets kunnskap om barns utvikling, tilknytning og hva som er god støtte for å fremme barns utvikling blir barnevernets doxa i dag (Vagli, 2014). Kunnskapen blir en usynlig definisjonsmakt på hva som er god nok foreldre. Den skjulte makten kan være den som har størst virkning (Langsrud et al., 2017). Å bruke lang tid i veiledning, kan påvirke foreldre til å ville si at det går bedre enn det gjør, med en redsel for at lang tid i veiledning kan oppfattes som at de ikke jobber godt nok. Foreldre sin innstilling eller motivasjon for hjelpetiltaket i starten, er en sterk faktor som påvirker om de ønsker å avslutte hjelpetiltaket ved evalueringsmøtet (Ø. Christiansen, Havnen & Havik, 1998; Stang, 2007).

I denne studien ha vi sett at foreldres eget ønske om veiledningshjelp påvirket deres motivasjon inn i veiledningen, på en slik måte at konteksten «barnevern» ikke ble så

skremmende for dem. De beskrev å ha en «god relasjon til veileder», og de fikk en «god kjemi». Disse foreldrene kom dermed raskt i gang med endringsarbeid i relasjon til eget barn. Funn fra denne studien viser nettopp betydningen av at barnevernet har en åpenhet om maktaspektet ved konteksten veiledningen foregår i, siden dette direkte kan påvirke kommunikasjonen i veiledningsarbeidet og tiden som brukes.

5.1.3 Foreldres forståelse av positiv ledelse

Familiens inngang til barnevernet har jeg nevnt som en faktor som kan påvirke foreldrenes motivasjon for veiledning, og kan gi en makt- avmakts følelse. Dette kan også påvirke relasjon til veileder og tiden det tok for å bli en reell kunde. Den usynlige makten som veiledningen forgikk i, påvirket tiden på veiledningsforløpet. Tiden som ble brukt til å skape en trygg relasjon og få en kundemotivasjon, så jeg i mitt materiale som en påvirkningsfaktor på innholdet i veiledningsforløpet.

En hoved distinksjon i Marte Meo metoden er følge, så lede. Dette betyr at foreldre først skal følge barnets initiativ, da dette vil kvalifisere foreldrene til å videre lede barnet sitt på en god måte (Hafstad & Øvreeide, 2004; Hedenbro & Wirtberg, 2002; Sørensen, 2013). Det er foreldrene som har det overordnede ansvaret for å etablere et samspill (Hafstad & Øvreeide, 2011). I denne studien har nok ikke alle familiene hatt nok tid til å få veiledning på «lede prinsippet». I mitt materiale viste intervjupersonene noe ulik forståelse av hva positiv ledelse innebar.

Samtlige foreldre i denne studien gjengav fokuset veileder hadde på Marte Meo metodens prinsipper. De beskrev hvordan de fulgte barna sine i deres emosjonelle tilstand, med å bekrefte barnets følelse «*jeg forstår at du er sint, og du har lov til å være sint*». De beskrev hvordan de var opptatt av det barnet var opptatt og å bekrefte barnet i deres initiativ, også for å oppnå kontakt. Foreldre som snakker til barnets følelser og ubehag, hjelper barnet å regulere seg ned, og kommer da lettere i posisjon til å la seg lede til samarbeid. Ved at foreldre fanger opp hva barnet er opptatt av, og setter ord på det, skapes det en bevissthet i barnet om at «mamma ser hva du er opptatt av». Når de begge er opptatt av det samme, vil det være et lettere utgangspunkt for å lede barnet videre. Samtidig har foreldrene et ansvar for å se barnet utover samspillsøyeblikket (Hafstad & Øvreeide, 2011; Sørensen, 2013). Jeg tolket intervjupersonenes fortellinger om hvordan de fulgte barnet, dithen at dette var en ny måte for dem å møte barna sine på som var blitt internalisert i hverdagen. Det var imidlertid varierende

grad av forståelse for ledeprinsippet i materialet mitt. I forhold til positiv ledelse fortalte de to intervjupersonen, som oppsøkte veiledningshjelpen selv, episoder hvor de var opptatt av det barnet var opptatt av, for å skape kontakt, for så å sette ord på hva barnet skulle gjøre. Som ene moren sa: «*Jeg ser hva de gjør, setter ord på det og så kommer beskjednen*». De fortalte at dersom barna viste motvilje, torde de å bli værende i dette ubehaget ved å snakke om følelsen barnet fikk. De erfarte at barna ble roligere, og lettere å samarbeide med. Dette henger sammen med Marte Meo metodens tenkning, for å få til en positiv ledelse og foreldres ansvar i samspillet (Hafstad & Øvreeide, 2011; Hedenbro & Wirtberg, 2002; Sørensen, 2013; Øvreeide & Hafstad, 1998). Dette betyr ikke at foreldrene nødvendigvis husker det i alle øyeblikk, men nok til at de opplever et lettere samarbeid med barnet.

Jeg mener å kunne se en forskjell i materialet knyttet til inngangen i veiledningsprosessen, motivasjon, trygghet, opp mot forståelse av positiv ledelse. Tre av foreldrene som var skeptiske til veiledning hadde oppfattet at positiv ledelse var å bekrefte barnets følelse når de viste motstand (som nevnt over), for deretter å forklare barnet hvorfor det måtte høre etter. Ved å forklare bakgrunnen for å samarbeidet, appellerte foreldrene til barnets fornuft i hjernen. Fornuften er på dette tidspunktet ute av drift, og følelsene i fri flyt (Siegel & Hartzell, 2006). Ut fra hva foreldre har fortalt i veiledning, kan dette skape nye følelsesmessige reaksjoner i barnet, og muligheten til å gå inn i argumentasjoner om hvorfor barn skal gjøre som den voksne sier. Det kan skapes en maktkamp mellom foreldrene og barnet. I slike situasjoner står barnet uten ledelse til å kunne samarbeide, siden det mangler informasjon om hva det skal gjøre og støtte for å gjøre det. Hierarkiet kan bli snudd på hodet, og barnet står med ansvaret for de vanskelige følelsene alene (Hafstad & Øvreeide, 2011).

Samtlige av intervjupersonene i dette studiet var positiv til Marte Meo veiledningen, og hva de fikk ut av den. Det vil si at alle foreldrene kom i en kundeoposisjon, til tross for ulik inngang i starten av forløpet. Det vil samtidig bety at de har brukt ulik tid i starten på å bli trygge, før de kunne nyttiggjøre seg veiledningstilbudet. Når foreldre som i utgangspunktet var skeptiske til barnevernet, oppdaget noe som var nyttig for deres barn, påvirket det deres ønske om å avslutte. Samtidig viser materialet at de ikke har hatt tid til å komme gjennom ledelsesprinsippet i Marte Meo veiledningen. Dersom en antar at noen av foreldrene i denne studien hadde mer redsel og utrygghet for barnevernets makt enn antatt, kan det ha påvirket

foreldre til å avslutte veiledningstiltaket før de har fått en fullstendig forståelse for barnets behov i ledelsesøyeblikk. Samtidig kan redselen gi en forstyrrelse i å oppdage barnet, når de selv er redd (Nordanger & Braarud, 2014).

5.2 Oppdagelser ved å se barnet mitt i samspill med meg

Filmopptak av foreldre-barn samspill er hovedverktøyet i Marte Meo veiledning. Målet er at terapeutens faglige analyse, skal gjenspeiles i veiledningen, og være nyttig for foreldrene. Det er ønskelig å bringe inn noe nytt i relasjonen, som gir en utviklingsstøttene endring i samspillet for barnet (Aarts, 2005; Hafstad & Øvreeide, 2004, 2011; Hedenbro & Wirtberg, 2002; Øvreeide & Hafstad, 1998).

Gjennom intervjuene beskrev alle intervjupersonene at de oppdaget nye sider ved barnet sitt, og så nye sider ved seg selv ved bruk av film. Film blir et annet «språk» enn det verbale språket vi møter i mange offentlige sammenhenger. Språket har makt (Engelstad, 2005), og filmens språk har også makt. Makten opptrer gjennom veileders styrende kunnskap og sannheter på hva som fremmer og hemmer barns utvikling (Vagli, 2014). Ut fra denne kunnskapen velges bilder som skal gi foreldrene konkrete ideer om hva barnet trenger mer eller mindre av (Hafstad & Øvreeide, 2004; Hedenbro & Wirtberg, 2002). Dette blir en usynlig makt i tillegg til makten som ligger i barnevernkonteksten. Gjennom bildevalg kan terapeutens oppfatning av rett og galt påvirke valgene. Det betyr at terapeuten punkterer bilder hvor barnet får støtte, og bilder av hva det neste barnet trenger. Terapeuten gjør dermed et subjektivt utvalg basert på kunnskap, erfaring og internaliserte oppfatninger om hva som er godt foreldreskap. Dersom en bruker salutogenese perspektivet vil terapeutens skolering i Marte Meo metoden gjøre at bildevalg ikke er helt tilfeldig, siden det er et analysearbeid i forkant av hver veiledning. Valg av bilder skal fremme det som fungerer i samspillet, og på sikt gi en helsegevinst for barnet. Bildene er en mulighet til å gi foreldrene en forståelse av sammenhengen mellom hva barnet trenger og hva de som foreldre må utøve for å gi tilstrekkelig utviklingsstøtte. Forståelse av sammenheng kan være en helsebringende faktor for familien (Hedenbro & Wirtberg, 2002). I et maktperspektiv kan dette sees på som foreldres mulighet til motmakt i en ellers så verbal og skriftlig barnevernkontekst. Ved å oppleve mestring i kraft av å se på film at de gir positiv støtte til barnet, kan det gi næring til en bedre selvtillit i foreldrerollen (Vik & Rohde, 2014).

Som en motvekt til barnevernets definisjonsmakt og til terapeutens makt i å velge ut bilder, kan terapeuten hente inn det levde liv i veiledningen. Da kan spørsmål til foreldrene som: «Er dette en typisk vanlig hverdag?», eller «Er dette slik dere kjenner igjen fra hverdagen?», signalisere at det er foreldrene som er eksperter på sitt eget barn. Å kunne studere film kan gi muligheten til å være «etterpåkløkk». Samtidig kan filmen være et verktøy til å få refleksjoner over andre øyeblikk i hverdagen som informasjonen i veiledningen kan generaliseres til og igjen ha en helsebringende gevinst (Hafstad & Øvreeide, 2011). En intervjuperson uttalte om bruk av film: «*Det at jeg ble filmet, og at jeg ikke likte det, det var veldig lurt likevel. Og så det å lære å bekrefte barnet mitt, og det å se det. Det tror jeg var helt utrolig viktig for meg. Jeg hadde det, men jeg fikk se at jeg gjorde det.*»

5.2.1 Bedre forståelse av barnet

Filmens mulighet til å studere samspill kan være et utgangspunkt for foreldre til å se sammenhengen i hva barnet trenger av støtte, men også en mulighet til å reflektere over andre levde øyeblikk. Dette er to komponenter som gav foreldrene i dette materialet et grunnlag til å oppdage nye sider ved barnet sitt.

Felles for alle intervjupersonene i denne studien var at de opplevde omsorgsoppgaven som stor, i kraft av at det var daglige utfordringer i relasjonen til barna deres. En av foreldrene sa at hun ofte ble irritert på gutten sin over at han ikke fulgte med. En annen forelder sa hun trodde ikke at sønnen ville følge med på det hun sa. Gjennom filmsekvenser som terapeuten valgte ut, oppdaget de at de hadde barn som samarbeidet og fulgte med. De ble oppmerksomme på kompetansen til barnet deres, og fikk se nye sider av barna. Gjennom disse bildene ble fokuset hos foreldrene endret fra at barnet var vanskelig, til å se hva barnet deres mestret. I et salutogenese perspektiv, ble bildene en katalysator som hjalp til å se sammenhenger og forståelse av hva barnet trengte. Ved at vi mennesker kan forstå, mestre og klarer å se en mening i utfordringer i livet, er dette faktorer som gir og opprettholder en god helse (Antonovsky, 1996; Hedenbro & Wirtberg, 2002). Samtidig som det i et utviklings psykologisk perspektiv kan gi foreldrene en mulighet til å se kompetansen og behovene til barnet. Barn som opplever at foreldrene forstår dem, ved at det blir møtt og forstått i sine behov, har en større mulighet til å utvikle en trygg tilknytning (Smith, 2002). Foreldre som blir for hurtige, har glemt at barnet må få tid til å reagere i et samspill. Turtaking er et av de

viktigste prinsippene for samspill (Hafstad & Øvreeide, 2011; Smith, 2002). Denne studien viste at barna hadde ressurser som foreldrene overså, i likhet med studier hvor ektefeller med hjemmeboende med demens overså partneren sine ressurser, og i likhet til profesjonelle som omsorgsgivere som også overså ressurser hos de pleietrengende (Lykkeslet, Gjengedal, Skrondal & Storjord, 2016; Storjord & Lykkeslet, 2017).

En mor fortalte at hun ikke likte å bli filmet, men med filmen fikk hun se responsen fra barnet sitt på en annen måte, og hun fikk se hva hun selv gjorde og sa. I et systemisk perspektiv blir det ny informasjon når informasjonen gjør en forskjell (Bateson, 1979). Disse små forskjellene kan få store praktiske betydninger i en hverdag for et barn og et familiesystem. En forelder sa at hun ikke hadde ro til å vente på guttens reaksjon, hun trodde at han ikke ville samarbeide likevel, men på filmen oppdaget hun at han samarbeidet. Hennes oppfatning om at sønnen ikke ville samarbeide og lytte til henne, ble det hun punktuerte (ble opptatt av). Når foreldrene gir atferden til barnet et navn, som for eksempel; han hører aldri etter, han vil ikke samarbeide, blir det foreldrenes tolkning av en situasjon, og det blir da deres punktuering (Jensen, 2009; Jones, 1996). Ved atferd som er strevsom og gjentar seg, kan foreldre bli mer og mer opptatt av en, noe som blir deres punktueringsvaner. Atferd og samhandling som er positiv blir ikke lagt merke til, siden foreldrene blir for opptatt av det som ikke fungerer. Disse punktueringsvanene til foreldrene blir mønstre, og slike mønstre kan hindre forandring (Jensen, 2009). I tillegg til ytre støy som tidspress, søsken konflikter, og f.eks. egne indre vansker og bekymringer, kan påvirke et samspill (Hafstad & Øvreeide, 2011; Sjøvold & Furuholmen, 2015). Foreldrene som ble intervjuet i min studie opplevde å stå fast, og ikke komme ut av vanskelige samspillsmønstre. Å få nye erfaringer av barnas kompetanse gjennom bildene, var med på å skape nye punktueringsvaner hos foreldrene. Filmene ble en forskjell for foreldrenes punktueringsvaner, som gjorde en viktig forskjell for dem. Kommunikasjon er en sekulær prosess, så ved at foreldrene ser med ny forståelse på barnet sitt, vil det påvirke kommunikasjonen med barnet til det positive. Til sammen kan dette skape nye positive mønstre i familiesystemet (Boscolo, 1990; Jensen, 2009; Jones, 1996). Å få økt forståelse av barnet sitt sammenfaller med en studie som viste at deltakerne som hadde mottatt råd og veiledning, i større grad hadde en opplevelse av å forstå barnets behov bedre, enn de som ikke hadde mottatt råd og veiledning (Ø. Christiansen et al., 2015).

I mitt materiale så det ut til at film var virkningsfullt for å se barnets behov.

5.2.2 Forståelse av egen påvirkning på barnet

Ved å ha filmen som en katalysator til å se sammenhenger i samspill, gav det foreldrene en bedre forståelse til å se barnets behov. Videre gav dette et grunnlag for at foreldrene fikk en forståelse av egen påvirkning på barnet.

I denne studien fortalte foreldrene at de fikk se på film at barnet var opptatt av noe, og at de selv var lit opptatt av det, for så å gå videre og bli opptatt av noe helt annet. Foreldrene fortalte at de oppdaget at de ble for hurtige for barnet, noe som gjorde at de gikk glipp av viktig informasjon om barnets kompetanse. De fikk dermed ikke med informasjon om barnets konsentrasjon, villighet til å samarbeide, og så eksempelvis ikke barnets delaktighet i påkledning. Dette førte til irritasjon og sinne overfor barnet som de mente ikke ville samarbeide. I et utviklings psykologisk perspektiv trenger barn tid til å reagere i et samspill. Det betyr at det må være plass til både barnets og forelderens sin aksjon og reaksjon i et samspill. Barn som blir sett i deres initiativ og bekreftet, opplever en god rytme, som legger grunnlaget for hvordan barnet seinere klarer å samspille med andre. Samtidig blir barnet hjulpet til å forstå seg selv, opplever at foreldrene er interessert, og da blir foreldrene relevant for barnet. Dette er kjernen i utviklingen av trygg tilknytning (Hafstad & Øvreide, 2011; Smith, 2002).

En mor fortalte i intervjuet at hun var mye lei seg og hadde mange problemer da hun ble mamma. Hun gråt mye, og slet med egen psykisk helse. Hun syntes rollen som mamma var vanskelig, og tenkte at hun ikke taklet dette. Hennes indre arbeidsmodeller var at hun var en mor som ikke var god nok, og hun punktuerte hendelser hvor hun ikke håndterte gutten sin. I veiledning fikk denne moren se bilder av seg selv med barnet, og at gutten hennes var opptatt av henne. Hun så at han søkte henne, og at han smilte når hun så på han. Han studerte ansiktet hennes, og dette oppdaget hun først på filmen. At hun var lei seg og at det kunne påvirke gutten hennes, hadde hun ikke kunnskap om. I et utviklings psykologisk perspektiv vil barn som har en trygg tilknytning, gi dem en helsefremmende gevinst. Da må omsorgspersonen være tilgjengelig, adekvat responderende, inntonet og sensitiv i sine møter med barnet (Smith, 2002). Mødre som er deprimerte sammen med spedbarn, kan føre til at spedbarnet utvikler sosial tilbaketrekning. Da får ikke spedbarnet den nødvendige hjelpen til regulering av følelser og tilstander, som det er i behov av. Det kan medføre en risiko for utvikling av vansker med oppmerksomhet, regulering av følelser og atferd senere. I tillegg utvikler barnet en utrygg tilknytning til forelderens (Sjøvold & Furuholmen, 2015). På basis av denne morens

uttalelser forsto jeg det slik at bildene terapeuten hadde valgt ut, sammen med terapeutens forklaring på hvilken betydning akkurat dette samspillet hadde for barnet, fikk moren til å se hvor stor påvirkning hun hadde for barnets psykiske utvikling. Samtidig fikk hun en endret holdning til guttens kompetanse, til tross for at han bare var en baby. Dette samsvarer med en studie, hvor mødre med fødselsdepresjon fikk Marte Meo veiledning over en periode, noe som økte deres sensitivitet overfor barnet (Vik & Rohde, 2014). Høivik et al. (2015) fant også ut at Marte Meo veiledning hadde en positiv effekt på depressive symptomer hos foreldre. I et salutogenese perspektiv gav mors oppdagelse av hennes betydning for barnet viktig innsikt, hun ble glad og det påvirket hennes egen psykiske helse til det bedre. Samtidig var det forebyggende i forhold til guttens psykiske helse, da mor oppdaget sammenhengen mellom hennes påvirkning på gutten og hans utvikling (Hedenbro & Wirtberg, 2002).

Uten å ha tenkt på seg selv som en del av det utfordrende samspillet, så foreldrene bilder på hvordan de påvirket barnet ved å være støttende, men også øyeblikk hvor de ble forstyrrende for barnet. Foreldrene snakket om at de var blitt bevisste på hva de gjorde i samhandling med barnet sitt. En mor sa at hun var mer bevisst på å se hva gutten hennes var opptatt av før hun introduserte noe nytt. En annen mor fortalte at hun var blitt mer bevisst signalene til barnet sitt og mente nå hun visste hva de betydde. I et utviklings psykologisk perspektiv kan en anta at for barna i denne studien kan dette bety at de har fått foreldre som er mer sensitive og som handler mer adekvat etter deres behov og signaler. Det betyr ikke at barnet skal ha viljen sin, men at de har foreldre som kan forstå dem og tåle deres sterke følelser og får muligheten til å utvikle en trygg tilknytning (Hafstad & Øvreeide, 2004, 2011; Hart & Schwartz, 2009; Siegel & Hartzell, 2006; Øvreeide & Hafstad, 1998). Samtidig innen systemisk retning har foreldrene i dette materialet fått nye kart til å både forstå barnet sitt og seg selv i sammenheng med barnet. De har fått et nytt lag av informasjon til å handle og forstå barnets behov lettere og bedre, som passer inn i deres virkelighet (Jensen, 2009).

5.2.3 Trygghet i foreldrerollen

Ved å ha videofilm som arbeidsredskap gav det foreldrene i denne studien en mulighet til å se og forstå barnas behov bedre, samt at foreldrene så sin egen påvirkning på barnet i samspillet. Til sammen la dette grunnlaget for en bedre forståelse for sammenhenger i samspill, noe som gav foreldrene en opplevelse av styrket foreldrerolle.

«Jeg tenkte at jeg var en kjempe dårlig mamma. Jeg fikk jo ikke dette til. Ungen var sint og oppfarende, å hjelpe meg. Så fikk jeg se på disse videoene at jeg var ingen dårlig mamma.... Det gav meg selvtillit!» Foreldre sa i intervjuene at de så på film at de var bedre som foreldre enn de hadde trodd, eller tenkte om seg selv. De intuitive foreldreferdighetene som styrker barnets utvikling, kan bli utydelige for foreldre som sliter. Strever de i rollen som forelder og har store bekymringer for barnet de ikke klarer å håndtere. Det kan påvirke følelsen av udugelighet og en opplevelse av å være en dårlig forelder, noe som kan bli overskyggende for de iboende intuitive og støttende foreldreferdighetene. Det kan også skape en handlingslammelse i vanskelige øyeblikk med barnet (Hafstad & Øvreeide, 2011). Foreldrene i denne studien opplevde å få større tro på seg selv etter Marte Meo veiledning. Dette samsvarer med en rapport fra 2017 der nybakte mødre hadde fått Marte Meo veiledning med sine babyer. I rapporten vises det til funn hvor mødrene skåret betydelig høyere på trygghet i morsrollen etter veiledning, enn kontroll gruppen som ikke hadde mottatt Marte Meo veiledning (Kristensen et al., 2017). Tilsvarende resultat har også kommet frem i andre studier (Gill et al., 2019; Vik & Rohde, 2014). En annen mor fortalte at hun sjekket ut om barnet smilte når de lekte, for da tenkte hun at leken var passelig for han og de kunne fortsette med leken. Dette gjorde hun uten å være klar over det selv. Denne moren strevde med egen psykisk helse, noe som viste seg i en usikkerhet i foreldrerollen. Terapeuten viste bilder av dette samspillet, og gjorde moren bevisst på et samhandlingsmønster som var støttende for barnet. I et systemisk perspektiv ble filmklippet en informasjon som utgjorde en forskjell hun handlet med større tro på seg selv etter ny innsikt i hva som var passelig for barnet (Jensen, 2009). For å trekke inn det utviklings psykologiske perspektivet kunne dette gi moren en opplevelse av kompetanse, erfaring og en sunn holdning til barnet sitt, noe som kan være med på å styrke selvtilliten i foreldrerollen og foreldrenes indre arbeidsmodell på hvem er de som mor (Hafstad & Øvreeide, 2004). Dette samsvarer med andre studier hvor en har sett at foreldre ble mer bevisst seg selv i samspillet med barnet og i deres rolle som forelder (Fukkink, 2008; Kiamanesh et al., 2018). I et salutogenese perspektiv vil foreldres forståelse for barns behov og signaler, gi dem økt trygghet til å forstå hvordan de kan håndtere dem. Selvtillit er en av faktorene som fremmer velvære og gir helsegevinst i enkeltpersoners liv (Hedenbro & Wirtberg, 2002). Trygghet i rollen som foreldre kan henge sammen med å få mindre opplevd stress i hverdagen, som igjen vil kunne gi en helsegevinst. Mindre stress sa en av foreldrene var en endring hos dem i denne studien. Dette var også et resultat ved en annen studie (Kristensen et al., 2017).

5.3. En lettere hverdag

Målet med å ta imot veiledning for flere av deltagerne i denne studien, var å få en lettere hverdag sammen med barna sine. Ved at faktorene å se og forstå barnet, forstå hvordan en selv kan påvirke barnet i et samspill var tilstede, gav det et grunnlag for økt selvtillit i forelderrollen. Dette kan i seg selv gi en opplevelse av en lettere hverdag. I tillegg vil foreldres håndtering av barnas sterke vilje og mange følelser, vil mestring i ledelses øyeblikk oppleves å være med på å styrke relasjonen mellom foreldre og barn, samt gi en økt følelse av en roligere og mer avbalansert hverdag med barn.

5.3.1 Å bekrefte følelser

Gjennom min yrkespraksis har jeg sett at negative følelser har vist seg å være utfordrende for mange foreldre å håndtere. Dette fordi foreldre er redde for at følelsen skal øke og ta for stor plass. Mange foreldre opplever da at samarbeid med barnet blir vanskelig. Dette viste seg også i mitt intervjumateriale.

Alle de intervjuede fortalte om hvordan de nå setter ord på barnets følelser, og to av dem sa at de var begynt å sette ord på egne følelser også. En av intervjupersonen fortalte at når hun ble klar over hva å «*bekreftede følelser*» var, forsto hun at det ikke spilte noen rolle hva som hadde skjedd i forkant av barnets følelsesutbrudd. Det handlet om å se hvordan barnet hadde det der og da, sette ord på det, noe som kunne være en hjelp for barnet til å roe seg ned. «*Jeg er mer emosjonelt aktiv*», sa en annen i intervjuet, etter endt Marte Meo veiledning. I et utviklings psykologisk perspektiv betyr dette at barna har fått foreldre som gir dem medopplevelse og anerkjennelse, og styrker en trygg tilknytning (Hafstad & Øvreeide, 2004; Smith, 2002). Anerkjennelse gir øyeblikk av spontan kjærlighet og delt glede, og det vil si at en dialog har startet. Når forelderen bruker språket og punkterer barnets opplevelse, vil barnets følelsesmessige uttrykk bli anerkjent. Da kan barnet registrere inni seg og tydelig erfare denne tilstanden. Barnet sitter igjen med en følelse av å ha blitt sett i hva det gjør og opplever. Videre opplever barnet at den voksne er interessert, og den som er opptatt av barnet blir også barnet opptatt av (Hafstad & Øvreeide, 2004, 2011; Siegel & Hartzell, 2006). Dette er med på å gi barnet en trygg tilknytning til sin omsorgsperson (Powell et al., 2015; Siegel & Hartzell, 2006; Smith, 2002). Foreldrenes aktive handling overfor barnet kan også være med på å gi

selvtillit når de ser at det nytter å være tett på barnet, både i kraft av å bruke språket og sette ord på barnets indre initiativ. Når barn opplever seg virkelig forstått av sine nærmeste, vil barnet få frigjort energi til å ta imot ny informasjon og lettere ledes til samarbeid (Hafstad & Øvreeide, 2011; Siegel & Hartzell, 2006). Best mulig samarbeidsresultat blir det om forelderen samtidig holder seg rolig, og tåler barnets vanskelige følelser (Siegel & Hartzell, 2006).

Fem av foreldrene snakket om deres egen indre tilstand i møte med barna. En mor hadde erfart at dersom hun var sur påvirket det stemningen, og gjorde sønnen også sur, noe som førte til at samarbeidet ble vanskeligere. En annen mor sa at det ikke nyttet å kjeft, men å holde seg rolig gav større mulighet for å holde situasjonen rolig. Dette tenker jeg er eksempler på at foreldrene så hvordan de selv var med på å påvirke situasjonen de stod i sammen med barnet, samtidig lærte barnet at forelderen tåler vanskelige øyeblikk. Ved å holde seg rolig ble det lettere for foreldrene å se og lytte til hva barnet sa, men også forstå barnets indre tilstand (Hart & Schwartz, 2009; Siegel & Hartzell, 2006). Samtidig legger dette til rette for at barnet skal utvikle en trygg tilknytning til sine foreldre (Siegel & Hartzell, 2006; Smith, 2002). I et utviklings psykologisk perspektiv vil det å kunne se barnet innenfra og seg selv utenfra (mentalisere), gi en mulighet til å forstå barn bedre i ulike øyeblikk (Brandtzæg et al., 2013). I denne studien gav intervjupersonene innblikk i ulike hverdagsøyeblikk av seg selv og barnet sitt, og filmklipp la til rette for at foreldre fikk øvet opp mentaliseringsevnen. Det samsvarer med en annen studie hvor foreldres mentaliseringsevne hadde blitt styrket (Gill et al., 2019). Innen salutogen tenkning mener jeg dette handler om en endring i forståelsen av barnet, samt å kunne se sammenhenger i barnas følelsesspråk og deres egne følelser i vanskelige hverdagsøyeblikk i forhold til hva barnet trenger av dem for å utvikle seg. En bedre forståelse av det som hender i eget liv gir både foreldre og barn bedre innflytelse (Hedenbro & Wirtberg, 2002).

5.3.2 Mestring

Foreldre som opplever å håndtere barna i følelsesmessige utfordrende situasjoner, kan gi et grunnlag til å oppleve mestring i foreldrerollen. Mestring av vanskelige hverdagsøyeblikk, er også en komponent som kan gi styrket selvtillit i rollen som mor eller far.

En foreldre sa at hun lærte; «*Jeg oppdaget de små nyansene*» gjennom Marte Meo veiledningen. Dette forklarte hun selv med at hun nå så tegnene når gutten hennes begynte å bli irritert, men også hun kunne hun selv kjenne igjen når hun begynte å bli irritert. Dette nevnte også tre andre intervjupersoner. Hun hadde også blitt oppmerksom på hvordan kroppsholdningen hennes var når hun stod med gutten etter å ha sett det på film. Foreldre nevnte i intervjuene at muligheten til å kunne stoppe på bilder, se seg selv utenfra, se barnet på en annen måte og kunne sette på pause, gav en mulighet til å oppdage og se noe nytt, samt å se hva de faktisk fikk til. Bildene la til rette for nye oppdagelser (Hafstad & Øvreeide, 2004; Sørensen, 2013).

Mange av samspillene mellom foreldre og barn som ble beskrevet i dette materialet var preget av vanskelig interaksjon. I et systemisk perspektiv skapes samspillsmønstre i familier i forhold til hvordan de ser på hverandre og forstår hverandre, og kan da etableres som sannheter (Jones, 1996). En mor sa at hun var mer bevisst på å se hva gutten hennes var opptatt av før hun introduserte noe nytt. En annen mor fortalte at hun var blitt mer bevisst signalene til barnet sitt, og visste nå hva de betydde. Dette kan bety at foreldrene har fått nye oppfatninger om hvordan være sammen med barna, eller nye kart til å forstå dialogen. Nye kart gir en ny retning til å forstå virkeligheten, som igjen kan gi ny og endret handling med barnet (Boscolo, 1990; Jensen, 2009; Jones, 1996). Foreldre som lærer nye måter å være sammen med barnet sitt på, er også et funn i andre studier (Gill et al., 2019; Kiamanesh et al., 2018; Kristensen et al., 2017; Vik & Rohde, 2014).

Å lære nye måte å forstå barnet sitt på, men også konkret få nye ideer til hvordan håndtere situasjoner med barna ved å se på samspillsfilm, kan gi foreldre opplevelse av mestring. Samtidig kan det gi barna mestringsopplevelser, ved at foreldrene gir passelig støtte til de i følelsesmessige utfordrende situasjoner. Innenfor salutogen tenkning og utviklings psykologisk tenkning vil barna da på sikt klare selv å mester ulike situasjoner og følelser (nye indre arbeidsmodeller), noe som vil være helsefremmende (Hedenbro & Wirtberg, 2002). Disse erfaringene kan gi foreldrene nye indre arbeidsmodeller, og bli forsterket ved å se på film, hva de selv gjør som kan støtte barnet når det er følelsesmessig opprørt (Smith, 2002).

5.3.3 Styrket i relasjonen

Foreldrene i denne studien erfarte at å bekrefte barnas følelser gav resultater i kraft av å få et barn som ble lettere å roe ned, men også et barn som torde vise alle følelsene sine til dem.

Disse erfaringene gav foreldrene en mestringsfølelse, og oppdaget at det nyttet å holde ut med barnet i vanskelige øyeblikk. De opplevde at hverdagen ble roligere, og foreldrene opplevde å bli mer samkjørte og opplevde glede ved å stoppe opp ved barnas små hverdagsøyeblikk. *«Ja, det å glede deg med ungen sine små gleder. Det tror jeg at vi gjør mange av oss, men vi tenker ikke så mye over det. Men å møte de der de er».*

Til sammen kan foreldrenes beskrivelser av relasjonsøyeblikk i denne studien tolkes dit hen at relasjonen mellom de og barna har blitt styrket. Foreldrene har fått en større tro på seg selv i foreldrerollen og har blitt mer sensitive i samspillet med barnet sitt. De har ikke endret barnet sitt, men påvirket barnet til å handle mer positivt ved at de selv gjorde noen endringer. I et systemperspektiv skjer endringer når en selv starter med å forstå forskjellig gjennom nye kart, for så å handle annerledes. Dette skaper sirkulære ringvirkninger, og påvirker ikke bare en del av et familiesystem, men hele familiesystemet (Jensen, 2009; Jones, 1996; Riber, 2008). Dette vil med andre ord si at når et barn opplever at foreldrene reagerer forskjellig enn det pleier på vanskelig atferd, vil barnet kunne få en annen reaksjon. De andre medlemmene av familiesystemet vil kunne erfare barnets reaksjon mer positivt, siden det ikke tar så mye plass lengre. På denne måten vil opplevelsen og forståelsen av hverandre kunne endres til det positive (Jones, 1996). I et utviklingspsykologisk perspektiv vil barnet ta med seg de nye erfaringene om hvordan de kan håndtere følelser som blir store for dem, ut i verden som en indre arbeidsmodell på hvordan håndtere utfordrende øyeblikk (Siegel & Hartzell, 2006; Smith, 2002).

I denne studien oppdaget foreldre at det de gjorde sammen med barnet, hadde en betydning for barnet. De oppdaget at de var viktige for barnet i å utvikle seg og få gode relasjoner. Mer glede i hverdagen fortalte flere av foreldrene om, noe som trolig henger sammen med mindre opplevd stressende øyeblikk og frustrasjon med barn som ikke vil. Å vise på film foreldrenes betydning for barnet, kan være med å styrke det emosjonelle båndet mellom barn og foreldre. Samtidig kan det utvikle nye indre arbeidsmodeller hos foreldrene, når de ser på filmen hva de gjør som er utviklende for barnet (Brandt & Grenvik, 2010). Andre studier har vist at Marte Meo veiledningen har styrket relasjonen mellom mor og barnet, samt at forelderens sensitivitet overfor barnet økte og at det styrket selvfølelsen i foreldrerollen (Gill et al., 2019; Rayce et al., 2017; Vik & Rohde, 2014).

6. OPPSUMMERING AV STUDIEN OG IMPLIKASJONER FOR PRAKSIS

Marte Meo som veiledningsmetode har vært brukt i Norge i over 30 år. Til tross for dette er det lite forskningskunnskap på Marte Meo i en barnevernkontekst (Bunkholdt & Kvaran, 2018; Ø. Christiansen, 2015). Forskningsgrunnlag har vist at det gir positive resultater å bruke videobaserte metoder i veiledning når man bruker det sammen med familier som har utfordringer i samspillet (Bråten & Sønsterudbråten, 2016; Fukkink, 2008; Høivik et al., 2015). Foreliggende kunnskap så langt har vist at Marte Meo er nyttig for å styrke foreldre- og barn forholdet, øke foreldres sensitivitet overfor barnet, bedre foreldreferdigheter, styrke barnets tilknytning og øke selvilliten i foreldrerollen (Gill et al., 2019; Høivik et al., 2015; Kristensen et al., 2017; Rayce et al., 2017; Vestby, 2015; Vik & Rohde, 2014). Få av studiene har hittil vært i en barnevernkontekst. Funn fra studie hvor Marte Meo terapeuter selv ble intervjuet viste at Marte Meo veiledning gav foreldre mulighet til å se at de var viktige for barnet i samspill og styrket foreldreferdigheter (Kiamanesh et al., 2018). Det er lite forskning i en barnevernkontekst på foreldres opplevelse. Mitt bidrag har dermed blitt hvordan foreldre som har mottatt veiledning i en barnevernkontekst har opplevd nytteverdien i forhold til forståelsen av hva som skulle til for å få et bedre samspill med barnet sitt. Funnene mine samsvarer med en masteroppgave i forhold til sammenhengen i kjeden om barnevernkontekstens påvirkning på inngangen til veiledning, og at trygghet i relasjon til terapeut må til for å oppnå endring for barnet (Vestby, 2015). I tillegg har jeg funnet at det i en barnevernkontekst tar lengre tid å komme i gang med endring, når foreldrene ikke kommer av egen vilje.

Denne studien er basert på et ønske om å få frem foreldrenes opplevelse av endring i samspill til eget barn. Hva hadde veiledningsforløpet å si for deres interaksjon med barnet i hverdagen videre. Dette var et kunnskapshull som jeg ønsket å finne mer ut av, og bidra til å minske.

Denne studien er med på å vise betydningen og viktigheten av konteksten barnevern syntes å være i veiledningsarbeidet. Barnevernets makt bør kommuniseres og behandles åpent. Åpenhet om makt kan påvirke foreldres trygghet i veiledningsrelasjonen, og igjen motivasjon for veiledning. Tid i denne konteksten er et annet nøkkelord som må løftes frem. Foreldrenes redsel, underlegenhet og forforståelse for barnevernet kan påvirke deres mulighet til å ta til seg ny læring, men også mulighet til å bli trygg i veiledningssettingen. Avklaringer av

forståelse for utgangspunktet for veiledning kan kreve tid, men vil være nødvendig for å komme gjennom alle prinsippene i Marte Meo veiledning og frem til ledeprinsippet. Dermed kan veiledning i en barnevernkontekst ta tid. Jeg har fått en ny innsikt og kunnskap om makt aspektet som ofte er underkommunisert i denne konteksten, noe man bør være særlig observant på i barnevernsfaglig sammenheng i fremtiden.

Når foreldre opplevde å være i kundemotivasjon, har film hatt en viktig funksjon. Denne studien har vist at film i veiledning har vært en katalysator til å få bedre innsikt i foreldrerollen, noe som igjen har skapt bedre selvtillit hos foreldre. Gjennom å forstå barnet bedre, og se sin egen påvirkning i samspillet, styrket denne innsikten forelderens selvtillit i foreldrerollen. Ved å ha sterkere tro på seg selv, gav det en styrke til å stå i vanskelige lede øyeblikk, og håndtere utfordrende følelses uttrykk. Dette gav disse foreldrene opplevd mestring. Til sammen gav disse faktorene en opplevd bedret relasjon til eget barn, og igjen en lettere hverdag. I dette materialet var det sosioøkonomiske ulikheter i familiene, og alle rapporterte de på ulikt vis å ha nyttiggjort seg Marte Meo veiledning. Dette samsvarer også med andre studier hvor det har blitt vist til ulik sosialøkonomisk bakgrunn hos familiene som mottok veiledning, og som mottok hjelpetiltak fra barnevernet (Ø. Christiansen et al., 2015; Kojan & Fauske, 2011). Denne studien viser derfor at det kan bety, uavhengig av sosiale lag, at Marte Meo veiledning kan oppleves nyttig. Det er særlig blitt fremhevet at det gav foreldre økt trygghet i rollen som foreldre, samt en opplevd lettere hverdag med barnet og en styrket relasjon til eget barn.

LITTERATURLISTE

- Aarts, M. (2005). *Marte Meo : grundbog* (2. utg. Vol. 4). Eindhoven: Aarts Productions.
- Ainsworth, M. (1970). Attachment, exploration, and separation: illustrated by the behavior of one-year-olds in a strange situation (s. 49-67). Baltimore :.
- Antonovsky, A. (1996). The salutogenic model as a theory to guide health promotion. *11*(1), 11-18. doi:10.1093/heapro/11.1.11
- Askheim, O.P. (2016). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid : floskel, styringsverktøy, eller frigjøringsstrategi?* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Backe-Hansen, E. (2004). *God nok omsorg : riktige beslutninger i barnevernet*. Oslo: Kommuneforl.
- Barnevernloven §4-4. (1992). *Lov om barneverntjenester*. (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Barth, R. & Lee, B. (2014). Common elements and common factors approaches to evidence-informed children's services: Stacking the building blocks of effective practice. *From evidence to outcomes in child welfare*, 59-82.
- Bateson, G. (1979). *Mind and nature : a necessary unity*. London: Wildwood House.
- Boscolo, L. (1990). *Systemisk familjeterapi enligt Milanomodellen*. Stockholm: Natur och kultur.
- Bourdieu, P. (1994). Sosialt rum og symbolsk magt. i *Callewaert, S.(red.): Pierre Bourdieu, central tekster inden for sociologi og kulturteori*, København, Akademisk Forlag.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss : vol. 1 : Attachment* (Vol. no. 79). London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1998). *Attachment and loss : Vol 3 : Loss : sadness and depression* (Vol. 286). London: Pimlico.
- Bowlby, J. (2005). *A secure base : clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.
- Braarud, H.C. & Nordanger, D.Ø. (2011). Kompleks traumatisering hos barn ; en utviklingspsykologisk forståelse. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, *48*(10), 968-972.
- Brandt, A.E. & Grenvik, T.H. (2010). *Med barnet i sentrum : nye muligheter for spedbarn og småbarn av rusmiddelavhengige og psykisk syke foreldre*. Oslo: Kommuneforl.
- Brandtzæg, I., Smith, L. & Torsteinson, S. (2011). *Mikroseparasjoner : tilknytning og behandling*. Bergen: Fagbokforl.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra : hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforl.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, *3*(2), 77-101.
- Briere, J., Kaltman, S. & Green, B.L. (2008). Accumulated childhood trauma and symptom complexity. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, *21*(2), 223-226.
- Broberg, A., Almqvist, K., Tjus, T. & Strømsnes, H. (2006). *Klinisk barnepsykologi : utvikling på avveier*. Bergen: Fagbokforl.
- Bråten, B. & Sønsterudbråten, S. (2016). Foreldreveiledning-virker det. *En kunnskapsstatus*.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2018). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Christiansen, K.U. (1992). Foreldreperspektiv på barnevernundersøkelsen. *Nordisk sosialt arbeid*, 3(29-42).
- Christiansen, Ø. (2015). Hjelpetiltak i barnevernet-en kunnskapsstatus. *Uni Research Helse, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU Vest)*.
- Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K.J.S., Aarland, K. & Backe-Hansen, E. (2015). Forskningskunnskap om barnevernets hjelpetiltak. *Bergen: Uni Research Helse, RKBU Vest*.
- Christiansen, Ø., Havnen, K. & Havik, T. (1998). Rett hjelp–til rett tid–til rett barn–visjon eller virkelighet. *Nordisk sosialt arbeid*, 18, 100-107.
- Christiansen, Ø. & Kojan, B.H. (red.). (2016). *Beslutninger i barnevernet*. Oslo: Universitetsforl.
- Clausen, S.-E. & Valset, K. (2012). Spedbarn og småbarn med tiltak fra barnevernet 1995–2008: Utbredelse av omsorgssvikt og risikofaktorer. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 49(7), 642-648.
- De Shazer, S. (1988). *Clues : investigating solutions in brief therapy*. New York: W.W. Norton.
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2000). The " what" and" why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2008). Facilitating Optimal Motivation and Psychological Well-Being Across Life's Domains. *Canadian Psychology*, 49(1), 14-23. doi:10.1037/0708-5591.49.1.14
- Duncan, B.L. (2010). *The heart and soul of change: Delivering what works in therapy* (M.A. Hubble, B.E. Wampold & S.D. Miller, red.): American Psychological Association.
- Engelstad, F. (2005). *Hva er makt* (Vol. 11). Oslo: Universitetsforl.
- Felitti, V.J., Anda, R.F., Nordenberg, D., Williamson, D.F., Spitz, A.M., Edwards, V., . . . Marks, J.S. (1998). Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258. doi:10.1016/S0749-3797(98)00017-8
- Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. (2016).
- Foucault, M. (1994). *Overvåkning og straff : det moderne fengsels historie* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Foucault, M., Faubion, J.D. & Rabinow, P. (2001). *The essential works of Michel Foucault, 1954-1984 : Vol. 3 : Power* (Vol. Vol. 3). London: Allen Lane.
- Fukkink, R.G. (2008). Video feedback in widescreen: A meta-analysis of family programs. *Clinical Psychology Review*, 28(6), 904-916. doi:10.1016/j.cpr.2008.01.003
- Gill, E.H., Thorod, A.B. & Vik, K. (2019). Marte Meo as a port of entry to parental sensitivity - a three-case study. *Bmc Psychiatry*, 19. doi:10.1186/s12888-018-1959-5
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Hafstad, R. & Øvreide, H. (2004). Marte Meo - en veilednings- og behandlingsmetode. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*.
- Hafstad, R. & Øvreide, H. (2011). *Utviklingsstøtte : foreldrefokusert arbeid med barn*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Halvorsen, K. (2014). *Å forske på samfunnet : en innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg. utg.). Oslo: Cappelen akademisk forl.

- Hart, S. (2011). *Den følsomme hjernen : hjernens utvikling gjennom tilknytning og samhørighetsbånd*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hart, S. & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon : tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore og Fonagy*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Heckman, J.J. & Masterov, D.V. (2007). The Productivity Argument for Investing in Young Children *. *Review of Agricultural Economics*, 29(3), 446-493. doi:10.1111/j.1467-9353.2007.00359.x
- Hedenbro, M. & Wirtberg, I. (2002). *Samspillets kraft : Marte Meo - mulighet til utvikling*. Oslo: Kommuneforl.
- Høivik, M.S., Lydersen, S., Drugli, M.B., Onsjøien, R., Bergum Hansen, M. & Berg - Nielsen, T.S. (2015). Video feedback compared to treatment as usual in families with parent-infant interaction problems: a randomized controlled trial.
- Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt : kommunikasjons- og familieperspektivet i helse- og sosialarbeid* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P.A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Jones, E. (1996). *Familieterapi i systemperspektiv : utviklingstendenser innen systemisk terapi etter Milano-modellen* (G.H. Vedeler, red.). København: Dansk psykologisk forlag.
- Kiamanesh, P., Olafsen, K.S. & Drozd, F. (2018). Understanding factors that promote and limit the use of video guidance in child protection services: A SWOT analysis. *Child & Family Social Work*, 23(4), 582-589. doi:doi:10.1111/cfs.12447
- Killén, K., Klette, T. & Arnevik, E. (2006). Tidlig mor-barn-samspill i norske familier. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 43(7), 694-701.
- Kojan, B.H., Clifford, G., Willumsen, E., Marthinsen, E., Lichtwarck, W., Fauske, H. & Det nye, b. (2009). *Det Nye barnevernet : et forsknings- og utviklingsprosjekt i Barnevernet : barnevernet på ny kurs? : sluttrapport fase 1* (Vol. nr. 8/2009). Bodø: Nordlandsforskning.
- Kojan, B.H. & Fauske, H. (2011). Et klasseperspektiv på barnevernets familier. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 14(2), 95-109.
- Kristensen, I.H., Simonsen, M., Trillingsgaard, T. & Kronborg, H. (2017). Video feedback promotes relations between infants and vulnerable first-time mothers: a quasi-experimental study (s. 379). London :.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko : skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Langsrud, E., Fauske, H. & Lichtwarck, W. (2017). Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(02), 126-138. doi:10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05 ER
- Larsen, A.K. (2017). *En enklere metode : veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Lykkeslet, E., Gjengedal, E., Skrondal, T. & Storjord, M.B. (2016). 'On one's own strength' Healthcare providers' experience with introducing Marte Meo Counselling in dementia care. *Int J Older People Nurs*, 11(1), 24-31. doi:10.1111/opn.12085
- Malterud, K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning : en innføring* (4. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.

- Morris, T. (2006). *Social work research methods : four alternative paradigms*. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.
- Nordanger, D.Ø. & Braarud, H.C. (2014). Regulering som nøkkelbegrep og toleransevinduet som modell i en ny traume psykologi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 51(7), 530-536.
- Oterholm, I. (2003). Deltakelse og beslutninger i barnevernet. *Nordisk sosialt arbeid*, 23(04), 217-223.
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. & Marvin, R.S. (2015). *Trygghetssirkelen : en tilknytningsbasert intervensjon : om å fremme tilknytningen i tidlige foreldre-barn-forhold*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Rayce, S.B., Rasmussen, I.S., Klest, S.K., Patras, J. & Pontoppidan, M. (2017). Effects of parenting interventions for at-risk parents with infants: a systematic review and meta-analysis. *BMJ Open*, 7(12), e015707. doi:10.1136/bmjopen-2016-015707
- Riber, J. (2008). *Forstått og forstyrret : om systemisk og narrativ pedagogikk*. Oslo: Abstrakt forl.
- Siegel, D.J. & Hartzell, M. (2006). *Forældre indefra : om forældres selvindsigt og børns trivsel*. København: Akademisk Forlag.
- Silverman, D. (2011). *Interpreting qualitative data : a guide to the principles of qualitative research* (4th ed. utg.). Los Angeles, Calif: SAGE.
- Silverman, D. (2013). *Doing qualitative research* (4th ed. utg.). Los Angeles, Calif: Sage.
- Sjøvold, M.S. & Furuholmen, K.G. (2015). *De minste barnas stemme : utredning og tiltak for risikoutsatte sped- og småbarn*. Oslo: Universitetsforl.
- Skau, G.M. (2013). *Mellom makt og hjelp : om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (4. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Skilbred, D. (2008). Hva sier foreldrene? I Christiansen, Ø., Moldestad, B: Evaluering.
- Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Smith, L. (2010). Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse. I K. Slinning, M.B. Hansen & V. Moe (red.), *Tidlig utvikling, risiko og psykopatologi* (s. 29-52). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Smith, L. & Ulvund, S.E. (2008). *Spedbarnsalderen* ([4.] rev. og utv. utg. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- SSB. (2019). *Barn og unge med barnevernstiltak etter hjelpe- og omsorgstiltak, alder og kjønn*. Statistisk sentralbyrå Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>.
- Stang, E.G. (2007). *Det er barnets sak: barnets rettsstilling i sak om hjelpetiltak etter barnevenloven § 4-4*: Universitetsforl.
- Storjord, M.-B. & Lykkeslet, E. (2017). Å bli sett i en krevende hverdag - Ektefeller til hjemmeboende personer med demens sine erfaringer med Marte Meo-veiledning. *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 3(03), 177-185. doi:10.18261/issn.2387-5984-2017-03-03 ER
- Studsrd, I., Willumsen, E. & Ellingsen, I.T. (2014). Parents' perceptions of contact with the Norwegian Child Welfare Services. *Child & Family Social Work*, 19(3), 312-320. doi:10.1111/cfs.12004
- Sørensen, J.B. (2013). *Dig, mig, os- observation og analyse af kontakt og relationer*. Fredrikshavn: Dafalo.
- Thagaard, T. (2015). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (5. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.

- Vagli, Å. (2014). Ubehag i barnevernsarbeid (s. s. 100-115). Oslo: Gyldendal akademisk, 2014.
- Vestby, L. (2015). *Endringsorientert familiesamarbeid: hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?* (Masteroppgave, Høgskolen i Østfold). Hentet fra https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2448862/15-01225-5%20Masteravhandling%20-%20endringsorientert%20familiesamarbeid%20-%20Hvordan%20beskriver%20foreld%20234689_1_1.pdf?sequence=1
- Vik, K. & Rohde, R. (2014). Tiny moments of great importance: The Marte Meo method applied in the context of early mother–infant interaction and postnatal depression. Utilizing Daniel Stern’s theory of ‘schemas of being with’in understanding empirical findings and developing a stringent Marte Meo methodology. *Clinical child psychology and psychiatry*, 19(1), 77-89.
- Weber, M. (1971). *Makt og byråkrati : essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier* (D. Østerberg, red. Vol. S30). Oslo: Gyldendal.
- Wennerberg, T. (2011). *Vi er våre relasjoner* (T.J. Arneberg, red.). Oslo: Arneberg.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforl. Samfundslitteratur.
- Øvreide, H. & Hafstad, R. (1998). *Marte Meo : Marte Meo metoden og utviklingsfremmende dialoger*. Århus: Systime.

VEDLEGG

I. Informasjonsskriv

INFORMASJON OM DELTAKELSE I UNDERSØKELSEN: «MARTE MEO SOM SAMSPILLSENDRENDE VEILEDNINGSMETODE I BARNEVERNET»

Bakgrunn og hensikt

Jeg er student på Master i barn og unges psykiske helse ved NTNU i Trondheim. Jeg jobber med en masteroppgave hvor temaet er; «Marte Meo som samspillsendrende veiledningsmetode i barnevernet» med undertittelen; **Hvordan erfarer foreldre endring av samspill til eget barn, ved hjelp av Marte Meo veiledning.**

Målsettingen med masteroppgaven er å utforske foreldres erfaringer med Marte Meo som samspillsendrende metode i regi av barnevernet. Gjennom oppgaven søker jeg å få kunnskap om foreldre opplevde hjelp i samspillet med barnet sitt. Jeg søker deres beskrivelser av hva de opplevde fungerte, som gav endret samspill, og hva de opplevde som utfordrende i forsøket på å endre samspillet ved hjelp av denne metoden.

Hva innebærer deltakelse

Jeg ønsker å snakke med foreldre som har mottatt Marte Meo veiledning som hjelpetiltak fra barneverntjenesten innen det siste 2 årene. Det er ønskelig at barnet eller barna til dem som takker ja til å bli intervjuet, var i alderen 0-5 år da foreldrene mottok veiledning.

Du som deltar i undersøkelsen vil bli intervjuet om Marte Meo veiledningen du mottok og hvordan den har påvirket din forståelse og samspill med barnet ditt. Intervjuet vil ta ca en time å gjennomføre.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Du som stiller til intervju vil være anonyme. Det vil si at når jeg skriver om det dere forteller i intervjuet, vil det ikke bli gjenkjennelig hvem som har svart hva. Jeg vil ta intervjuet opp på lydband. Masteroppgaven vil bli ferdig våren 2019 og da vil opptakene bli slettet.

Frivillig deltakelse

Du som deltar bestemmer selv hva du vil svare på og hvor mye du vil fortelle. Det er mulig å trekke seg fra intervjuet underveis når du selv vil.

Dersom du kunne tenke deg å delta i denne undersøkelsen og bli intervjuet, kan du fylle ut vedlagt samtykkeerklæring og sende til meg. Jeg vil da ta kontakt og avtale sted og tid for et intervju.

Hvis det er noe du ønsker å vite mer om, kan jeg kontaktes på;

Mobil: 94503958

Mail: elisabethh.haugen@bergen.kommune.no

Min veileder ved NTNU er Elisabeth Bania. Dersom det er ønskelig kan hun kontaktes på mail: elisabeth.bania@ntnu.no

Studien er meldt til Personvernforbundet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelige datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Elisabeth Haugen

Mob 945 03 958

Wollert Konowplass 2

5852 Nesttun

II. Samtykke

Samtykkeerklæring fra foresatte

Deltakelse i undersøkelsen: Krøll i foreldre- småbarns samspillet!

Marte Meo som samspillsendrende veiledningsmetode i barnevernet.

Med undertittel: Hvordan erfarer foreldre endring av samspill til eget barn, ved hjelp av Marte Meo veiledning.

Jeg bekrefter med dette at jeg har lest informasjonsbrevet. Jeg samtykker til at NTNU i Trondheim, ved master i barn og unges psykiske helse, gjennom intervju blir deltakende i studien «**Marte Meo som samspillsendrende veiledningsmetode i barnevernet**».

Jeg er kjent med innhold, fremgangsmåte og målsetting for undersøkelsen. Jeg er kjent med at jeg når som helst kan trekke samtykket om å delta i studien.

Dato: _____

Underskrift: _____

III. Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Jeg vil nå stille deg noen spørsmål til det veiledningsprogrammet du fikk, som heter Marte Meo. (Til meg selv/ NSD; Veiledningsprogrammet er Marte Meo, men ikke nødvendigvis så mye lagt vekt på i veiledning hva metoden heter).

1. Ønsket du veiledningshjelpen?
(Det betyr den kontakten du hadde med familieveileder).
Hvis nei; Hvorfor valgte du å komme?
Hvis ja; Hva var det som gjorde at du tenkte det kunne være nyttig?
Var det noe i samspillet med ditt barn du ønsket skulle være annerledes?
2. Når du tenker tilbake på Marte Meo veiledningen, hvordan var denne opplevelsen for deg?
(Hjelpetekst; hva er det første du tenker, hva fikk det deg til å føle, hvilke inntrykk sitter du igjen med.)

Jeg vil nå gå over til det jeg vet dere snakket om i Marte Meo veiledningen. Om det er vanskelig å huske tilbake, er det bare så spørre, ingen svar er gale.

3. Se og bekrefte initiativ, var dette noe dere snakket om? Hva husker du av dette?
(Hjelpetekst til intervjuer; Hvis du ikke husker skal jeg utdype: Å se og bekrefte barnet vil si å se hva barnet er opptatt av eller gjør, for deretter og setter ord på dette for barnet. Å være her og nå)
Når blir det naturlig for deg å bruke det nå?
4. Å anerkjenne/ sette ord på barnets følelser, var dette noe dere snakket om? Hva husker du igjen av dette?
Når blir det naturlig for deg å gjøre dette nå?
(Hjelpetekst til intervjuer: Dersom ingen beskrivelse; Når barnet ditt blir følelsesmessig opprørt, hva trenger barnet ditt da? Følelsesmessig opprørt vil her si-
sint, lei seg, skuffet, frustrert o.l.).
Hva gjør du da? Gjør du noe annerledes nå enn før veiledning?
5. Positiv ledelse (se barnet, benevne, guide), hva husker du igjen av det?
Når blir det naturlig for deg å bruke det nå?
Dersom ingen beskrivelse; Når barnet ditt må gjennomføre en handling (som tannpuss, legging, stell), og ikke vil dette, hva trenger barnet ditt da? Gjør du noe annerledes nå enn før?
6. Tempo og rytme, var dette noe som ble snakket om? hva husker du igjen av det? (at den voksne er for hurtig for barnet sitt).
Når blir det naturlig for deg å bruke det nå?
7. Delt glede (gode ansikt), var dette noe som ble snakket om? Hva husker du igjen av det? Opplever du mer glede sammen med barnet ditt i dag?
8. Alt i alt, opplever du å ha fått hjelp til bedre samarbeid med barnet ditt?
Hvis ja; Hva har hjulpet deg til dette?
Hvis nei; hva tenker du er årsaken til dette?

Jeg vil nå gå over til å snakke mer om rammene for veiledningen.

9. Hvordan var det å få veiledning ved bruk av video?
10. Ble det brukt et språk du forstod?
11. Det veileder gav av råd og ideer i veiledningen, hadde du hørt om det før?
Hvis nei: var det stor avstand fra det du kunne fra før?
12. Hvis du kunne spole tilbake, var det noe du kunne ønske hadde vært annerledes i forbindelse med Marte Meo veiledningen?
13. Til slutt, er det noe du tenker vi burde ha snakket om her i intervjuet vedrørende Marte Meo veiledningen?

IV. Svar fra NSD

Elisabeth Valmyr Bania
Klostergata 46
7030 TRONDHEIM

Vår dato: 30.01.2018

Vår ref: 57984 / 3 / BGH

Deres dato:

Deres ref:

Tilrådning fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 22.12.2017 for prosjektet:

57984	<i>Marte Meo som samspillsendrende veiledningsmetode. Foreldre som har mottatt Marte Meo veiledning i barnevernets kontekst, hvordan beskriver de disse erfaringene</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Elisabeth Valmyr Bania
Student	Elisabeth Hennø Haugen

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektoplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 15.05.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Belinda Gloppen Helle

Kontaktperson: Belinda Gloppen Helle tlf: 55 58 28 74 / belinda.helle@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Elisabeth Hennø Haugen, hennoe@gmail.com

PROSJEKTETS FORMÅL

Formålet med oppgaven er å utforske foreldres erfaring med Marte Meo som samspillsendrende metode i regi av barnevernet. Gjennom oppgaven søker masterstudenten å søke kunnskap om foreldre opplevde hjelp i samspill med barnet sitt, og om de ønsket denne veiledningen. Masterstudenten ønsker å få foreldrenes beskrivelser av hva de opplevde fungerte, som gav endret samspill, og hva de opplevde som utfordrende i forsøket på å endre samspillet ved hjelp av denne metoden.

REKRUTTERING

I følge meldeskjemaet skal ledere på sentrene for familieveiledning kontakte brukere med forespørsel om de ønsker å delta i studien. Personvernombudet anbefaler at brukere som ønsker å delta selv tar direkte kontakt med studenten slik at det er konfidensielt hvem som deltar i studien. Personvernombudet er åpen for at det kan finnes andre løsninger som gjør at konfidensialiteten rundt hvem som deltar blir ivaretatt.

Vi forutsetter at konfidensialitet og frivillighet blir ivaretatt gjennom rekrutteringsprosessen.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Dere har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet.

SENSITIVE PERSONOPPLYSNINGER

Det er personvernombudets vurdering at det kan fremkomme sensitive opplysninger om psyko-sosiale helseforhold under intervjuene.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet forutsetter at du/dere behandler alle data i tråd med NTNU sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av privat pc eller mobil lagringsenhet er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

PROSJEKTLUTT OG ANONYMISERING

Prosjektlutt er oppgitt til 15.05.2019. Det fremgår av meldeskjema/informasjonsskriv at dere vil anonymisere datamaterialet ved projektlutt. Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn
- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>